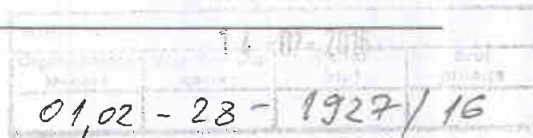

BOSNIA AND HERZEGOVINA
MINISTRY OF FOREIGN TRADE AND
ECONOMIC RELATIONS

Број: 08-1-28-203-10/16
Сарајево, 30.06.2016. године

ПАРЛАМЕНТАРНА СКУПШТИНА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Трг Босне и Херцеговине 1
71 000 Сарајево

Предмет: „Годишњи извјештај из области пољопривреде за Босну и Херцеговину за 2015. годину“ на разматрање и усвајање, *доставља се*

Поштовани,

Према Закону о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ („Службени гласник БиХ“, број 50/08), Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарством пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ и Одјељењем за пољопривреду Владе Брчко Дистрикта БиХ израђује и Савјету министара БиХ доставља Годишњи извјештај из области пољопривреде на разматрање, најкасније до 30. маја текуће године, а након разматрања Савјета министара БиХ, годишњи извјештај се упућује Парламентарној скупштини БиХ на усвајање, најкасније до 30. јуна текуће године.

Савјет министара БиХ је на 61. Сједници, одржаној 20.06.2016. године, размотрио Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2015. годину, и задужио Министарство спољне трговине и економских односа БиХ да, након што размотри примједбе, кориговани текст Извјештаја достави Парламентарној скупштини БиХ на усвајање.

У складу са наведеним, достављамо вам Годишњи извјештај из области пољопривреде за БиХ за 2015. годину на разматрање и усвајање. Извјештај садржи оцјену стања у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја, мјере секторске политике које су предузете у 2015. години, те приједлог спровођења мјера политике у пољопривредном сектору за наредну годину.

С поштовањем,

МИНИСТАР

Мирко Шаровић

Прилог:

- Као у тексту (српски, хрватски и босански језик)
- ЦД са извјештајем на српском, хрватском и босанском језику
- Обавијест о закључку Савјета министара Босне и Херцеговине

**Министарство спољне трговине и економских односа
Босне и Херцеговине**

ГОДИШЊИ ИЗВЈЕШТАЈ

**из области пољопривреде, исхране и руралног
развоја за Босну и Херцеговину**

за 2015. годину

Мај, 2016. године

САДРЖАЈ

Скраћенице и симболи	3
Листа табела и графика	4
Извори података	6
Предговор	7
1. СТАЊЕ У ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХРАМБЕНОМ СЕКТОРУ	10
1.1. Макроекономски оквир и значај пољопривреде у економији	10
1.2. Откупне цијене пољопривредних производа	12
1.3. Просјечне потрошачке цијене прехранбених производа	13
1.4. Ораничне површине према начину коришћења	14
2. ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА	16
2.1. БИЉНА ПРОИЗВОДЊА	16
2.1.1. Житарице	16
2.1.2. Крмно биље	18
2.1.3. Индустијско биље	19
2.1.4. Поврће и кромпир	20
2.2. Воћарска производња и производња грожђа	21
2.3. БРОЈНО СТАЊЕ СТОКЕ И ПЕРАДИ И КЛАЊЕ СТОКЕ И ПЕРАДИ У КЛАОНИЦАМА	23
2.4. СТОЧАРСКА ПРОИЗВОДЊА	26
2.4.1. Производња, откуп и прерада сировог млијека	26
2.4.2. Производња осталих сточарских производа	28
3. ПРЕХРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА	29
3.1. Прехранбена индустрија у Републици Српској	29
3.2. Прехранбена индустрија у Федерацији БиХ	30
3.3. Прехранбена индустрија у Дистрикту Брчко	31
4. ТРГОВИНА ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХРАМБЕНИМ ПРОИЗВОДИМА	32
4.1. Укупна робна размјена пољопривредних производа и главни трговински партнери	32
4.1.1. Водећи пољопривредни производи у размјени	34
4.1.2. Структура дефицита у трговини пољопривредно-прехранбеним производима	35
4.2. Размјена пољопривредних производа са Р. Хрватском и Р. Србијом	37
4.2.1. Робна размјена са Републиком Хрватском	37
4.2.2. Робна размјена са Републиком Србијом	38
4.2.3. Робна размјена са Турском	39
5. ПОЉОПРИВРЕДНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА	39
5.1. Институционални оквир и циљеви пољопривредне политике и политике руралног развоја	40
5.2. Активности и мјере пољопривредне политике спроведене у 2015. години	41
5.2.1. Законодавство и правна регулатива	41

5.2.2.	Успостављање и развој Пољопривредног информационог система и статистике пољопривреде	42
5.2.3.	Мапа пута с циљем стварања услова за извоз производа биљног и анималног поријекла	44
5.2.4.	Реализоване мјере у циљу развоја и јачања конкурентности пољопривреде	48
5.3.	Политика руралног развоја	55
5.3.1.	Подршка руралном развоју и развоју сеоских подручја	56
5.3.2.	Успостављање система за коришћење предприступних фондова Европске уније намијењених пољопривреди и руралном развоју за период 2014-2020 (IPARD II)	57
6. ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ		60
6.1.1.	Укупни буџети Владе ентитета и БД	60
6.1.2.	Структура буџетске подршке по групама мјера	62
6.1.3.	Анализа структуре подршке по мјерама	64
6.2.	Структура подршке по производима/производњама	68
6.3.	Успостављање механизма за извјештавање о пољопривредним субвенцијама у Босни и Херцеговини у складу са обавезама нотификације Свјетске трговинске организације	70
7. БЕЗБЈЕДНОСТ ХРАНЕ		71
7.1.	Реализоване активности у области безбједности хране	72
8. ВЕТЕРИНАРСТВО		76
8.1.	Спроведене активности у области ветеринарства	77
9. ФИТОСАНИТАРНА ОБЛАСТ		79
9.1.	Реализоване активности у фитосанитарној области	80
10. РИБАРСТВО		82
11. ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА		83
11.1.1.	Споразум о стабилизацији и придруживању – додатни протокол	83
11.2.	Споразум СЕФТА 2006.	84
11.3.	Међународни споразуми о сарадњи у области пољопривреде и руралног развоја	86
11.3.1.	Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја	86
11.3.2.	Реализација и имплементација међународних пројеката и активности донатора у области пољопривреде, исхране и руралног развоја	87
12. МЈЕРЕ И ПРИОРИТЕТИ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ, И РУРАЛНОГА РАЗВОЈА ЗА 2016. ГОДИНУ		92
12.1.1.	Приоритети и мјере политике у области пољопривреде, исхране и руралног развоја за 2016. годину	92

Скраћенице и симболи

APC	Анкета радне снаге
БДВ	Бруто додата вриједност
БДП	Бруто домаћи производ
БХАС	Агенција за статистику БиХ
РЗСРС	Завод за статистику Републике Српске
ФЗС	Федерални завод за статистику
МСТЕО БиХ	Министарство спољне трговине и економских односа БиХ
МПШВ РС	Министарство пољопривреде, шумарства и водпривреде Републике Српске
ФМПВШ	Федерално министарство пољопривреде, водпривреде и шумарства
FVO	Food and Veterinary Office
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
WTO	World Trade Organization
EFTA	European Free Trade Agreement
УоСТ	Уговор о слободној трговини
FAO	Food and Agriculture Organization of United Nations
FADN	Farm Accountancy Data Network
SWG RRD	Regional Rural Development Standing Working Group
JICA	Japan International Cooperation Agency
USAID	U.S. Agency for International Development
FARMA	Fostering Agriculture Markets Activity
ПГ	Пољопривредно газдинство
ППГ	Породично пољопривредно газдинство
ПДВ	Порез на додату вриједност
РПГ	Регистар пољопривредних газдинстава
РК	Регистар клијената
ГВИП	Гранични прелази са ветеринарском инспекцијом
ИПА	Instrument for Pre-Accession Assistance
ИПА РД	Instrument for Pre-Accession Assistance for Rural
ИПС	Информационо прогнозна служба
DG SANCO	Directorat of General for Health and Consumer Protection
RASFF	Rapid Alert System for Food and Feed
INFOSAN	The International Food Safety Authorities Network
ADNAOM IS	Animal Disease Notification and Outbreak Management Information System
РС	Република Српска
ФБиХ	Федерација Босне и Херцеговине
WB	World Bank
CAP	Common Agriculture Policy
ЕС	European Commission
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
IFAD	International Fund for Agriculture Development
UNDP	United Nations Development Programme
OIV	International Organization for Vine and Wine
ITPGR FA	International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture
УЗЗБ БиХ	Управа за заштиту здравља биља Босне и Херцеговине
TLO	Training Liaison Officer
SPO	Senior Project Officer
ДБ БиХ	Дистрикт Брчко Босне и Херцеговине

Листа табела

- Табела 1. БДП у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ за 2013-2014. годину
Табела 2. Бруто додана вриједност пољопривреде, лова и риболова у укупном БДП-у за 2013-2014. година
Табела 3. Запосленост у пољопривредној дјелатности у БиХ (000)
Табела 4. Вриједност откупљених производа пољопривреде према групама производа у 2014-2015. години
Табела 5. Просјечна откупна цијена одабраних пољопривредних производа у 2014-2015. години (КМ)
Табела 6. Просјечне потрошачке цијене прехранбених производа у БиХ (2014-2015. година), КМ
Табела 7. Ораничне површине према начину коришћења у БиХ (2014-2015. година), 000 ха
Табела 8. Засијане површине у Републици Српској, Федерацији БиХ и Дистрикту Брчко у 2015. години (000 ха)
Табела 9. Број стабала способних за род и производња воћа у БиХ (2014-2015. година)
Табела 10. Бројно стање стокe и перади у БиХ (2014-2015. година)
Табела 11. Клање стокe и перади у клаоницама у БиХ (2014-2015. година)
Табела 12. Производња сировог млијека у БиХ за 2014/2015. годину
Табела 13. Производња млијека у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ у 2014-2015. години
Табела 14. Прикупљено млијеко у БиХ за 2014. и 2015. годину
Табела 15. Производња млијечних производа у БиХ 2014/2015. година
Табела 16. Производња јаја, меда и вуне у БиХ (2014-2015. година)
Табела 17. Производња јаја, меда и вуне у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту (2014-2015. година)
Табела 18. Преглед капацитета у појединим гранама прехранбене индустрије у РС у 2015. години
Табела 19. Остварена производња у прехранбеној индустрији Федерације за 2015. годину
Табела 20. Робна размјена БиХ пољопривредним производима за 2014 и 2015. годину (мил. КМ)
Табела 21. Упоредни преглед БиХ размјене пољопривредним производима по регионима (мил. КМ)
Табела 22. Структура размјене пољопривредних производа у БиХ (главе ЦТ 1-24), (мил. КМ)
Табела 23. Структура дефицита у трговини пољопривредно-прехранбеним производима
Табела 24. Робна размјена Босне и Херцеговине са Хрватском пољопривредним производима (мил. КМ)
Табела 25. Робна размјена Босне и Херцеговине са Србијом пољопривредним производима (мил. КМ)
Табела 26. Робна размјена пољопривредним производима БиХ са Турском
Табела 27. Буџети Влада ентитета и БД за период 2009-2015. година (мил. КМ)
Табела 28. Укупни буџети за пољопривреду у БиХ у периоду 2009-2015. године (у мил. КМ)
Табела 29. Реализовани пољопривредни буџети у БиХ у периоду 2008-2015. године (000 КМ)
Табела 30. Дистрибуција подршки по производима/групама производа (%)
Табела 31. Производња конзумне рибе у Републици Српској у 2015. години
Табела 32. Производња рибе у Федерацији за 2014. и 2015. годину
Табела 33. Робна размјена рибе и рибљих прерађевина

Листа графикана

- Графикон 1. Тренд запослености мушкараца и жена у пољопривредној дјелатности у БиХ (2014-2015. година)
Графикон 2. Просјечне мјесечне нето исплаћене плате у пољопривреди, лову и шумарству (2014-2015. година)
Графикон 3. Засијане површине и угари и необрађене оранице у БиХ (2012-2015. година)
Графикон 4. Удио засијаних површина Републике Српске, Федерације БиХ и Брчко Дистрикта БиХ у укупно засијаним површинама
Графикон 5. Производња житарица у БиХ (2014-2015. година), у тонама
Графикон 6. Производња крмног биља у БиХ (2014-2015. година), у тонама
Графикон 7. Производња индустријских усјева у БиХ (2014-2015. година), у тонама
Графикон 8. Производња најзначајнијих повртних култура у БиХ (2014-2015. година), у тонама
Графикон 9. Производња малине и јагоде у БиХ за 2014-2015. годину
Графикон 10. Производња грожђа у БиХ (2014-2015. година)
Графикон 11. Бројно стање крава и стеоних јуница, оваца за приплод, крмача и супрасних назимица у БиХ за 2014-2015. годину
Графикон 12. Производња говеђег, овчијег, свињског и меса перади у БиХ (2014-2015. година)
Графикон 13. Производња и откуп сировог млијека у БиХ за период од 2014/2015. године
Графикон 14. Учешће регија у робној размјени пољопривредних производа (%)
Графикон 15. Робна размјена између БиХ и Републике Хрватске 2013-2015. година (мил. КМ)
Графикон 16. Робна размјена пољопривредним производима између БиХ и Србије у периоду 2013-2015. године (мил. КМ)
Графикон 17. Структура пољопривредног буџета у Федерацији БиХ, Републици Српској и Дистрикту Брчко БиХ
Графикон 18. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008-2015 по групама мјера подршке (мил. КМ)
Графикон 19. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008-2015. по групама мјера
Графикон 20. Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ – структура (мил. КМ)
Графикон 21. Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ (мил. КМ)
Графикон 22. Мјере директне подршке производњи у БиХ – структура (мил. КМ)

- Графикон 23. Поређење издвајања за мјере директне подршке и мјере руралног развоја (мил. КМ)
Графикон 24. Мјере руралног развоја у БиХ – структура (мил. КМ)
Графикон 25. Мјере општих услуга у пољопривреди у БиХ – структура (мил.КМ)
Графикон 26. Структура трансфера према везаности за производ/групу или све производе

Извори података и допринос у припреми извјештаја

Годишњи извјештај из области пољопривреде, исхране и руралног развоја за Босну и Херцеговину за 2015. годину (Извјештај) је девети по реду извјештај који је израдило Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине у сарадњи са Министарством пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства Федерације БиХ и Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Дистрикта Брчко БиХ.

У Извјештају су првенствено коришћени подаци надлежних министарстава пољопривреде ентитета и Одјељења за пољопривреду Брчко Дистрикта, затим институција из области статистике, а коришћени су подаци којима нису располагала Министарства односно Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта.

Приликом израде овог извештаја настојало се дати јединствен преглед стања на тржишту пољопривредно-прехранбених производа у Босни и Херцеговини, Републици Српској, Федерацији БиХ и Дистрикту Брчко БиХ у 2015. години, као и преглед мјера које су спроведене кроз пољопривредну политику и политику руралног развоја у протеклој години. Извјештај представља уједно јединствен документ у БиХ у којем је приказано стање пољопривредно прехранбеног сектора и то са аспекта производње, трговине пољопривредним и прерађеним пољопривредним производима и имплементираним пољопривредне политике. У суштини у документу су представљени основни показатељи макроекономског амбијента, расположиви земљишни ресурси, обим и структура у пољопривредно - прехранбеној производњи, цијене пољопривредних производа, спољно-трговинска размјена пољопривредно прехранбених производа, те структура робне размјене по производима и трговинским партнерима.

Други дио извјештаја је посвећен оствареним резултатима и имплементираним мјерама у пољопривреди и руралном развоју, висини средстава која су издвојена с циљем подизања нивоа производности и јачања конкурентности домаће пољопривреде, развоју пољопривреде и села, те очувања природе и рационалним газдовањем природним ресурсима.

Посебан дио овог Извјештаја чини поглавље европских интеграција и међународна сарадња, реализација и потписивање међународних споразума, имплементација бројних донаторских пројеката а све у циљу испуњавања услова за прикључење Европској унији.

У припреми извјештаја коришћени су:

- * Извјештај о раду Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске за 2015. годину,
- * Информација Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске о посљедицама суше и олујног невремена у пољопривредној производњи у 2015. години у Републици Српској,
- * Извјештај Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Федерације БиХ о пољопривредној и прехранбеној производњи у Федерацији БиХ за 2015 годину,
- * Подаци о пољопривредној производњи и прехранбеној индустрији у Дистрикту Брчко за 2015. годину које је доставило Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Дистрикта Брчко БиХ,
- * Извјештај о реализованој подршци пољопривреди и руралном развоју у Босни и Херцеговини за 2015. годину, Канцеларије за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју,
- * Информација о млекарској производњи и спољно-трговинској размјени млијека и млијечних производа за 2015. годину, Milkprocessing, март 2016. године,
- * Извјештај о напретку БиХ за 2015. годину, Дирекција за европске интеграције БиХ.

ПРЕДГОВОР

Повољни временски услови у 2015. години утицали су и на опоравак производње и повећање приноса како у биљној тако и сточарској производњи. Учешће пољопривреде у релевантним макроекономским показатељима у 2015. години је имало повећање у поређењу са претходном годином с обзиром да је учешће пољопривреде у укупној запослености износило око 18%, учешће БДВ пољопривреде у БДП је задржано на нивоу од око 7%, а учешће пољопривредно-прехрамбених производа у показатељима спољно-трговинске размјене је на нешто већем нивоу у односу на претходну годину (учешће у извозу 9,10%, а у увозу 18,24%).

Током 2015. године забиљежено је повећање обима биљне производње у поређењу са претходном годином. Раст производње, посматрано по групама усјева, забиљежен је код житарица и то за 5,17%, индустријског биља за 16,5%, поврћа за 22%, воћа око 70%, грожђа за 26%, јагода и малина за 20%. Једино се у производњи крмног биља биљежи мањи обим производње и то око 6,7% с обзиром да је суша утицала на губитке у приносу и производњи. У пожњевеној површини и даље доминирају површине под житарицама (58%), од чега највеће учешће у укупно пожњевеним површинама задржавају површине под кукурузом (40%), који се током 2015. гајио на 193,7 хиљада хектара. Пшеница је такође усјев који заузима значајне површине, с обзиром да у укупно пожњевеним површинама има удио око 12%, затим слиједи дјетелина са учешћем од 7,13%, кромпир 7,03% и кукуруз за силажу 6,4%. Производња воћа, грожђа и поврћа биљежи значајно повећање производње, при чему је највећи раст производње забиљежен код најзначајних воћних врста и то јабуке за 104%, крушке за 96%, шљиве за 58%, малине за 28%, те грожђа за 20%. Повољни временски услови у 2015. години у вегетационом периоду позитивно су утицали и на раст приноса већине воћних врста у поређењу са претходном годином. Након вишегодишњег тренда опадања броја грла у сточарству, 2015. године биљежи се благо повећање сточног фонда у односу на 2014. годину, при чему је број говеда повећан 3%, свиња за 6% и перади за 8%, а број оваца и коза биљежи незнатно смањење, и то оваца за 0,5% и коза за 1,4%. Бројно стање коња у 2015. години је остало на нивоу броја из претходне године од 17.000 комада. Бројност кока носилица у 2015. години је мања за 4,5% у односу на прошлу годину. Број кошница пчела биљежи раст са 392 хиљаде комада колико је било заступљено у 2014. години на 393 хиљаде комада у 2015. години. Током 2015. године, нето производња меса је већа за 15.443 тоне или 23% у односу на претходну годину, при чему је производња говеђег меса већа за 100% на шта је утицало значајно повећање броја заклане товне јунади - више од 118%. Такође, раст производње пилећег меса биљежи раст од 12%. Пад производње забиљежен је у производњи овчијег меса и то за 8% у поређењу са претходном годином, док је производња свињског меса у поређењу са претходном годином у 2015. години мања за 12%.

Укупно посматрано у 2015. години, биљежи се смањење вриједности продаје свих пољопривредних производа за 1,92% у односу на 2014. годину. Посматрано по производњама, смањење вриједности продаје се биљежи код житарица за 21,48%, кромпира за 13,59%, поврћа за 2,81% и производа животиња за 7,56%. У исто вријеме забиљежено је повећање вриједности продаје код воћа за 2,47%, перади за 4,29% и под категоријом остало за 31,54% у односу на 2014. годину. Што се тиче откупа пољопривредних производа у 2015. години биљежи се повећање вриједности откупа житарица за 22,45%, поврћа за 96,17%, сточног крмног биља за 52,88%, воћа за 138,61%, живих животиња за 151,08% и животињских производа за 0,57%, док се биљежи смањење откупа индустријског биља за 22,48%, кромпира за 2,51% и осталог за 50,96% у односу на 2014. годину.

Спољно-трговинска размјена пољопривредно-прехрамбених производа у 2015. години забиљежила је раст извоза (25,92%), раст увоза (5,06%), и пад спољно-трговинског дефицита (1,39%). Око 34% извоза пољопривредно-прехрамбених производа се пласира на тржиште СЕФТА-е, 30% на тржиште ЕУ и око 28% у Турску, док је на БХ тржишту највише пласирано

пољопривредно-прехрамбених производа поријеклом из ЕУ око 55% , а из земаља СЕФТА-е око 25%..

Реализација подстицаја у 2015. години се одвијала по већ устаљеном систему. Оно што је обиљежило политику исплате подстицаја су недостатак финансијских средстава у буџетима што је утицало и на кашњења у исплатама па и укидање подршке неких, претходно усвојених мјера. Свакако 2015. година ће остати упамћена по најмањој висини средстава која су била исплаћена пољопривредним произвођачима и то око 113,4 милиона КМ и који је у поређењу са висином средстава издвојених пољопривреди и руралном развоју из претходне године мањи за 18%.

У области пољопривредне политике и политике руралног развоја, битно је истаћи да су у 2015. години завршене секторске анализе за сектор шумарства и аквакултуре. Оквир политика дјеловања у ентитетима је унапређен усвајањем Средњорочне стратегије развоја пољопривредног сектора у Федерацији БиХ за период 2015 – 2019. године и Стратешког плана развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2016 - 2020. године.

У области безбједности хране, слиједећи препоруке Европске комисије надлежни органи у БиХ су израдили Акциони план контроле производње и прераде млијечних производа намијењених за извоз у Европску унију. Европска комисија је потврдила да је контролни систем безбједности хране у Босни и Херцеговини успостављен у складу са ЕУ захтјевима, оперативан и ефикасан. Овим су стечени услови за коначну дозволу извоза млијека и млијечних прерађевина у ЕУ, а Босна и Херцеговина је стављена на листу земаља којима је дозвољен извоз млијека и производа од млијека на европско тржиште. Осим што је остварена могућност извоза млијека у земље Европске уније и приступ тржишту од 500 милиона потрошача, уједно је омогућен и транспорт ових производа копненим путем преко територије Европске уније у Републику Турску и Руску Федерацију.

Када је ријеч о фитосанитарној области битно је истаћи да је Босни и Херцеговини након трогодишњег мониторинга признат статус државе у којој нема прстенасте трулежи кромпира, чиме су испуњени услови и добијена дозвола за извоз кромпира на европско тржиште и тиме стечени услови да се сви пољопривредни производи биљног поријекла могу без ограничења извозити у Европску унију. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Управа БиХ за заштиту здравља биља су у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, успјешно спровеле Програм посебног надзора (системске контроле) над карантинским штетним организмима на кромпиру на цијелој територији Босне и Херцеговине.

У погледу ветеринарства, усвојени су подзаконски акти о контроли, превенцији и искорјењивању преносивих животињских болести. Настављено је спровођење мјера за контролу животиња, између осталог и оних за откривање бруцелозе и туберкулозе говеда. Осигуран је дугорочни извоз говедине у Републику Турску. Одлуком Вијећа министара Републике Турске одобрен је бесцарински увоз говедине из Босне и Херцеговине од 15 хиљада тона на годишњем нивоу. Реализација ове Одлуке о одобравању увоза говедине из БиХ је поново додијељена државној дирекцији Завода за месо и млијеко Републике Турске. Упоредо са тим, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у оквиру билатералног споразума који је раније потписан између БиХ и Турске започело разговоре у циљу осигурања извоза говедине под истим, бесцаринским условима, а да се даља трговина настави на начин да то буде саставни дио билатералног споразума о слободној трговини између двије земље. Намјера је да се оваквим договором и осигурањем тржишта по веома повољним цијенама домаћим пољопривредним произвођачима обезбиједи основ и гаранција за дугорочну орјентацију, инвестиције и опредјељење за интензивну производњу говеђег меса.

У 2015. години су настављени разговори ради закључивања Протокола уз Привремени споразум о трговини и трговинским питањима између Европске заједнице и Босне и Херцеговине. У циљу стварања претпоставки за подношење кредибилног захтјева за чланство Босне и Херцеговине у Европску унију, а на основу опредјељења Босне и

Херцеговине за остваривање даљег приближавања и институционализације односа са Европском унијом у складу са Процесом за стабилизацију и придруживање, те провођење Споразума о стабилизацији и придруживању, а потом и његова потпуна примјена и укључивање БиХ у европске интеграционе токове, Предсједништво БиХ је на сједници одржаној 28.10.2015. године закључило да нова преговарачка позиција треба да омогући изналажење прихватљивог рјешења које ће бити засновано на уважавању узајамних интереса и садржавати фазно прилагођавање и компензацијске мјере како би се обезбиједили стратешки интереси домаће производње и створиле претпоставке за одрживи развој пољопривреде у Босни и Херцеговини и јачање способности домаћих произвођача да се носе са конкурентским притисцима и тржишним законитостима унутар Европске уније. На основу овог закључка, започело се са ревизијом Основа за вођење преговора ради закључивања Протокола уз Привремени споразум о трговини чиме је утврђена нова преговарачка позиција Босне и Херцеговине. Основом за вођење преговора, Делегација Босне и Херцеговине за преговоре је добила мандат за наставак преговора и да по завршетку истих Протоколом регулише евентуалне трговинске концесије за пољопривредне, прехранбене и рибарске производе, затим техничко прилагођавање Споразума о стабилизацији и придруживању у погледу правила о поријеклу и административној сарадњи.

У циљу побољшања регионалне сарадње, размјене искустава и олакшања трговине пољопривредним и прерађеним пољопривредним производима, спровођене су активности на закључивању Меморандума о разумијевању између Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Министарства пољопривреде и руралног развоја Републике Србије, и Споразума о сарадњи у области шумарства између Владе Републике Турске и Вијећа министара БиХ.

Иако су у пољопривредном сектору забиљежени позитивни помаци у рјешавању проблема који постоје већ дужи низ година, ипак пред надлежним институцијама и даље предстоји пуно посла, посебно у дијелу који се односи на израду и усвајање кључних закона, израду стратешког плана руралног развоја, унапређење пољопривредне статистике и информационог система, усклађивање система земљишних регистара и унапређење процеса управљања земљиштем, као и успостављање оперативне структуре за коришћење предприступних фондова Европске уније. Такође, један од приоритета се односио и на јачање административних капацитета и структура за координацију у оквиру сектора пољопривреде и руралног развоја, укључујући и мјере подршке.

Генерално, пред пољопривредом у БиХ и у предстојећем периоду као важан приоритет остаје потреба креирања аграрне политике и увођење оних инструмената који ће омогућити динамичко реструктурирање пољопривредног сектора, модернизацију, а уједно и ефикасно приближавање ЕУ интеграцијама путем постепеног усклађивања политике са принципима Заједничке пољопривредне политике Европске уније. Само уз активно укључивање и ангажман свих чинилаца, а посебно заинтересованих и укључених учесника у пољопривредном сектору у БиХ, може се одговорити на велике изазове и захтјеве у процесу интеграција и стицања чланства Европске уније.

1. СТАЊЕ У ПОЉОПРИВРЕДНО-ПРЕХРАМБЕНОМ СЕКТОРУ

1.1. Макроекономски оквир и значај пољопривреде у економији

Бруто домаћи производ (БДП) Босне и Херцеговине у 2014¹. години износио је 27.285 милиона КМ и у односу на претходну годину већи је за око 2%. БДП у Републици Српској за 2014. годину већи је за 0,7%, у Брчко Дистрикту за 10% и у Федерацији БиХ за 2,4% у односу на прошлу годину.

Табела 1. БДП у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ за 2013-2014. годину

Индикатори	2013.	2014.
БДП Федерације БиХ, Мил. КМ	17.375	17.791
Удио %	64,97	65,20
БДП Републике Српске, Мил. КМ	8.761	8.824
Удио %	32,76	32,30
БДП Брчко Дистрикта, Мил. КМ	607	670
Удио %	2,27	2,45
Укупни БДП, Мил. КМ	26.743	27.285

Извор: Агенција за статистику БиХ, Завод за статистику Републике Српске и Федерални завод за статистику

Посматрајући удио сектора пољопривреде у укупном БДП и БДВ ентитета и Дистрикта евидентно је да је у Републици Српској удио пољопривреде у БДП око 10%, а у њеној БДВ учествује са више од 11%. Што се тиче Федерације БиХ, удио пољопривреде у укупном БДП у 2014. години износио је 4,2%, а у њеној укупној БДВ 5,0% што је скоро за половину мање у односу на Републику Српску. Када је ријеч о Дистрикту Брчко, пољопривреда има значајан удио у укупној економији Дистрикта с обзиром на учешће у укупном БДП од 7,8% и стварању БДВ са учешћем од 10,2% у 2014. години.

Табела 2. Бруто додана вриједност пољопривреде, лова и риболова у укупном БДП-у за 2013-2014. година

Година	2013.	2014.
Федерација БиХ		
БДВ пољопривреде, шумарства и риболова (000 КМ)	866.481	741.900
Удио у укупној БДВ	6,20	5,0
Удио у укупном БДП Федерације БиХ (%)	5,1	4,2
Република Српска		
БДВ пољопривреде, шумарства и риболова (000 КМ)	916.226	837.926
Удио у укупној БДВ	12,7	11,5
Удио у укупном БДП Републике Српске (%)	10,4	9,5
Дистрикт Брчко БиХ		
БДВ пољопривреде, лова и шумарства (000 КМ)	46.073	38.189
Удио у укупној БДВ	9,7	7,8
Удио у укупном БДП Дистрикта Брчко (%)	7,2	5,7
Укупно БиХ		
БДВ пољопривреде, шумарства и риболова у БДП БиХ (000 КМ)	1.828.780	1.618.015
Удио у укупној БДВ	8,44	7,2
Удио у укупном БДП БиХ	6,97	6,0

Извор: Агенција за статистику БиХ, Завод за статистику Републике Српске и Федерални завод за статистику

Према подацима Анкете о радној снази за 2015. годину, коју је спровела Агенција за статистику БиХ у сарадњи са Заводом за статистику Републике Српске и Федералним заводом

¹ Подаци о БДП за 2015. годину нису били доступни у периоду израде овог извјештаја.

за статистику, пољопривреда запошљава просјечно око 147.000 запослених од чега око 65% мушкараца и 35% жена. У 2015. години је повећан број запослених за 8.000 или 6% у односу на прошлу годину.

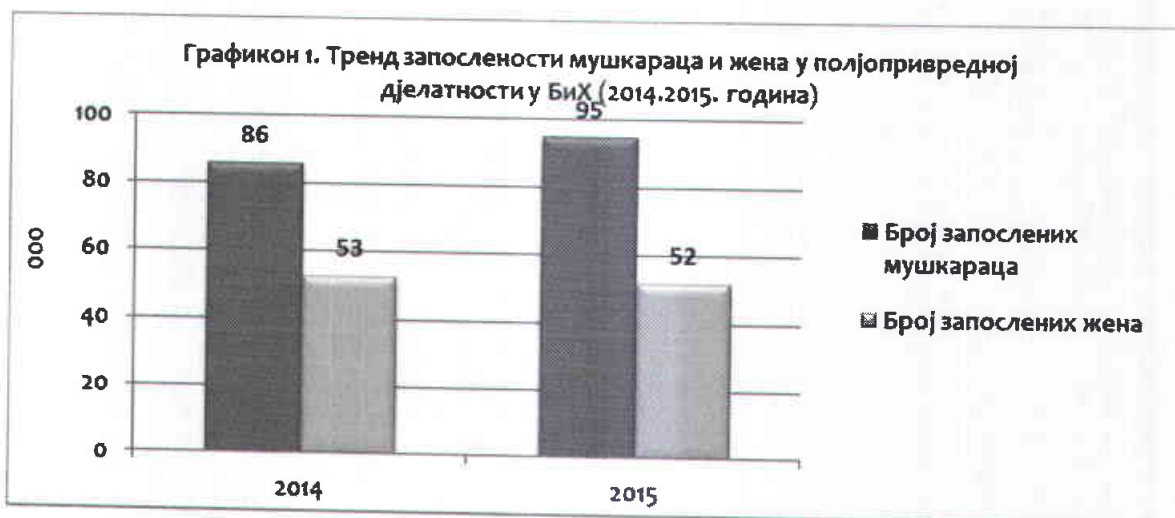
Удио пољопривредне дјелатности у укупној запослености за 2015. годину износи око 17,9% и већи је за 0,8% у односу на прошлу годину.

Табела 3. Запосленост у пољопривредној дјелатности у БиХ (000)

	2014	2015
Укупан број запослених у пољопривредној дјелатности (у 000)	139	147
Удио пољопривредне дјелатности у укупној запослености (%)	17,1	17,9

Извор: Агенција за статистику БиХ

Број запослених у пољопривредној дјелатности у Републици Српској за 2015. годину износи око 90.000 од чега 56.000 мушкараца и 34.000 жена. Удио пољопривредне дјелатности у укупној запослености износи 29%. Што се тиче Федерације, у пољопривредној дјелатности је запослено око 53.000 од чега 36.000 мушкараца и 17.000 жена. Удио пољопривредне дјелатности у укупној запослености у Федерацији износи око 11% што је у поређењу са Републиком Српском мање за 18%. Број запослених у овој дјелатности у Дистрикту Брчко износи око 3.000 и има учешће у укупној запослености око 25%.

Просјечна мјесечна нето исплаћена плата по запосленом у пољопривреди, шумарству и риболову за 2015. годину износила је 736 КМ и већа је за 1,2% у односу на просјечну нето исплаћену плату у пољопривреди за 2014. годину која је износила 727 КМ.

Извор: Агенција за статистику БиХ, Завод за статистику Републике Српске и Федерални завод за статистику

1.2. Откупне цијене пољопривредних производа

Подаци о откупу пољопривредних производа добијени су агрегирањем прикупљених података на основу упоредивих статистичких истраживања која спроводе ентитетски заводи за статистику и Агенција за статистику БиХ/Експозитура Брчко.

Откуп пољопривредних производа је куповина, односно преузимање пољопривредних производа непосредно од породичних произвођача које пословни субјекти обављају ради даље продаје или прераде.

Вриједност откупљених пољопривредних производа у 2015. години износила је 251,99 милиона КМ што је у односу на прошлу годину више за 25%. У 2015. години биљежи се повећање вриједности откупа житарица за 22,4%, поврћа за 96%, сточног крмног биља за 53%, воћа за 139%, производа од животиња за 0,6% и животиња за чак 151%. Смањење вриједности откупа у 2015. години, у односу на 2014. годину, биљежи се код индустријског биља за 22%, кромпира за 2%, и производа од животиња за 0,5%.

Табела 4. Вриједност откупљених производа пољопривреде према групама производа у 2014-2015. години

	2014.	2015.	Индекси вриједности 2015/2014
Житарице	7.360.950	9.013.803	122,4
Индустријско биље	5.739.132	4.448.770	77,5
Кромпир	1.141.982	1.113.348	97,5
Поврће	3.719.997	7.297.432	196,2
Сточно крмно биље	276.994	423.476	152,9
Резано цвијеће	450	-	-
Воће	12.692.569	30.285.586	238,6
Садни материјал	-	-	-
Алкохолна пића	40.540	-	-
Животиње	21.212.271	53.259.961	251,1
Производи животиња	141.987.546	142.795.796	100,6
Остало	6.838.651	3.353.666	49,0
Укупно	201.011.081	251.991.838	125,4

Извор: Агенција за статистику БиХ

Откупне цијене житарица – Откупне цијене свих житарица у 2015. години су ниже у односу на прошлу годину са изузетком откупне цијене кукуруза која је виша за 16%. Откупна цијена за тону пшенице у 2015. години износила је 344,76 КМ и нижа је за 0,76%, а код кукуруза 310,05 КМ и виша је за 16% у поређењу са претходном годином.

Откупне цијене поврћа – Откупне цијене поврћа у 2015. години су биле код већине повртних врста више у односу на претходну годину и то кромпира за 0,05 КМ или 11%, граха за 0,13 КМ или 3,2%, бијелог лука за 0,13 КМ или 3,3%, купуса за 0,11 или 27,5%, мркве за 0,14 КМ или 14%, зелене салате за 0,60 КМ или 77% и паприке за 0,61 КМ или 58%. Ниже откупе цијене су забиљежене код црног лука и то за 0,06 КМ или 10% и шпината за 0,05 КМ или 4%.

Откупне цијене воћа и грожђа - Откупне цијене воћа и грожђа су више у 2015. години у односу на претходну и то шљиве за 0,24 КМ, јабуке за 0,18 КМ, крушке за 0,17 КМ, малине за 0,45 КМ и грожђа за 1,09 КМ.

Табела 5. Просјечна откупна цијена одабраних пољопривредних производа у 2014-2015. години (КМ)

Назив производа	Јединица мјере	2014.	2015.
Пшеница, меркантилна	тона	347,42	344,76
Раж, меркантилни	тона	402,69	393,94
Јечам, меркантилни	тона	378,34	342,01
Кукуруз, меркантилни	тона	268,41	310,05
Уљана репица	кг	0,65	0,43

Соја	кг	0,65	0,69
Дуван, суви лист	кг	2,49	2,39
Кромпир, меркантилни	кг	0,45	0,50
Грах	кг	4,04	4,17
Црни лук	кг	0,62	0,56
Бијели лук	кг	3,90	4,03
Купус	кг	0,40	0,51
Мрква	кг	1,00	1,14
Зелена салата	кг	0,78	1,38
Шпинат	кг	1,27	1,22
Парадајз	кг	1,45	1,47
Паприка	кг	1,05	1,66
Луцерка	кг	0,25	0,27
Шљиве	кг	0,79	1,03
Јабукe	кг	0,61	0,79
Крушке	кг	0,86	1,03
Малине	кг	2,93	3,38
Грожђе	кг	1,72	2,81
Телад, укупно	кг	5,97	5,80
Свиње за тов	кг	2,95	2,56
Јагњад од 2 мјесеца до 1 године	кг	4,57	4,87
Товљени пилићи	кг	1,98	1,90
Јаја	комада	0,13	0,23
Кравље млијеко	литара	0,58	0,54
Мед	кг	9,04	8,46

Извор: Агенција за статистику БиХ

Откупне цијене сточарских производа и меда –Откупне цијене јаја по комаду су више и то за 0,10 КМ, док је цијена меда по килограму нижа за 0,58 КМ. Када је ријеч о откупној цијени млијека она је нижа за 0,04 КМ у односу на претходну годину када је износила 0,58 КМ по литру.

Откупне цијене стоке и перади – Откупна цијена свиња за тов по килограму 2015. године је износила 2,56 КМ и нижа је за 0,39 КМ, док је откупна цијена перади по килограму износила 1,90 КМ и нижа је за 0,08 КМ. Што се тиче оваца откупна цијене износила је 4,87 КМ и већа је 0,30 КМ у односу на прошлу годину.

1.3. Просјечне потрошачке цијене прехранбених производа

Откупне цијене говеда свих категорија (расплод, тов, клање) у 2015. години су ниже у поређењу са просјечним откупним цијенама из претходне године. Откупна цијена телади старости до једне године износила је 5,80 КМ по килограму што је у поређењу са откупном цијеном из претходне године мање за 0,17 КМ по килограму односно за 2,9%. Јунад до 2 године откупљивала су се по цијени од 3,18 КМ по килограму те је откупна цијена, у поређењу са откупном цијеном из претходне године, која је износила 3,73 КМ /кг, нижа за 0,55 КМ /кг односно за 15%. Такође, и откупне цијене свиња су ниже. Откупна цијена свиња за тов је износила 2,57 КМ и нижа је за 0,39 КМ у поређењу са откупном цијеном из претходне године када је износила 2,95 КМ/кг. Што се тиче откупне цијене свиња за клање (тежине 110 и више кг) износила је 2,44 КМ /кг и нижа је у поређењу са откупном цијеном из претходне године за 0,62 КМ или за 20%. Што се тиче оваца, откупна цијене јагњади старости од 2 мјесеца до 1 године износила је 4,87 КМ и већа је 0,30 КМ у односу на прошлу годину. Када је ријеч о потрошачким цијенама меса у 2015. години цијена килограма јунетине без костију износила је 12,9 КМ и у односу на претходну годину нижа је за 0,21 КМ, цијена килограма свињетине са костима по килограму била је нижа за 0,96 КМ или за 10%, а

просјечна цијена по којој се куповао килограм свјеже пилетине износила је 4,8 КМ и нижа је за 0,45КМ у поређењу са цијеном из 2014. године.

У дијелу који се односи на потрошачке цијене прехранбених производа, односно основних животних намирница у 2015. години, становници БиХ су у просјеку морали издвојити за: килограм хљеба 2,20 КМ, килограм брашна 1,10 КМ, литар уља 2,14 КМ, килограм шећера 1,28 КМ, литар млијека 1,51 КМ. Поређењем просјечних потрошачких цијена основних намирница из 2015. са 2014. годином уочава се и благ пад цијена неких прехранбених производа, нпр. рижа је била јефтинија за 0,03 КМ или 1%, конзумно млијеко за 0,01 КМ или за 0,6%, шећер за 0,08 КМ или 6,25%, док је цијена уља виша за 0,06 КМ или 2,8%. Цијене хљеба и брашна се нису мијењале.

Банане су се у 2015. години куповале по просјечној цијени од 2,2 КМ по килограму што је више за 0,4% у односу на цијену из претходне године, килограм јабука плаћао се по цијени која је била 6% нижа у поређењу са цијеном из 2014. године која је износила 1,51 КМ.

Што се тиче поврћа, црни лук биљежи нижу просјечну цијену и то за 11%, кромпир за 2%, док се килограм пасуља плаћао по цијени која је била за 10% нижа у поређењу са цијеном из претходне године.

У 2015. години биљежи се раст потрошачких цијена меда за 2,1%, кокошијих јаја по комаду за 3,4%. У исто вријеме, ниже цијене су забиљежене код маргарина за 1,54% и свјеже пастрмке за 2,32% у односу на претходну годину.

Табела 6. Просјечне потрошачке цијене прехранбених производа у БиХ(2014-2015. година), КМ

Производи	Јединица	2014.	2015.
Рижа	кг	3,23	3,20
Хљеб од пшеничног брашна	кг	2,20	2,20
Пшенично брашно бијело	кг	1,10	1,10
Јунетина без костију	кг	13,11	12,9
Свињетина са костима	кг	9,06	8,10
Свјежа пилетина	кг	5,25	4,80
Свјежа пастрмка	кг	9,68	9,30
Млијеко у тетрпаку	л	1,51	1,50
Тврди сир	кг	12,29	10,10
Маслац	кг	17,74	17,40
Маргарин	кг	4,46	4,30
Кокошија јаја	комад	0,29	0,30
Уље	л	2,14	2,20
Банане	Кг	2,19	2,20
Јабукe	Кг	1,51	1,60
Граh	Кг	5,57	5,00
Црни лук	Кг	1,24	1,10
Кромпир	Кг	0,92	0,90
Шећер	Кг	1,28	1,20
Мед	кг	16,16	16,50

Извор: Агенција за статистику БиХ

1.4. Ораничне површине према начину кориштења

Према статистичким подацима за 2015. годину од укупне површине расположивог пољопривредног земљишта, према начину кориштења, ораничне површине заузимају 1.029 хиљада ха, што је у односу на претходну годину више за 18.000 ха или 1,7%. У структури ораничних површина најзаступљеније су засијане површине са учешћем од 50,1%, затим слиједе угари и необрађене оранице са учешћем од 49,6% и расадници и остало на ораницама 0,3%.

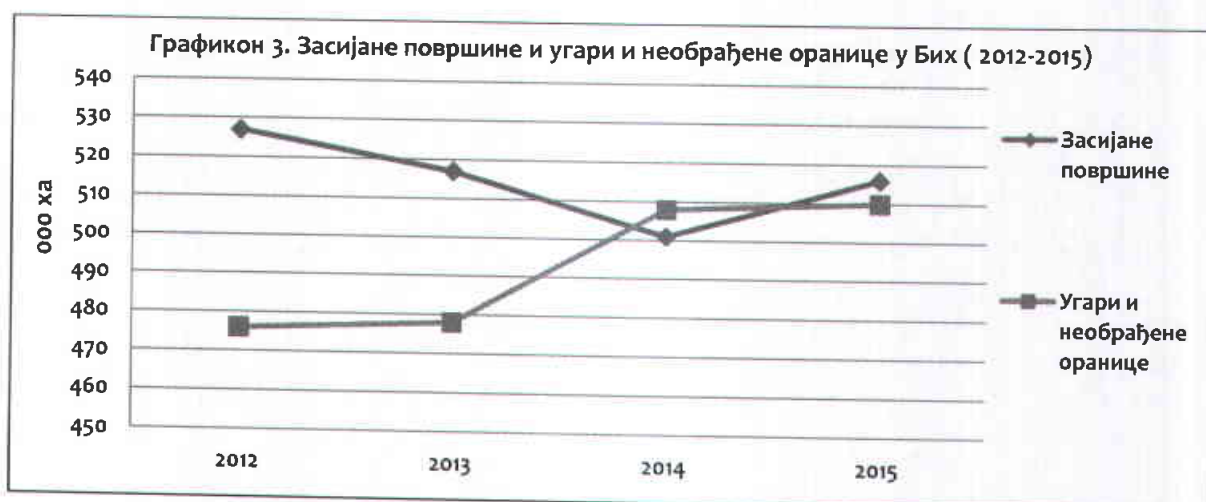

Табела 7. Ораничне површине према начину кориштења у БиХ (2014-2015. година), 000 ха

	2014.	2015.
Житарице	290	301
Индустријско биље	9	11
Поврће	73	74
Крмно биље	129	130
Засијане површине	501	516
Расадници и остало на ораницама	2	3
Угари и необрађене оранице	508	510
Укупно оранице и баште	1.011	1.029

Извор: Агенција за статистику БиХ

Укупно засијане површине у 2015. години износиле су 516 хиљада ха и веће су за 3% у односу на 2014. годину. Повећању укупно засијаних површина допринијело је повећање засијаних површина у Федерацији за око 6% и Републици Српској за 2% у односу на претходну годину.

У структури укупних засијаних површина, житарице учествују са 58%, крмно биље са 25%, поврће са 15% и индустријско биље са 2%. Површине засијане житарицама у 2015. години веће су за 3,8%, површине под индустријским биљем за 22%, док су површине под поврћем и крмним биљем незнатно веће у односу на 2014. годину. Површине под расадницима и осталим културама на ораницама су веће за 1.000 ха а угари и необрађене оранице за 2.000 ха.

Табела 8. Засијане површине у Републици Српској, Федерацији БиХ и Дистрикту Брчко у 2015. години (000 ха)

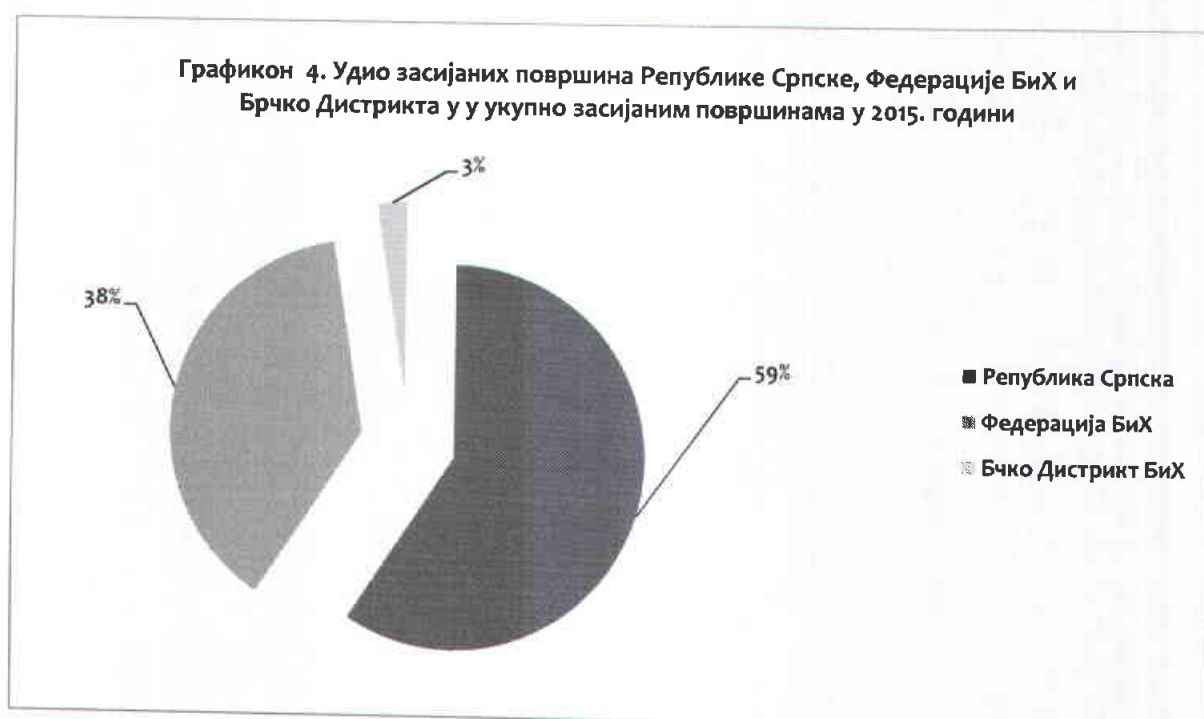
	Укупно засијане површине	Житарице	Индустријско биље	Крмно биље	Поврће
Република Српска	306	203	8	66	29
Федерација БиХ	197	88	3	63	43
Дистрикт Брчко	13	10	1	1	0,5

Извор: Министарство пољопривреде Републике Српске, Федерални завод за статистику, Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ

Према подацима Министарства пољопривреде Републике Српске у 2015. години укупно засијане површине у Републици Српској су износиле 306.000 ха од чега је житарицама засијано 203.000 ха, крмним биљем 66.000 ха, поврћем 29.000 ха и индустријским биљем 8.000 ха. Најзаступљеније житарице у укупној структури засијаних површина имају кукуруз са 139.000 ха и пшеница са 38.000 ха.

Када је ријеч о Федерацији БиХ засијане површине у 2015. години, према подацима Федералног завода за статистику, износиле су 197.139 ха од чега је житарицама засијано 88.307 ха, крмним биљем 62.623 ха, поврћем 43.071 ха и индустријским биљем 3.138 ха. Најзаступљеније житарице у структури укупно засијаних површина су кукуруз са 50.000 ха што је за 3.000 ха више у односу на претходну годину и пшеница са 20.000 ха што је за 2.000 ха више у односу на претходну годину.

Укупно засијане површине у Дистрикту Брчко БиХ, према подацима Одјељења за пољопривреду, шумарство и водоприврду износиле су 13.000 ха од чега је житарицама засијано 10.000 ха, индустријским биљем 1.500 ха и крмним биљем 1.000 ха, повртним биљем 500 ха.

2. ПОЉОПРИВРЕДНА ПРОИЗВОДЊА

2.1. БИЉНА ПРОИЗВОДЊА

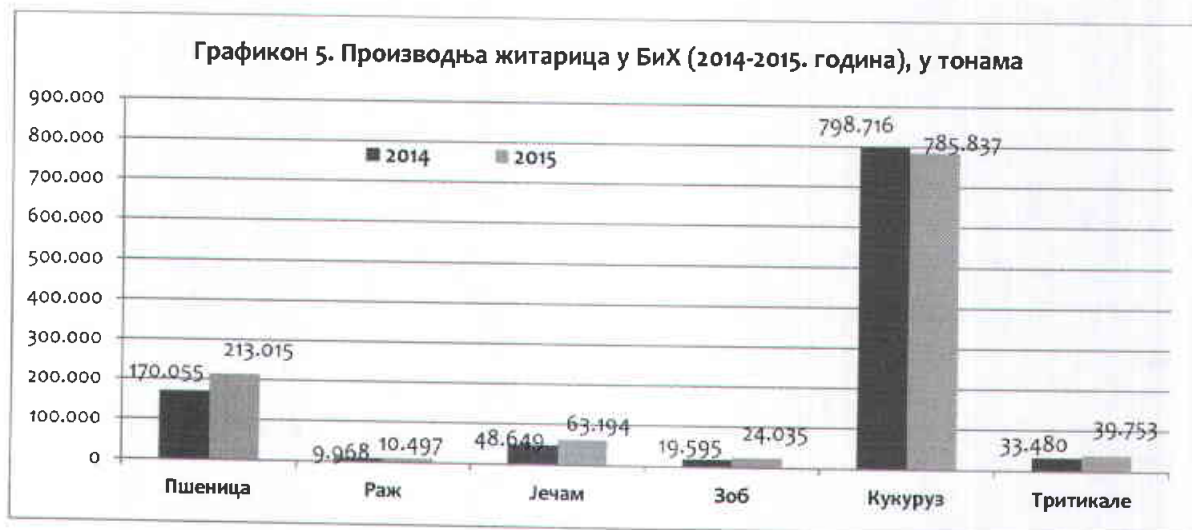
Генерално узевши, стање у области примарне пољопривредне производње у 2015. години се ипак може оцијенити као задовољавајуће, узимајући у обзир периоде суше и појаве града током вегетационог периода, а посебно дуготрајног периода без падавина у јулу и августу. Обим производње већине пољопривредних култура је повећан у односу на претходну годину.

2.1.1. Житарице

У укупној биљној производњи, производња житарица је и даље најзначајнија, с обзиром да је у сјетвеној структури 58% засијаних ораничних површина под овим житима. Укупно засијане површине житарицама у 2015. години износиле су 301.000 ха што је за око

11.000 ха или 3,8% више у односу на прошлу годину, када је засијано 290.000 ха. У структури производње житарица доминатно мјесто има кукуруз са учешћем од 58%, пшеница 23%, јечам 7%, зоб 3%, тритикале 4% и остале житарице са 5%.

Укупна производња житарица у 2015. години износила је 1.137.236 тона што је за 55.847 тона или 5% више у односу на 2014. годину када је производња износила 1.081.389 тона. Производња пшенице у 2015. години износила је 213.015 тона и већа је за 36%, ражи 10.497 тона и већа је за 5,3%, јечма 63.194 тоне и већа је за 30%, зоби 24.035 тона и већа је за 23% и тритикале 39.753 тоне и већа је за 19% у односу на претходну годину. Међутим, појава суше у периоду јул-август директно се одразила на смањење приноса најзаступљеније културе, кукуруза за 12.080 тона или за 1,6%,

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске укупна производња житарица у Републици Српској износила је 768.388 тона што је за 37.119 тона више у односу на претходну годину. Укупна производња пшенице у 2015. години износила је 127.140 тона, производња кукуруза 561.238 тона, јечма 36.494 тоне, зоби 15.510 тона, тритикала 24.253 тоне, ражи 3.644 тоне и хељде 109 тона. Производња зоби у 2015. години већа је за 37,9%, јечма за 35,1%, пшенице за 19,1% и тритикала за 13,7%, док је производња кукуруза била мања за 5%. Према подацима којима располаже Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, производња стрних жита је задовољила очекивања произвођача док је појава високих температура као и недостатак влаге у периоду метличења и наливања зрна узроковао значајно смањење приноса и квалитета кукуруза у појединим дијеловима Републике Српске, док је само у неким мањим производним подручјима производња остала на нивоу вишегодишњег просјека производње.

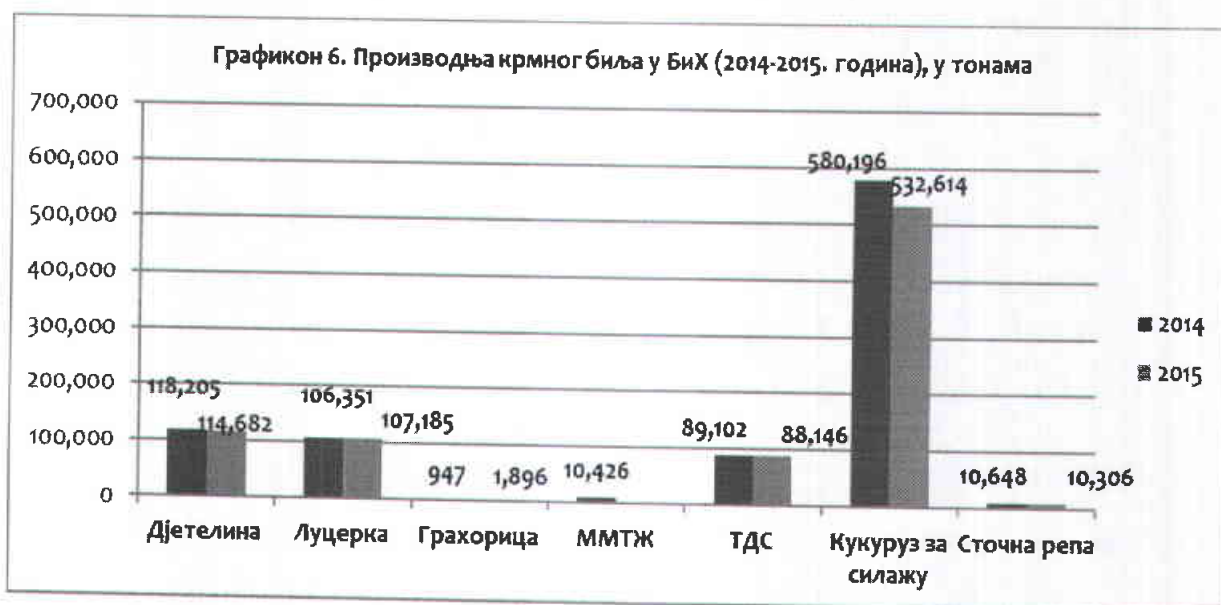
Што се тиче Федерације БиХ укупна производња житарица у 2015. години износила је 315.620 тона и у односу на претходну годину виша је за 56.545 тона. Производња пшенице је износила 71.560 тона са просјечним приносом од 3,6 тона/ха. Обим производње у 2015. години је већи за 27,5% у односу на претходну годину када је производња износила 52.950 тона. Укупна производња кукуруза у 2015. години износила је 187.868 тона, па је и поред неповољних временских прилика била за 4,5% виша у односу на претходну годину када је производња износила 179.737 тона. Производња јечма износила је 25.299 тона, тритикала 15.000 тона, ражи 6.840 тона и зоби 8.121 тону.

У Дистрикту Брчко БиХ остварена производња житарица износила је 53.333 тоне од чега, кукуруза 36.595 тона, пшенице 14.315 тона, јечма 1.401 тону, тритикала 605 тона и зоби 404 тоне.

2.1.2. Крмно биље

Производња крмног биља током 2015. године је остварена на површини од 130.000 ха што је за 1.000 ха или 0,8% више у односу на прошлу годину када су засијане површине под крмним биљем износиле 129.000 ха. Укупна производња крмног биља износила је 854.829 тона, и мања је за 6,7% у односу на претходну годину када је укупно произведено 915.875 тона. Разлог смањења је првенствено због смањења приноса силажног кукуруза, узрокованог сушним периодом током љетњих мјесеци, који је заступљен у структури сјетве чак са 62%, затим слиједи дјетелина са учешћем од 13%, луцерка 12%, травно-дјетелинске смјесе око 10% и остало крмно биље око 3%.

Производња кукурузне силаже је у 2015. години износила 532.614 тона што је за 8% мање у односу на прошлу годину када је произведено 580.196 тона. Осим производње кукуруза за крму значајна је производња дјетелине која је износила 114.682 тоне и мања је за 3%, луцерке 107.185 тона која је већа за 0,8% и травно-дјетелинских смјеса 88.146 тона и мања је за 1% у односу на претходну годину.

Према подацима Републичког завода за статистику РС, у Републици Српској је у прољетној сјетви крмним биљем засијано 66.168 ха што је за 3% више у односу на претходну годину, док је у јесењој сјетви 2015. године засијано 2.714 ха односно 12% више површина у поређењу са истим периодом претходне године. Укупна производња крмног биља износила је 362.155 тона, од чега 188.235 тона кукуруза за силажу, 72.992 тоне дјетелине, луцерке 64.199 тона, травно дјетелинских смјеса 33.929 тона.

Што се тиче Федерације БиХ, у 2015. години пожњевено је 61.397 ха под крмним биљем са којих је произведено 489.280 тона разноврсних крмних усјева. Пожњевене површине су повећане за 3,4% у односу на претходну годину када је пожњевено 59.344 ха, док је производња у 2015. години повећана за 1% у односу на прошлу годину када је производња износила 484.406 тона. Производња дјетелине је већа за 8%, луцерке за 7%, травно-дјетелинских смјеса за 4%, док се производња сточне репе смањила за 3%, а кукуруза са силажу за 1% у односу на претходну годину.

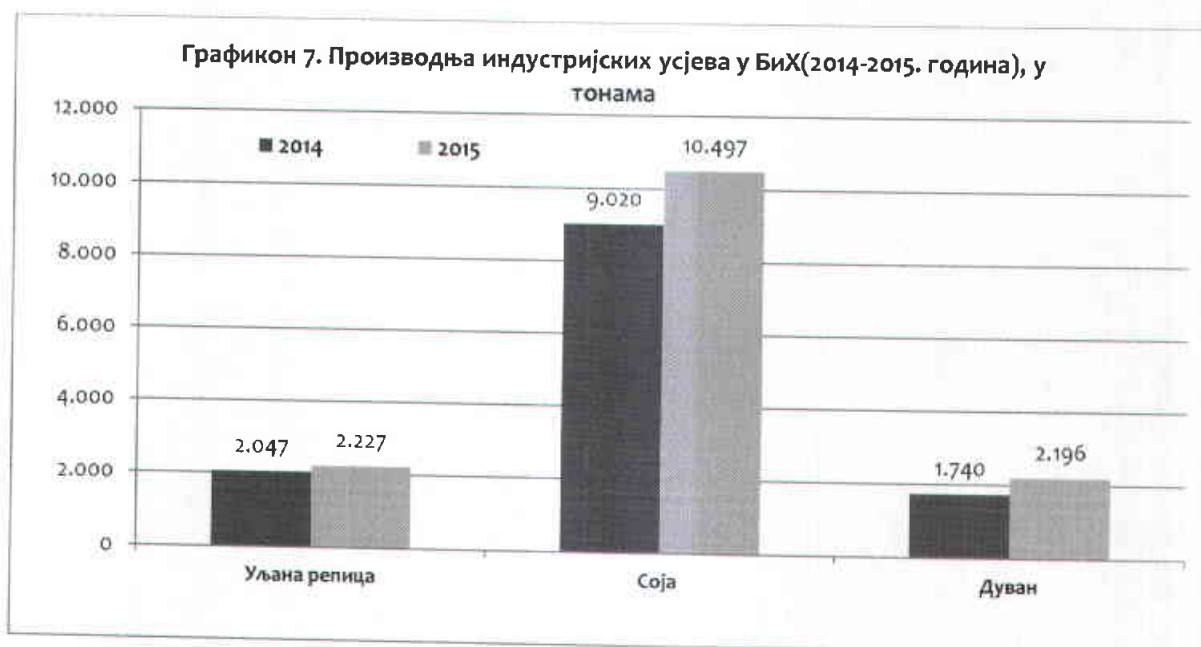
Према статистичким подацима површине пожњевене крмним сточним биљем у Дистрикту Брчко просјечно су износиле око 965 ха са којих је произведено 3.393 тоне крмних усјева што је више за 4% у односу на прошлогодишњу производњу која је износила 3.740 тона.

2.1.3. Индустијско биље

Индустијски усјеви су у БиХ у 2015. години узгајани на површини од 10.072 ха и већи су око 1.000 ха или 12% у односу на претходну годину. Укупна производња индустијских усјева је износила 15.391 тону и већа је за 16% у поређењу са 2014. годином када је произведено 12.807 тона.

У структури производње индустијских усјева доминантно мјесто заузима соја са удјелом од 70%, затим слиједе уљана репица и дуван са учешћем од по 15%. У односу на претходни период, сунцокрет је у 2015. години узгајан не само као сјеменски, већ и као меркантилни усјев.

Укупном повећању производње индустијских усјева у 2015. години допринијело је повећање производње дувана са 1.740 на 2.196 тона или за 26% и повећање соје са 9.028 тона на 10.487 тона односно 16% у односу на претходну годину.

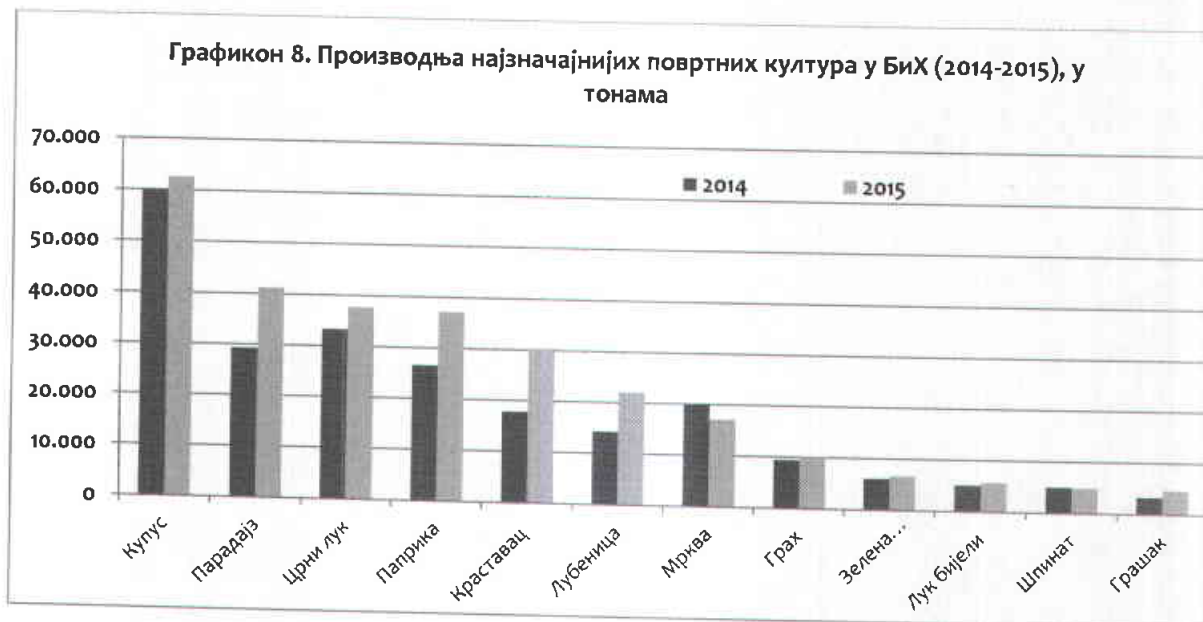
Од индустијског биља у Републици Српској највише је узгајана соја, која је према подацима којима располаже Министарство пољопривреде Републике Српске у периоду цвјетања и формирања махуна захваћена сушом што је узроковало смањене количине и квалитета приноса у Републици Српској у просјеку за око 45%. Производња соје у РС у 2015. години је износила око 4. 415 тона. Према подацима Завода за статистику Републике Српске пожњевене површине сунцокрета повећане су за чак 207%, а производња за 81% у односу на 2014. годину. Што се тиче производње уљане репице износила је 1.752 тоне у поређењу са прошлом годином за 2 % мање обзиром и да је принос уљане репице по хектару био мањи и то за 4%.

У Федерацији БиХ од индустијског биља заступљени су соја и дуван. Према статистичким подацима за 2015. годину пожњевене површине под сојом износиле су 2.000 ха што је у односу на пожњевену површину из прошле године 290% више када су износиле око 150 ха. Повећањем пожњевених површина повећала се и производња за 85% у односу на 2014. годину. Повећање површина под сојом је прије свега резултат активности које се у Босни и Херцеговини спровode уз подршку GIZ пројекта производње и стандардизације генетски немодификоване соје у регији. Када је ријеч о производњи дувана, исти је у 2015. години обран на површини од 559 ха што је више за 4%, а то се свакако, осим повољних услова за производњу ове културе одразило и на висину производње листа дувана од 568 тона и већа је за 36% у поређењу са производњом из претходне године када је износила 418 тона.

Од индустријских усјева који се узгајају у Дистрикту Брчко најзначајнији су уљана репица, соја и сунцокрет. Укупно пожњевене површине под индустријским усјевима у Дистрикту за 2015. годину износиле су 1.534 ха. Укупна производња индустријских усјева износила је 3.037 тона, од чега соје 2.421 тону, сунцокрета 147 тона и уљане репице 469 тона. Генерално, производња индустријских усјева у 2015. години је, у поређењу са претходном годином мања за 3%.

2.1.4. Поврће и кромпир

Површине засијане поврћем у 2015. години износиле су 74 хиљаде ха и веће су за хиљаду ха или 1% у поређењу са претходном годином када је засијано 73 хиљаде ха. Најзначајније и најзаступљеније врсте поврћа у производњи су купус и кељ, парадајз, црни лук, паприка, краставац, затим лубеница и мрква. Око 22% укупне производње чини производња кеља и купуса, производња парадајза чини 15%, те црног лука и паприка са по 13%. Остварена производња поврћа у 2015. години износила је 282.177 тона и већа је за 22% у поређењу са производњом из претходне године која је износила 230.265 тона. Евидентно је да је повећана производња скоро свих врста поврћа и то; краставаца за 71%, лубенице за 55%, парадајза 40%, грашка за 40%, паприке за 39%, црног лука за 13%, бијелог лука за 11%, салате за 8%, пасуља за 6% и купуса и кеља за 4%. Смањење производње забиљежено је једино код мркве за 14% док је производња шпината остала иста као претходне године. Повећање производње је резултирано и већим приносом по јединици површине код скоро свих повртних усјева у 2015. години. Повољне временске прилике за узгој поврћа су допринијеле, не само повећању приноса, него и квалитету производа.

Производња кромпира у 2015. години износила је 351.216 тона и у односу на претходну годину је већа за 50.808 тона или 17%. Приноси су такође порасли у односу на претходну годину са 8,8 тона/ха на 9,9 тона/ха што је више за око 12%.

Према подацима Министарства пољопривреде Републике Српске производња поврћа у Републици Српској се одвијала на површини од 19.445 ха од чега је 77% површине под кромпиром, а преосталих 4.445 ха под осталим поврћем. Поврће у условима гајења у пољу на отвореном простору, у зависности од предуслова производње, имало је различит степен оштећења од касног прољетног мрза или суше. Тамо гдје су инсталирани системи за наводњавање, поготово у контролисаној пластеничкој производњи, омогућени су приноси у границама вишегодишњег просјека, као и добар квалитет производа. Код осталих

произвођача који нису залијевали поврће на отвореном штете од суше су износиле од 40% до 60%, поготово гдје је поред суше на приносе утицала и појава града. Евидентан је и лошији квалитет плодова због појаве сунчаних ожеготина на плодовима и смањеног интензитета фотосинтезе. Највеће штете су претрпели кромпир, пасуљ и паприка због интензивне производње на отвореном. Укупна производња кромпира у 2015. години износила је 124.950 тона, а просјечан принос кромпира је износио 8,3 тона/ха умањен је за око 35%. Производња осталих значајних повртних усјева износила је 74.603 тона од чега купуса 20.664 тоне, паприке 12.367 тона, парадајза 17.280 тона, краставаца 8.692 тоне, црног лука 652 тоне, граха 14.948 тона.

Према подацима Федералног завода за статистику у Федерацији БиХ производња поврћа се одвијала на површини од 37.334 ха са којих је остварена производња од 311.608 тона разноврсног поврћа. Кромпир се у Федерацији БиХ узгаја на површини од око 59%, а све остале повртарске културе су заступљене на површини од 15.401 ха, или 41%. Принос кромпира у 2015. години износи око 9,2 тоне/ха што је у односу на претходну годину више за 12%, при чему је остварена производња износила 202.536 тона и више је за 36.542 тоне, односно за 22% у поређењу са производњом из прошле године које је износила 165.994 тоне. Производња осталих најзначајнијих повртних врста износила је 160.194 тоне од чега купуса и кеља 35.036 тона, парадајза 22.958 тона, црног лука 28.825 тоне, мркве 13.590 тона, паприке 14.111 тона, граха 4.804 тоне, бијелог лука 3.319 тона и грашка 540 тона.

Према статистичким подацима површине за производњу поврћа у Дистрикту Брчко у 2015. години износиле су 664 ха од којих је 300 ха или 45% површина под усјевом кромпира, а преосталих 364 ха или 43% површина под осталим поврћем. Укупна производња поврћа за 2015. годину износила је 3.795 тона од чега 2.850 тона кромпира, купуса и кеља 400 тона, граха 143 тоне, црног лука 73 тоне, краставаца 72 тоне, диње и лубенице 60 тона, паприке 57 тона, грашка 49 тона, мркве 36 тона и парадајза 36 тона.

2.2. Воћарска производња и производња грожђа

Укупан број стабала различитих врста воћа, приспјелих за род у 2015. години износио је 24,51 милион, што је у односу на претходну годину више за 1,5%. Повећању броја родних стабала је допринијело повећање броја стабала маслине за 19%, јабуке за 2,3%, шљиве за 2,5%, док се пад броја родних стабала забиљежио код вишње за 11% и лимуна за 10%. Међутим, гледајући бројчано највећи раст броја родних стабала забиљежен је код шљиве за нешто више од 300 хиљада и јабуке - око 150 хиљада родних стабала. Укупна производња воћа у 2015. години повећана је у односу на претходну, за воћарску производњу веома неповољну годину, чак за 70%. Повећање приноса и производње воћа забиљежено је код скоро свих воћних врста и то ораха за 216%, јабуке за 104%, крушке за 96%, дуње за 62%, маслине за 59%, шљиве за 58%, трешње за 20%, мандарине за 18%, кајсије за 15%, вишње за 13%, бадема за 7%, и брескве за 5%. Пад приноса забиљежен је једино код лимуна за 6% и смокве за 0,3% у односу на 2014. годину.

Табела 9. Број стабала способних за род и производња воћа у БиХ (2014-2015.година)

Воћне врсте	2014.		2015.	
	Број стабала способних за род	Производња (тона)	Број стабала способних за род	Производња (тона)
Јабука	6.550.893	44.795	6.704.447	91.471
Крушке	2.579.752	13.949	2.497.665	27.371
Шљиве	12.095.899	74.075	12.398.502	117.465
Трешње	852.781	9.010	878.670	10.825
Вишње	517.908	4.209	461.769	4.738
Брескве	605.940	8.763	616.907	9.228

Кајсије	115.015	805	110.997	930
Дуње	118.324	794	118.485	1.285
Ораси	564.545	2.079	573.795	6.564
Бадеми	11.580	55	11.410	59
Мандарине	4.750	44	4.750	52
Лимун	3.050	16	2.750	15
Смокове	76.095	777	78.935	775
Маслине	42.800	190	50.960	303
Укупно	24.139.332	159.561	24.510.042	271.081

Извор: Агенција за статистику БиХ

Остварена производња воћа у Републици Српској у 2015. години износила је 143.069 тона. Највећа производња је остварена код шљива и то 67.271 тону са просјечним приносом од 11,1 кг/стаблу, затим јабука 47.939 тона са приносом од 14,4 кг/стаблу, крушке 16.015 тона са приносом од 12,3 кг/стаблу, трешње 4.279 тона са приносом од 13,7 кг/стаблу, ораха 2.413 тона са приносом од 12,7 кг/стаблу, брескве 2.247 тона са приносом од 18 кг/стаблу и вишње 1.824 тоне са приносом од 10,8 кг/стаблу.

Остварена производња воћа у Федерацији БиХ (рано и касно) за 2015. годину износила је 121.711 тона. Евидентно је да је род већи за 85% или за 55.979 тона у поређењу са производњом од 65.732 тоне из претходне године. Приноси и производња скоро свих воћних врста су повећани у односу на прошлогодишњу производњу и то ораха за 283%, јабуке за 156%, крушке за 114%, шљиве за 70%, вишње за 40%, трешње за 35%, маслине за 33%, бадеми за 25%, мандарине за 21%, кајсије за 12% и смокове за 11%. Приноси су смањени само код лимуна за 24% и брескве за 9% у односу на претходну годину.

Остварена производња воћа у Дистрикту Брчко у 2015. години износила је 6.301 тону од чега највише шљиве 4.509 тона, јабуке 376 тона, крушке 281 тону, вишње 264 тоне, ораха 179 тона, трешње 115 тона, брескве 24 тоне, кајсије 20 тона, дуње 14 тона и остале воћне врсте које учествују мање од 10% у укупној производњи.

Производња јагодичастог воћа се одвијала на површини од 2.941 ха са којих је произведено 22.937 тона од чега 9.306 тоне јагоде и 13.631 тона малине. Површине под јагодама су веће за 4% у односу на претходну годину, док је производна површина малине повећана за око 20%. Укупна производња јагоде и малине из године у годину биљежи стални раст, па је тако у 2015. години убрано за 10% више јагоде у односу на претходну годину, док је укупна производња малине значајно већа и то за 28% у поређењу са прошлом годином.

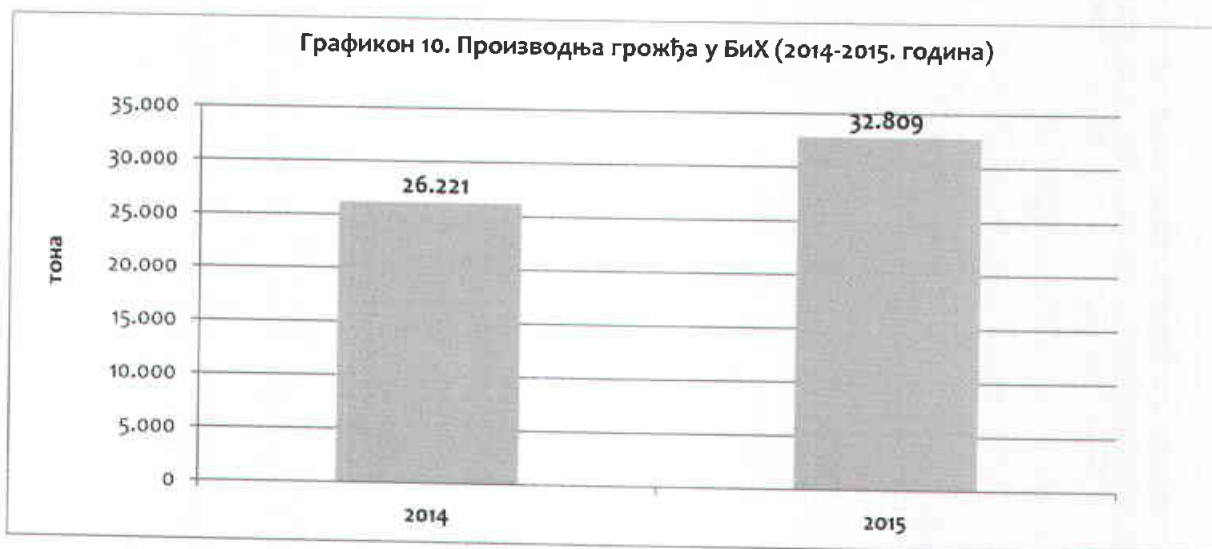

Производња малине и јагоде у Републици Српској у 2015. години износила је 6.904 тоне од чега 4.536 тона малине и 2.368 тона јагоде. Остварени принос малине износио је 7,2 тоне по хектару, а јагоде 6,4 тона по хектару.

Производња малине у Федерацији БиХ у 2015. години износила је 9.055 тона и у односу на претходну годину већа је за 48% када је производња износила 6.115 тона. Производња јагоде у 2015. години износила је 6.483 тоне и у односу на 2014. годину повећана је за 12%.

Производња малине у Дистрикту Брчко у 2015. години одвијала се на 20 ха са просјечним приносом од 2т/ха чија је производња износила 40 тона, а производња јагоде одвијала се на 70 ха са просјечним приносом од 6,5 т/ха чија је укупна производња износила 455 тона.

Укупна производња грожђа у БиХ у 2015. години износила је 32.809 тона што је за 25% више у односу на прошлу годину када је произведено 26.221 тона. Принос грожђа по чокоту износи 2,2 кг и већи је за 16% у односу на прошлу годину када је износио 1,9 кг.

Виноградарска производња у Републици Српској је заснована на простору од око 525 ха. Остварена производња грожђа је износила 3.780 тона грожђа. Према процјенама Министарства пољопривреде Републике Српске смањења приноса у винограду износе око 10%, што је компензовано одличним квалитетом грожђа. Просјечан принос грожђа у 2015. години износио је 7,2 т/ха.

Према подацима Федералног агро-медитеранског завода површине под виноградима у Федерацији БиХ просјечно износе око 3.250 ха. Приноси грожђа у 2015. години износили су око 2,2 кг/чокоту и већи су за 17%. Укупна производња грожђа у Федерацији је износила 30.221 тону и већа је за 15% у односу на род из 2014. године.

2.3. БРОЈНО СТАЊЕ СТОКЕ И ПЕРАДИ И КЛАЊЕ СТОКЕ И ПЕРАДИ У КЛАОНИЦАМА

Према статистичким подацима о бројном стању стокe за 2015. годину укупан број говеда је повећан за 3%, свиња за 6% и перади за 8% у односу на исти период 2014. године. Када је ријеч о бројном стању оваца и коза биљежи се незнатно смањење, и то оваца за 0,5% и коза за 1,4%. Бројно стање коња у 2015. години је остало на нивоу бројног стања из претходне године од 17.000 комада. Бројност кока носилица у 2015. години је мања за 4,5% у односу на прошлу годину. Број кошница пчела биљежи раст са 392 хиљаде комада колико је било заступљено у 2014. години на 393 хиљаде комада у 2015. години.

Бројно стање расплодне стоке биљежи благи пораст код приплодних грла у говедарству и свињарству, док је број приплодних грла у овчарству незнатно смањен, и то:

- * повећање броја музних крава и стеоних јуница са 290 на 293 хиљада грла, што је за 3.000 грла или 1% више;
- * повећање броја крмача и супрасних назимица са 75 на 77 хиљада грла, што је за 2.000 грла или 3% више,
- * смањење броја оваца за приплод са 593 на 592 хиљаде грла, што је за 1.000 грла или 0,2% мање.

Табела 10. Бројно стање стоке и перади у БиХ (2014-2015. година)

	2014.	2015.
Говеда (хиљада грла)	444	455
Краве и стеоне јунице (хиљада грла)	290	293
Овце (хиљада грла)	1.025	1.020
Овце за приплод (хиљада грла)	593	592
Свиње (хиљада грла)	533	564
Крмаче и супрасне назимице (хиљада грла)	75	77
Коњи (хиљада грла)	17	17
Козе (хиљада грла)	74	73
Перад (хиљада комада)	20.664	22.248
Козе носилице (хиљада комада)	5.602	5.352
Кошнице пчела (хиљада комада)	392	393

Извор: Агенција за статистику БиХ

Откупне цијене стоке и перади – Откупне цијене говеда свих категорија (расплод, тов, клање) у 2015. години су ниже у поређењу са просјечним откупним цијенама из претходне године. Откупна цијена телади старости до једне године износила је 5,80 КМ по килограму што је у поређењу са откупном цијеном из претходне године мање за 0,17 КМ по килограму односно за 2,9%. Јунад до 2 године откупљивала су се по цијени од 3,18 КМ по килограму те је откупна цијена, у поређењу са откупном цијеном из претходне године, која је износила 3,73 КМ /кг, нижа за 0,55 КМ /кг односно за 15%. Такође, и откупне цијене свих категорија свиња су такође ниже у односу на претходну годину. Откупна цијена свиња за тов је износила 2,57 КМ и нижа је за 0,38 КМ у поређењу са откупном цијеном из претходне године која је износила 2,95 КМ/кг. Што се тиче откупне цијене свиња за клање (тежине 110 и више кг) износила је 2,44 КМ /кг и нижа је у поређењу са откупном цијеном из претходне године за 0,62 КМ или за 20%. Што се тиче оваца, откупна цијене јагњади старости од 2 мјесеца до 1 године износила је 4,87 КМ и већа је 0,30 КМ у односу на прошлу годину.

Графикон 11. Бројно стање крава и стеоних јуница, оваца за приплод, крмача и супрасних назимица у БиХ за 2014-2015. годину

Када је ријеч о клању стоке и перади у 2015. години број закраних говеда је повећан за 35%, перади за 14%, док је број закраних оваца мањи за 9% и свиња за 7%, у односу на исти период 2014. године. Нето тежина закраних говеда је повећана за 100%, перади за 12%, док је број закраних оваца смањен за 8% и свиња за 12%, у односу на исти период 2014. године. Генерално, производња меса у 2015. години износила је 81.450 тона и већа је за 15.443 тоне или 23% у односу на претходну годину када је произведено 66.007 тона. На повећање укупне производње свјежег меса утицало је значајно повећање производње говеђег меса и мањим дијелом повећање производње меса перади.

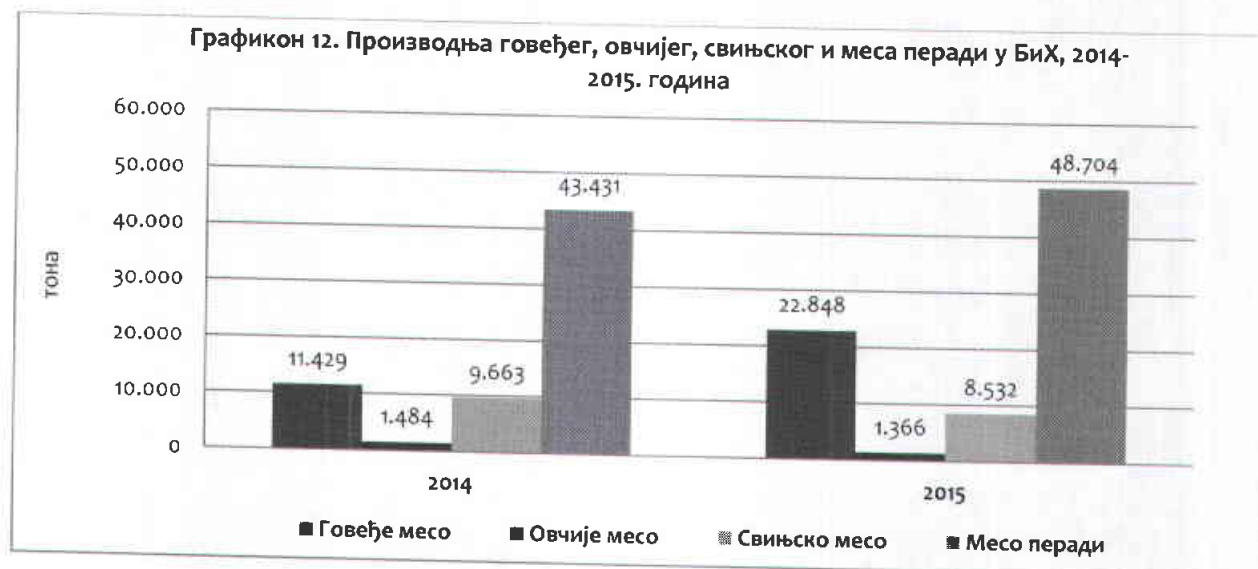
Табела 11. Клање стоке и перади у клаоницама у БиХ (2014-2015. година)

Категорија	2014		2015	
	Број грла/комада	Нето тежина (тона)	Број грла/комада	Нето тежина (тона)
Телад	48.027	4.608	44.216	5.108
Јунад	21.819	6.259	47.534	16.193
Краве	2.102	550	5.208	1.547
Остала говеда	39	11	4	0
Говеда, укупно	71.987	11.429	96.962	22.848
Јањад	92.577	1.369	86.287	1.285
Остале овце	5.380	115	2.737	81
Овце, укупно	97.957	1.484	89.024	1.366
Свиње, укупно	131.425	9.663	122.240	8.532
Товљени пилићи	27.622	42.558	31.369	47.536
Остала перад	596	873	771	1.168
Перад, укупно	28.218	43.431	32.140	48.704

Извор: Агенција за статистику БиХ

У структури свјежег меса, већ дужи низ година доминантно мјесто има производња меса перади, са учешћем од 60%, затим слиједи производња говеђег меса са учешћем од 28%, док је у укупној производњи треће рангирана производња свињског меса са учешћем од 10%. Производња овчијег меса је на посљедњем мјесту, с обзиром на удио од око 2% у укупној производњи.

Графикон 12. Производња говеђег, овчијег, свињског и меса перади у БиХ, 2014-2015. година

Укупна нето производња говеђег меса у 2015. години је износила 22.848 тона што је у односу на нето производњу говеђег меса из претходне године више за 100%, односно већа је за исту количину колико је износила производња 2014. године. На већу производњу нето меса је утицало повећање броја закраних говеда и то за 37%, а нарочито товне јунади и то за 25.715

грла или за 118% више. Повећан број заклане јунади као и већа производња говеђег меса су резултат трговинског аранжмана између БиХ и Турске, односно бесцаринског извоза говедине на турско тржиште.

Остварена нето производња овчијег меса у 2015. години је износила 1.366 тона и мања је за 8% или за 118 тона у поређењу са производњом овчијег меса из претходне године. Мања производња овчијег меса је резултат и мањег броја закланих оваца у клаоницама за 9% у односу на број закланих оваца из претходне године који је износио 97.957 грла. Ово је и резултат традиционалног начина узгоја оваца и подмиривања личних потреба произвођача и локалног становништва за овчијим месом.

Негативна кретања у производњи свињског меса су забиљежена и у 2015. години с обзиром да је нето производња свињског меса износила свега 8.532 тоне што је у поређењу са оствареном производњом из претходне године мање за 1.131 тону, односно 12%. Мања производња свињског меса је резултат и мањег броја закланих грла свиња за 9.185 комада или 7%.

Производња меса перади је једна од водећих производњи меса. Према подацима, за двије посматране године број заклане перади је повећан са 28.218 хиљада комада перади, колико је заклано у 2014. години, на 32.140 хиљада комада у 2015. години што је за 14% више. Повећан број заклане перади одразио се и на повећање производње нето меса перади са 43.431 тону колико је произведено 2014 на 48.704 тоне или за 12% у 2015. години. Око 98% перади која су заклана у клаоницама су товљени пилићи/бројлери а преослаих 2% отпада на сву осталу перад.

2.4. СТОЧАРСКА ПРОИЗВОДЊА

2.4.1. Производња, откуп и прерада сировог млијека

Када је ријеч о производњи у сточарству, најзначајнија производња је свакако производња млијека. Укупна производња млијека у БиХ за 2015. годину износила је 697.284 хиљаде литара и незнатно је већа, свега 0,2% у поређењу са оствареном производњом из претходне године када је произведено 696.735 хиљада литара. У укупној производњи млијека доминира производња крављег млијека са учешћем од 97%, док је учешће овчијег млијека 2% и козијег свега 1%.

Табела 12. Производња сировог млијека у БиХ за 2014/2015. годину

Сирово млијеко	2014.	2015.
Кравље млијеко (хиљада литара)	672.958	674.032
Овчије млијеко (хиљада литара)	16.328	15.587
Козије млијеко (хиљада литара)	7.449	7.665
Укупно	696.735	697.284

Извор: Агенција за статистику БиХ

На основу података приказаних у табели видљиво је да се код производње сировог крављег млијека у 2015. години биљежи раст од 1% у поређењу са производњом сировог крављег млијека из претходне године. Када је ријеч о производњи сировог овчијег млијека биљежи се смањење производње за око 5%, а код производње сировог козијег млијека биљежи се раст производње за око 3%.

Табела 13. Производња млијека у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту БиХ у 2014-2015. години

Млијеко	Федерација		Република Српска		Брчко Дистрикт	
	2014.	2015.	2014.	2015.	2014.	2015.
Кравље млијеко (хиљада литара)	348.549	351.144	317.359	316.688	7.049	6.200
Овчије млијеко (хиљада литара)	11.513	11.127	4.216	4.140	599	320
Козије млијеко (хиљада литара)	4.862	4.857	2.287	2.278	300	530
Укупно	364.924	367.128	323.862	323.106	7.948	7.050

Извор: Агенција за статистику БиХ, Завод за статистику Републике Српске и Федерални завод за статистику

Евидентно је да је у 2015. години око 53% укупне производње сировог млијека остварено у Федерацији БиХ, око 46% у Републици Српској и око 1% у Брчко Дистрикту.

Посматрајући остварену укупну производњу млијека у 2015. години у Републици Српској може се констатовати да је незнатно мања, и то за 0,2% у односу на производњу из 2014. године. У Федерацији БиХ производња је нешто већа за 0,6% или за 2,2 милиона литара у поређењу са производњом из претходне године. Негативна кретања у производњи млијека за 2015. годину се биљеже у Дистрикту Брчко с обзиром да је укупна количина млијека мања за 11% или 898 хиљада литара у односу на укупну производњу млијека у 2014. години, чему је допринијело смањење производње крављег млијека за 12% а овчијега за 47%.

Према подацима Агенције за статистику БиХ укупна количина прикупљеног сировог крављег млијека које су откупили мљекаре у 2015. години износила је 240.108 тона и већа је за 3,6% у односу на 2014. годину када је откупљено 231.811 тона. Просјечна садржај млијечне масти у млијеку износио је 3,85% и протеина 3,28%.

Табела 14. Прикупљено млијеко у БиХ за 2015 и 2014. годину

2014.			2015.		
Количина (тона)	% мм	% протеина	Количина (тона)	% мм	% протеина
231.811	3,87	3,25	240.108	3,85	3,28

Извор: Агенција за статистику БиХ

Према подацима „Milkprocessing“-а који су добијени путем анкете од 17 тржишно релевантних мљекара у 2015. години, оне су откупили око 233,4 милиона литара сировог млијека и то од 12.553 произвођача. Од укупно 233,4 милиона литара откупљеног млијека око 52,8% или 123 милиона литара мљекаре су откупили на подручју Федерације БиХ, док је у исто вријеме око 45,2% или 105 милиона литара откупљено у Републици Српској и око 4,6 милиона литара или око 2% у Дистрикту Брчко БиХ.

Производни програм млекара је и даље исти и није се знатно мијењао ни у 2015. години. Укупна производња конзумног млијека и осталих млијечних производа у 2015. години је износила 194.109 тона, што је око 2% мање у односу на остварену производњу из претходне године која је износила 198.100 тона.

Табела 15. Производња млијечних производа у БиХ 2014/2015. година

Производи	2014.	2015.
Конзумно млијеко (тона)	141.236	125.925
Павлака (врхње) (тона)	20.166	23.177
Ферментисани млијечни производи (тона)	30.732	38.036
Маслац (тона)	462	750
Крављи сир (тона)	5.504	6.221
Укупно	198.100	194.109

Извор: Агенција за статистику БиХ

У структури производње млијечних производа, водећи производ је и даље конзумно млијеко са 65% учешћа у укупној производњи, али је удио у односу на претходну годину када је износио 71% ипак нешто мањи. На другом мјесту су ферментисани производи код којих је повећан удио у производњи са 16%, колико је износио удио у 2014, на 20% учешћа у 2015. години. Такође, и удио павлаке је у укупној производњи повећан са 10% на 12%. Производња крављег сира у 2015. години је већа за 13%, те маслаца и осталих жутомасних производа за 62%

2.4.2. Производња осталих сточарских производа

Од осталих сточарских производа значајни су производња јаја, вуне и меда. Производња вуне у 2015. години износила је 1.391 тону што је за 6% више у односу на прошлу годину, јаја 721.607 хиљада комада и већа је за 3% у односу на претходну годину када је износила 702.121 хиљаду комада. Повољне временске прилике су утицале на значајно повећање производње меда од 4.926 тона што је чак за 84% више у односу на претходну годину када је износила 2 678 тона.

Табела 16. Производња јаја, меда и вуне у БиХ (2014-2015. година)

Производи	2014.	2015.	Индекс 2015/2014
Јаја (хиљада комада)	702.121	721.607	102,8
Мед (тона)	2.678	4.926	183,9
Вуна (тона)	1.308	1.391	106,3

Извор: Агенција за статистику БиХ

Посматрајући производњу ових сточарских производа у Републици Српској у 2015. години се биљежи смањење производње јаја и то за око 3%, док производња меда и вуне биљежи раст за 89%, односно за 10% у поређењу са производњом из претходне године. Када је ријеч о Федерацији БиХ забиљежен је раст производње јаја за 9%, вуне за 3% и меда за 85%. Што се тиче Дистрикта Брчко значајно повећање се биљежи код производње јаја за 60% у односу на претходну годину, док код производње вуне и меда нема значајних промјена.

Табела 17. Производња јаја, меда и вуне у Федерацији БиХ, Републици Српској и Брчко Дистрикту (2014-2015. година)

Производи	Федерација БиХ		Република Српска		Брчко Дистрикт	
	2014.	2015.	2014.	2015.	2014	2015.
Јаја (000 комада)	275.710	301.717	419.000	408.000	7.411	11.890
Мед (тона)	1.546	2.862	1.042	1.974	90	90
Вуна (тона)	730	753	572	632	6	6

Извор: Агенција за статистику БиХ, Завод за статистику Републике Српске, Федерални завод за статистику

3. ПРЕХРАМБЕНА ИНДУСТРИЈА

У овом дијелу извјештаја дат је преглед стања у прехранбеној индустрији, капацитети и остварена производња у Републици Српској, Федерацији БиХ и Дистрикту Брчко БиХ, и преглед стања у производњи најзначајнијих грана прехранбене индустрије у 2015. години.

3.1. Прехранбена индустрија у Републици Српској

Прехранбена индустрија и индустрија пића у Републици Српској је у току 2015. године забиљежила значајан пораст, са око 335 привредних друштава која се баве производњом и прерадом хране. Стопа раста индустријске производње је у поређењу са претходном годином већа за 4,3 %. Што се тиче прехранбене индустрије производња је повећана за 6,7 %, у области производње пића за 9,2 %, док је у области производње дуванских производа повећана за преко 300,0 %. Треба истаћи да се у 2015. години повећао и број запослених у индустријском сектору за 1,7 % у односу на 2014. годину. У прехранбеној индустрији број запослених се повећао за 7,8 %, у области производње пића се смањио за 1,7 %, док је у области производње дуванских производа повећан за 27,9 %.

Табела 18. Преглед капацитета у појединим гранама прехранбене индустрије у РС у 2015. години

Грана прехранбене индустрије	Јединица мјере	Број погона	Искориштеност инсталисаног капацитета (%)
Производња меса и месних прерађевина	т	20	40
Прерада воћа и поврћа	т	15	40
Производња млијека и млијечних производа	т	14	60
Производња млинских производа	т	30	30
Производња кондиторских производа	т	4	30
Производња чаја, зачина и сл. производа	т	3	40
Производња шећера	т	2	12
Производња пива	000 л	1	40
Производња и пуњење воде	000 л	2	50
Производња дуванских производа	ком	1	10

Извор: Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске

Производња меса и месних прерађевина - Према расположивим подацима у Министарству пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске током 2015. године евидентирано је повећање бруто домаће производње меса свих врста домаћих животиња и то: говеда 7,2%, живине 4,1%, оваца 2,7%, коза 2,0% и свиња 1,2%. Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске у 2015. години произведене су следеће количине меса: 6.122.027 кг говедине и телетине, 4.018.250 кг свињетине, 120.518 кг овчијег меса, 11.085.274 кг пилећег меса, те 8.856.182 кг месних прерађевина.

Производња млијека и млијечних производа - Индустрија млијека и млијечних производа у Републици Српској базирана је на раду седам млекара са укупним инсталисаним дневним капацитетом прераде 390.900 литара млијека. Искориштеност капацитета је 66 % односно прерађују 258.000 литара млијека/дан. На годишњем нивоу млекаре произведу 48.703.589,00 литара конзумног млијека што чини 63,14% њихове производње, док 36,86% чини производња млијечних производа. У систему откупа млијека учествују: фарме (40%), откупне станице (42%) и задруге (18%). Постојећа структура претежно је орјентисана на конзумну потрошњу на домаћем тржишту. У току 2015. године, количине прикупљеног крављег млијека мање су за 8,2% у односу на 2014. годину, али је забиљежено повећање производње павлаке за 15,5%, крављег сира за 9,9%, ферментисаних млијечних производа за 7,9% и маслаца и осталих жуто-масних производа за 7,8%. У истом периоду, смањена је производња конзумног млијека за 16,9% и кондезованог млијека 41,3%.

Млинско-пекарска индустрија - Република Српска ради подмиривања сопствених потреба за хљебом традиционално увози брашно али и значајне количине пшенице која се прерађује у домаћим млиновима. Просјечна производња брашна за период од посљедње четири године износила је 91.000 тона. У Републици Српској регистровано је тридесетак млинова, од којих се према обиму производње истичу „Житопродукт 2012“ д.о.о. Бања Лука (инсталисани дневни капацитет 90 тона) и „Житопромет“ а.д. Бијељина (инсталисани дневни капацитет 150 тона). Укупна искоришћеност цјелокупних инсталисаних капацитета млинске индустрије износи око 30%. Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске у 2015. години произведено је 95.102.277 кг пшеничног брашна, 274.487 кг брашна житарица и 33.125.300 кг осталих млинских производа. Према истом извору у 2015. години произведено је 17.055.268 кг хљеба, свјежих пецива, колача и осталих пекарских производа на бази брашна, те 731.606 кг тјестенине, и 183.237.767 кг хране за животиње.

Кондиторска индустрија - у сектору кондиторске индустрије успјешно послује неколико предузећа („Swisslion-Takovo“ д.о.о. Требиње, „МИРА“ а.д. Приједор, „ДАЖ“ д.о.о. Зворник). Предузеће „Swisslion-Takovo“ д.о.о. Требиње посједује укупни инсталисани дневни капацитет од 619,09 тона/дан, с тим да тренутна искоришћеност износи нешто више од 30 % пројектованих могућности. Предузеће „МИРА“ а.д. Приједор посједује инсталисани капацитет производње од 5.000 тона готовог производа на годишњем нивоу, при чему је искоришћеност истог преко 80%. Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске у 2015. години произведено је 7.766.219 кг кондиторских производа.

Прерада воћа и поврћа - Индустријска прерада воћа је развијена у Републици Српској и представља интегрални дио прехранбене индустрије. Воће се у току пристизања може дјелимично прерадити и конзервирати за даљњу прераду, или се може одмах прерадити у финалне производе. Важнији прерађивачи воћа су: „ВИТАМИНКА“ а.д. Бања Лука, „КАП ПО КАП“ д.о.о. Лакташи, „СПЕКТАР ДРИНК“ д.о.о. Бијељина, „ПРИЈЕДОРЧАНКА“ а.д. Приједор, АГРОЦЕНТАР „ЕКО – БЕЛ“, Козарска Дубица, „МВ impex“ д.о.о. Бања Лука и др. Према подацима Републичког завода за статистику Републике Српске у 2015. години произведено је укупно 15.730.896 кг прерађевина од воћа и поврћа, не рачунајући сокове чија производња је износила 14.515.031 л.

3.2. Прехрамбена индустрија у Федерацији БиХ

У Федерацији БиХ нема производње јестивог уља, шећера (осим паковања шећера), етил алкохола, квасца и слада. Капацитети привредних друштава која се баве производњом прехранбених производа у Федерацији БиХ у 2015. години су на истом нивоу као и претходних година. Искоришћеност капацитета у прехранбеној индустрији је испод 50%, изузимајући производњу безалкохолних пића гдје је искоришћеност капацитета 54%, прераде млијека 56 %, те прераде воћа и поврћа 62%.

Табела 19. Остварена производња у прехранбеној индустрији Федерације за 2015. годину

Грана прехранбене индустрије	Јединица мјере	Инсталисани капацитети	Остварена производња
Млинска индустрија	тона	397.500	146.215
Прерада млијека	000 литара	332.000	185.956
Прерада меса	тона	169.000	56.288
Прерада воћа и поврћа	тона	16.400	10.170
Производња кекса и вафла	тона	28.100	5.452
Производња пива	хл	1.500.000	406.354
Производња минералне воде	000 литара	420.000	66.315
Производња безалкохолних пића	000 литара	360.600	194.464
Производња вина	000 литара	26.400	4.114
Производња цигарета	тона	7.000	2.289

Извор: Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства

Најнижа искоришћеност капацитета биљежи се код производње вина и износи 15,6% у односу на 2014. годину када је износила 8,13%. Међутим, подаци о оствареној производњи којима располаже Федерални завод за статистику по свим гранама прехранбене индустрије, односи се на мањи број субјеката и нису релевантан показатељ укупно остварене производње у Федерацији Босне и Херцеговине. Према незваничним подацима о производњи вина које посједује Федерално министарство пољопривреде искоришћеност капацитета је већа од 50%. Велики проблем са којим се суочава прехранбена индустрија у Федерацији БиХ јесте неразвијеност пратећих индустрија што води томе да прехранбени сектор зависи о увозу већине потребних инпута тј. улазних сировина. Привредна друштва према поријеклу сировина у суштини се могу подијелити у двије групе: она које прерађују сировине које су највећим дијелом произвели домаћи произвођачи (млијеко, минералне воде, воће и поврће, грожђе за производњу вина) и она која производњу заснивају углавном на увезеним сировинама (производња пива, освјежавајућих безалкохолних пића, цигарета, прерада житарица и прерада меса). Прерађивачки капацитети мљевења пшенице и прераде меса су у диспропорцији са могућношћу осигурања домаћих сировина за ову производњу, па се производња у овим погонима у највећој мјери заснива на увозној сировини. Такође, сви производи који у сировинској основи садрже шећер, воћни концентрат, воћне базе, слад, хмељ итд. поријеклом су из увоза.

3.3. Прехранбена индустрија у Дистрикту Брчко БиХ

Удио прехранбене индустрије у бруто друштвеном производу (БДП) Брчко Дистрикта БиХ износи 35.863.000 КМ односно 5,3 %.

Кад је ријеч о производним капацитетима за производњу хране у Брчко Дистрикту производња уља и шећера су двије главне производне гране прехранбене индустрије. Осим тога заступљене су производња брашна и хљеба, пекарских производа, кафе и чаја, кекса и производња сточне хране.

Привредна друштва у сектору прехранбене индустрије у Брчко Дистрикту БиХ су:

- „БИМАЛ“ д.д. - производња јестивог уља, 214 запослених, производни капацитет 120.000 тона (40.000 тона готових производа), искоришћеност капацитета преко 90%, проведена приватизација.
- „СТУДЕН АГРАНА“ - рафинерија шећера, 147 запослених, производни капацитети 150.000 тона, искоришћеност капацитета 94,4%, приватно предузеће.
- „ЖИТОПРОМЕТ“ д.д. - производња брашна, 32 запослена, производни капацитети: млин 20.00 МТ/год., проведена приватизација.
- „БОСНАПЛОД“ д.д. - предузеће за производњу и прераду воћа, капацитет 10.000 тона смрзнутог воћа, проведена приватизација.
- „БИЉАНА“ д.д. - узгој и прерада љековитог биља, 45 запослених, искоришћеност капацитета 60%, проведена приватизација
- „НОВИ БИМЕКС“ д.д. - месна индустрија, проведена приватизација, у стечају.
- „ВОЂАР“ д.о.о. – приватно предузеће за производњу прехранбених производа, 43 запослена радника, производни капацитети 1000 т хране за 1 годину, искоришћеност капацитета 77.2%.

4. ТРГОВИНА ПОЉОПРИВРЕДНО – ПРЕХРАМБЕНИМ ПРОИЗВОДИМА

4.1. Укупна робна размјена пољопривредних производа и главни трговински партнери

Остварена спољно-трговинска размјена пољопривредних производа у 2015. години износила је 3,71 милијарду КМ и већа је за 9% у односу на укупну спољно-трговинску размјену из претходне године.

Увоз пољопривредних производа је био на нивоу вриједности од 2,89 милијарди КМ, и већи је за 5% у поређењу на вриједност увоза из претходне године. Извоз пољопривредних производа у 2015. години износио је 818 милиона КМ и већи је за 26%. Негативни салдо у трговини пољопривредним производима у 2015. години је износио 2,07 милијарди КМ што је за 1,5% мање у поређењу са оствареним дефицитом из претходне године. Покривеност увоза извозом пољопривредним производима у 2015. години износила је 28% и побољшана је за четири процента у односу на претходну годину, када је износила 24%.

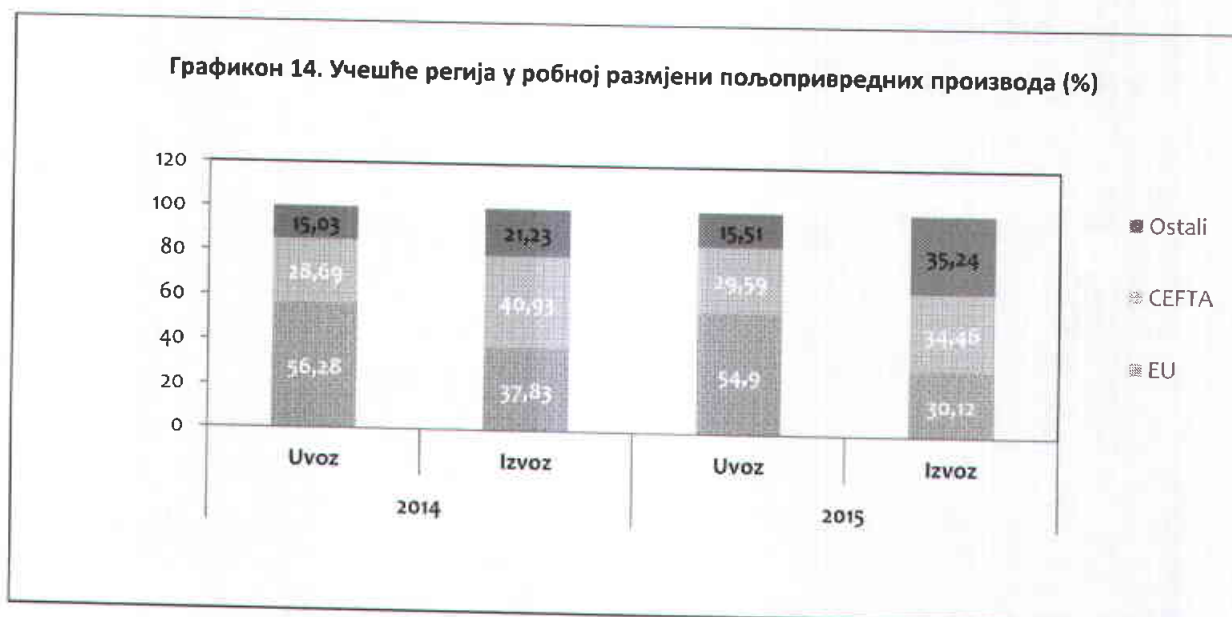
Табела 20. Робна размјена БиХ пољопривредним производима за 2014 и 2015. годину (Мил. КМ)

Година	Извоз	Увоз	Дефицит	Покривеност
2015.	818	2.891	-2.073	28%
2014.	649	2.752	-2.103	24%

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са Комбинованом номенклатуром (гл. ЦТ 1-24)

Извор: Агенција за статистику БиХ

Посматрајући робну размјену пољопривредним производима према тржиштима односно регијама за 2015. годину евидентно је да више од пола, или 55% укупног увоза пољопривредних производа долази из Европске уније и око 30% увоза из земаља СЕФТА-е. Увоз са осталих тржишта чинио је око 15% укупног увоза пољопривредних производа у БиХ у 2015. години.

Када је ријеч о извозу пољопривредних производа, око 35% укупног извоза пољопривредних производа је било усмјерено ка СЕФТА-а тржишту, око 30% ка тржишту ЕУ, а на остала тржишта је пласирано 35% укупног извоза.

Увоз пољопривредних производа из Европске уније у БиХ у 2015. години достигао је вриједност од 1,6 милијарди КМ и већи је за 38 милиона КМ или 2,48% у односу на претходну годину. Укупна вриједност извоза пољопривредних производа из БиХ у Европску унију износила је 246,30 милиона КМ и биљежи раст од 0,64 милиона КМ или свега 0,3% у поређењу са вриједности извоза из претходне године. Када је ријеч о државама Европске уније из којих се највише увозе пољопривредни производи у БиХ, то су: Њемачка (20%), Италија (18,3%), Хрватска (17,4%), Словенија (8%) и Аустрија (6%). Такође, и када је ријеч о извозу пољопривредних производа из БиХ у земље ЕУ, иста је структура земаља у које се извози, с тим што је удио у укупном извозу ка ЕУ другачији. Наиме, око 22% укупног извоза пољопривредних производа у ЕУ пласира се у Њемачку, у Италију око 19%, Хрватску око 14%, Словенију и Аустрију око 12%. Дефицит у размјени пољопривредних производа између БиХ и Европске уније у 2015. години износио је 1,34 милијарде КМ и биљежи раст од 2,9%, у односу на претходну годину.

У размјени пољопривредним производима са СЕФТА-ом покривеност увоза извозом у 2015. години износила је 15,6% и нешто је нижа у односу на претходну годину када је износила 15,9%.

Табела 21. Упоредни преглед БиХ размјене пољопривредним производима по регионима (Мил. КМ)

Регион	2014		2015		Раст/Пад	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
EU	1.548,69	245,66	1.587,06	246,30	2,48	0,26
CEFTA	789,50	265,80	855,48	283,24	8,36	6,56
EFTA	6,20	6,59	3,96	7,74	-36,13	17,43
UoST*	60,66	114,37	58,17	229,18	-4,11	100,39
Остатак свијета	346,76	16,92	386,30	51,17	11,40	202,53
Укупно	2.751,81	649,34	2.890,97	817,63	5,06	25,92

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Земље Уговора о слободној трговини (Турска)

** Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Због близине тржишта и традиционалне повезаности, регион земаља Југоисточне Европе (СЕФТА) представља веома важно тржиште за пољопривредне производе из БиХ. Укупна вриједност извоза на ово тржиште у 2015. години износила је 283,24 милиона КМ и већа је за 6,6% у поређењу са вриједности извоза из претходне године, док је укупна вриједност увоза у истом периоду износила 855,5 милиона КМ и већа је за 8,36%. У спољно-трговинској размјени са СЕФТА-ом биљежи се дефицит који је износио 572,3 милиона КМ и већи је за 9,3% у поређењу са дефицитом из претходне године. Посматрајући чланице СЕФТА-е у које се извозе пољопривредни производи из БиХ евидентно је да се највише (око 45% укупног извоза у СЕФТА-у) извозило у Србију. Значајнији извоз пољопривредних производа је остварен у Македонију (20%), Црну Гору (19), и Косово (15%). Што се тиче увоза најзначајније мјесто у увозу пољопривредних производа у БиХ заузима Србија са око 91% удјела, затим Македонија са удјелом од 7% и Црна Гора са удјелом од 2%. У размјени пољопривредним производима са СЕФТА-а земаљама, покривеност увоза извозом у 2015. години износила је 33,11% и мања је за 0,56% у односу на претходну годину.

Извоз пољопривредних производа у земље ЕФТА-е повећан је за 17,43%, а увоз пољопривредних производа из ЕФТА-е смањен је за 36,13%. Босна и Херцеговина са земаљама ЕФТА-е је у 2015. години остварила суфицит у робној размјени пољопривредним производима у вриједности од 3,78 милиона КМ, те раст суфицита од 866,90%, јер је у претходној години суфицит износио 390,77 хиљада КМ. У размјени пољопривредним производима са ЕФТА-ом покривеност увоза извозом у 2015. години износила је 195,45% и већа је за 89,14% у односу на претходну годину.

У 2015. години дошло је до значајног раста извоза пољопривредних производа у Турску (UoST) од 100,39%, а увоз пољопривредних производа из Турске забиљежио је пад од 4,11%, што је довело до значајног раста суфицита у размјени пољопривредним производима од 218,45%. Босна и Херцеговина је у размјени пољопривредним производима највећу покривеност увоза извозом имала са Турском од 393,99% и већа је за 205,47% у односу на претходну годину. Извоз пољопривредних производа у Турску има највећи допринос на раст укупног извоза пољопривредних производа.

Увоз пољопривредних производа из СЕФТА-е и ЕУ имају највећи допринос на раст укупног увоза пољопривредних производа.

4.1.1. Водећи пољопривредни производи у размјени

У 2015. години око 72% укупног увоза пољопривредно-прехранбених производа концентрисано је у оквиру 10 глава Царинске тарифе, што изражено у новчаној вриједности износи 2,03 милијарде КМ. Што се тиче извоза око 80% укупног извоза пољопривредно-прехранбених производа чини 10 глава Царинске тарифе, а изражено у новчаној вриједности то износи 652 милиона КМ.

Табела 22. Структура размјене пољопривредних производа у БиХ (главе ЦТ 1-24), Мил.КМ

Глава ЦТ	2014.		2015.		Раст/Пад	
	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз	Увоз	Извоз
01	65	5	106	4	63,07%	-20%
02	228	20	257	100	12,71%	400%
03	20	19	23	21	15%	10,52%
04	143	70	133	64	-6,99%	-8,57%
05	2	0	2	0	0%	0%
06	16	4	17	5	6,25%	25%
07	75	29	78	31	4%	6,89%
08	137	64	155	103	13,13%	60,93%
09	97	9	108	12	11,34%	33,33%
10	252	37	247	34	-1,98%	-8,10%
11	49	8	49	10	0%	25%
12	81	9	100	7	23,45%	-22,22%
13	2	0	3	0	50%	0
14	0	0	0	0	0	0
15	151	93	167	119	10,59%	27,95%
16	96	48	89	49	-7,29%	2,08%
17	138	35	130	43	-5,79%	22,85%
18	139	23	145	26	4,31%	13,04%
19	176	59	174	65	-1,13%	10,16%
20	65	18	71	15	9,23%	-16,66%
21	220	22	227	18	3,18%	-18,18%
22	324	43	335	44	3,39%	2,32%
23	194	20	192	25	-1,03%	25%
24	82	16	84	23	2,43%	43,75%
Укупно (1-24)	2.751,81	649,34	2.890,91	817,63	5,08%	25,65%
Удио (1-24)	16,99	7,43%	18,24	9,09	/	/
Укупно	16.199,28	8.681,74	15.851,69	8.987,19	-2,15	3,52

Извор: Агенција за статистику БиХ

Три најзначајније групе пољопривредних производа у извозу су производи у оквиру Глава 15, 08 и 02.

Највећа вриједност извоза од 119 милиона КМ у 2015. години остварена је извозом биљне и животињске масти, затим воћа, коре агрума, диња и лубеница са вриједности извоза

од 103 милиона КМ, меса и јестивих кланичних производа код којих је вриједност извоза износила 100 милиона КМ.

Посматрано по главама царинске тарифе топ десет увозних група пољопривредно-прехранбених производа у 2015. години су:

- * Глава ЦТ 22 - Пића, алкохоли и сирће, са учешћем од 12%,
- * Глава ЦТ 02 - Месо и јестиви кланични производи од 9%,
- * Глава ЦТ 10 - Житарице 8,6%,
- * Глава ЦТ 21 - Разни прехранбени производи од 8%,
- * Глава ЦТ 23 -Остаци и отпаци од прехранбене индустрије, припремљена животињска храна од 7%,
- * Глава ЦТ 19 - Производи на бази житарица, брашна, млијека и слично са учешћем од 6%,
- * Глава ЦТ 08 - Јестиво воће, коре агрума, диња и лубеница са учешћем од 5%,
- * Глава ЦТ 15 - Биљна и животињска маст, восак и слично, са учешћем од 6%,
- * Глава ЦТ 18 - Какао и производи од какаа, са учешћем од 5%,
- * Глава ЦТ 04 - Млијеко и други млијечни производи, јаја перади, птичија јаја и мед са учешћем од 5%.

Пољопривредни производи код којих је забиљежено значајније повећање увоза у 2015. години су:

- * Живе животиње и то за 63,07%,
- * уљано сјеме и разно зрневље за 23,45%,
- * биљна и животињска маст, и восак за 10,6%.

Три најзначајније групе пољопривредних производа у увозу су производи у оквиру Глава 22, 02 и 10.

Највећа вриједност увоза у 2015. години је забиљежена код увоза пића и алкохола за које је издвојено 335 милиона КМ, затим слиједе месо и јестиви кланични производи за које је издвојено 257 милиона КМ и на трећем мјесту су житарице код којих је вриједност увоза износила 247 милиона КМ.

Десет најзначајнијих извозних група пољопривредно прехранбених производа у 2015. години су:

- * Глава ЦТ 15 - Биљна и животињска маст и восак и слично, са учешћем од 15%,
- * Глава ЦТ 08 - Јестиво воће, коре агрума, диња и лубеница са учешћем од 13%,
- * Глава ЦТ 02 - Месо и јестиви кланични производи са учешћем од 12%,
- * Глава ЦТ 19 - Производи на бази житарица, млијека и слично са учешћем од 8%,
- * Глава ЦТ 04 - Млијеко и други млијечни производи, јаја перади, птичија јаја и мед са учешћем од 8%,
- * Глава ЦТ 16 - Прерађевине од меса, љускаваца, мекушаца или других водених бескичмењака са учешћем од 6%,
- * Глава ЦТ 22 - Пића, алкохоли и сирће са учешћем од 5%,
- * Глава ЦТ 17 - Шећери и производи од шећера са учешћем од 5%,
- * Глава ЦТ 10 - Житарице са учешћем од 4%,
- * Глава ЦТ 07 - Јестиво поврће са учешћем од 4%.

Када је ријеч о пољопривредним производима код којих се биљежи значајан раст извоза у 2015. години то су: месо и јестиви кланични производи чије је вриједност већа за 400% чему је допринио извоз меса у Р. Турску, затим воћа за 61%, дуван и прерађене замјене дувана за 44%, затим кафа, чај и зачини за 33,33%, и биљне и животињске масти за 28%.

4.1.2. Структура дефицита у трговини пољопривредно-прехранбеним производима

БиХ биљежи дефицит скоро у свим главама Царинске тарифе које се по међународној класификацији сматрају пољопривредним производима. У 2015. години највеће учешће у дефициту робне размјене пољопривредним производима имали су:

- * Глава ЦТ 22 – Пића, алкохоли и сирће (14,03%)
- * Глава ЦТ 10 – Житарице (10,27%)
- * Глава ЦТ 21 – Разни прехранбени производи (10,08%)
- * Глава ЦТ 23 – Остаци и отпаци од прехранбене индустрије, припремљена животињска храна (8,05%)
- * Глава ЦТ 02 – Месо и јестиви кланични производи (7,57%)
- * Глава ЦТ 18 – Какао и производи од какаа (5,74)
- * Глава ЦТ 19 – Производи на бази житарица и млијека (5,26%)
- * Глава ЦТ 01 – Живе животиње (4,92%).

У поређењу са претходном, 2014. годином, дефицит је забиљежен за потпуно исте групе производа по царинским тарифама, вриједносно и количински, с тим да је укупан дефицит у 2015. години умањен за око 3%. Супституција увоза и производња за домаће тржиште је једна од расположивих могућности побољшања укупног спољно-трговинског биланса, а такође реална основа за повећање домаће производње орјентацијом пласмана роба на сопствено тржиште.

Табела 23. Структура дефицита у трговини пољопривредно-прехранбеним производима

Глава ЦТ	2015.		2015.	
	УВОЗ	ИЗВОЗ	ДЕФИЦИТ	% УЧЕШЋА ДЕФИЦИТА
01	106	4	-102	4,92
02	257	100	-157	7,57
03	23	21	-2	0,10
04	133	64	-69	3,33
05	2	0	-2	0,10
06	17	5	-12	0,58
07	78	31	-47	2,27
08	155	103	-52	2,51
09	108	12	-96	4,63
10	247	34	-213	10,27
11	49	10	-39	1,88
12	100	7	-93	4,48
13	3	0	-3	0,14
14	0	0	0	0,00
15	167	119	-48	2,31
16	89	49	-40	1,93
17	130	43	-87	4,19
18	145	26	-119	5,74
19	174	65	-109	5,26
20	71	15	-56	2,70
21	227	18	-209	10,08
22	335	44	-291	14,03
23	192	25	-167	8,05
24	84	23	-61	2,94
Укупно (1-24)	2.892	818	-2.074,00	100%
УКУПНО БИХ	15.851,7	8.987,2	-6.864,5	

Извор података: Агенција за статистику БиХ

4.2. Размјена пољопривредних производа са Р. Хрватском и Р. Србијом

4.2.1. Робна размјена са Републиком Хрватском

Посматрајући спољно-трговинску размјену пољопривредним производима између Републике Хрватске и БиХ за период 2013-2015. године, након значајног пада увоза пољопривредних производа у 2014. години, у 2015. години дошло је до незнатног раста увоза за 0,65% у односу на 2014. годину. Повећање увоза у 2015. години узроковао је значајан раст увоза пшенице који је у 2015. години повећан за око 5,5 милиона КМ.

Укупан извоз пољопривредних производа у датом периоду из БиХ у Републику Хрватску биљежи константан пад. Посматрано од 2013. до 2015. године извоз се смањио за око 50% или вриједносно гледано за 80 милиона КМ.

Покривеност увоза извозом у посматраном периоду биљежи константан пад и то са 31,68% у 2013. години на свега 19,83% у 2015. години.

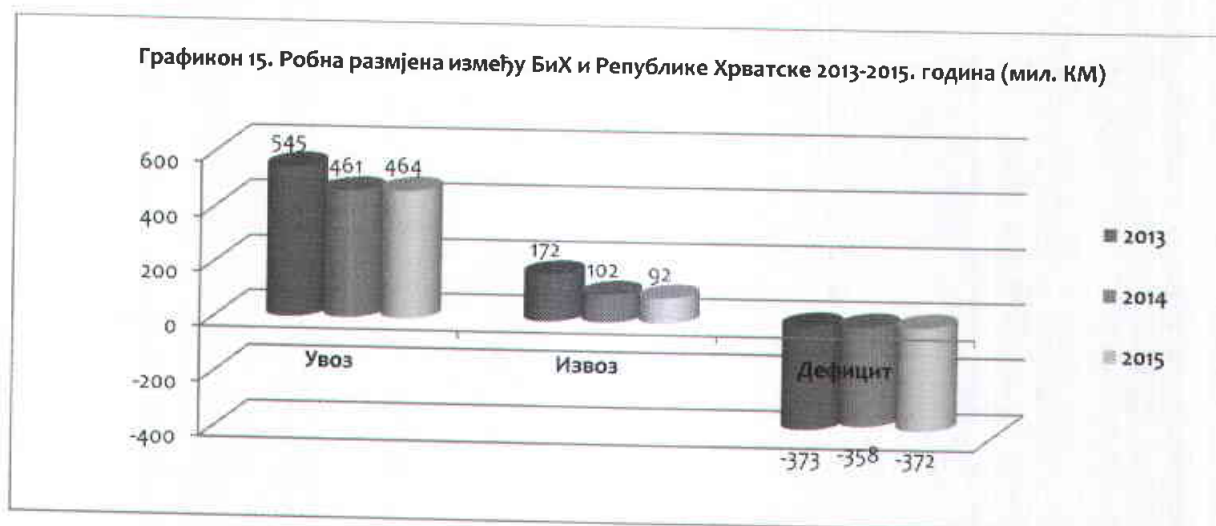
Табела 24. Робна размјена Босне и Херцеговине са Хрватском пољопривредним производима (Мил.КМ)

Опис	2013	2014	2015	Раст/пад 2014/2013 (%)	Раст/Пад 2015/2014 (%)
Увоз	545	461	464	-15,41	0,65%
Извоз	172	102	92	-40,70	-9,80%
Дефицит	-373	-358	-372	-4,02	-3,64%
Покривеност	31,68%	22,25%	19,83%	-9,43	-2,42%

Извор: Агенција за статистику БиХ

Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

У размјени пољопривредним производима са Републиком Хрватском дефицит је у 2015. години износио 372 милиона КМ и исти је у односу на 2014. годину, већи за 14 милиона, док је у поређењу са 2013. годином на скоро истом нивоу односно са малом разликом на нивоу вриједности од 373 милиона КМ.

Пољопривредни производи који су највише увожени из Хрватске у 2015. години су: пиво добијено од слада (ТБ 2203) у вриједности од 54,26 милиона КМ, што је за 1,7 милион КМ мање у односу на 2014. годину, затим пшеница и суражица (ТБ 1001) у вриједности 36,63 милиона КМ што је за око 10 милиона КМ више у односу на претходну годину, чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао (ТБ 1806) у вриједности од 30,37 милиона КМ, те воде минералне и газиране воде са додатим шећером (ТБ 2202) у вриједности од 28,71 милиона КМ.

Када је ријеч о извозу пољопривредних производа у Хрватску у 2015. години највише су се извозили: хљеб и разни пекарски производи (ТБ 1905) и то у вриједности од 26,69 милиона КМ што је у односу на 2014. годину мање за око 2 милиона КМ, воде минералне и газирание воде са додатим шећером (ТБ 2202) у вриједности од 14,38 милиона КМ што је у односу на претходну годину мање за око 2 милиона КМ, корнишони (ТБ 0707009) у вриједности 3 милиона КМ што је у односу на претходну годину више за 2,6 милиона КМ те сунцокретово уље (ТБ 1512) у вриједности од 2,37 милиона КМ што је мање за око 7 милиона у односу на 2014. годину.

4.2.2. Робна размјена са Републиком Србијом

Укупан увоз пољопривредних производа из Републике Србије у БиХ у 2015. години износио је 776 милиона КМ и већи је за 9,14% у односу на претходну годину када је увоз износио 711 милиона КМ. Увоз пољопривредних производа из Србије у БиХ је током последње три посматране године био већи за 20% односно за 129 милиона КМ. Извоз пољопривредних производа из БиХ у Републику Србију износио је 127 милиона КМ и већи је за 1,6% у поређењу са прошлом годином.

Покривеност увоза извозом у робној размјени пољопривредним производима БиХ и Србије у 2015. години је износила 16,36% и у поређењу са 2014. годином смањена је за 1,22% када је покривеност износила 17,58.

Табела 25. Робна размјена Босне и Херцеговине са Србијом пољопривредним производима (Мил.КМ)

Опис	2013	2014	2015	Раст/Пад 2014/2013 (%)	Раст/Пад 2015/2014 (%)
Увоз	647	711	776	9,89	9,14%
Извоз	109	125	127	14,68	1,60%
Дефицит	-538	-586	-649	8,92	10,75%
Покривеност	16,84%	17,58%	16,36%	0,74%	-1,22%

Извор: Агенција за статистику БиХ
Пољопривредни производи су разврстани у складу са WTO класификацијом

Дефицит биљежи константан раст са 538 милиона КМ, колико је износио 2013. године, на 649 милиона КМ у 2015. години, што у процентима износи око 20%.

Пољопривредни производи који су највише увожени из Србије су: кукуруз (ТБ 1005) у вриједности 66,2 милиона КМ, пиво добијено од слада (ТБ 2203) у вриједности од 63,9 милиона КМ те хљеб, пецива, колачи, кекси и остали пекарски производи (ТБ 1905) у вриједности од 57,5 милиона КМ. Највећи пад у увозу од наведених производа забиљежио је кукуруз и то за око 10 милиона КМ, док се увоз пецива, колача, кекса и осталих пекарских производа смањило за око 3 милиона КМ.

Пољопривредни производи који су највише извожени у Србију су: малине (ТБ 08112031) у вриједности од 17,9 милиона КМ што је у односу на 2014. годину више за 5,3 милиона КМ, млијеко и павлака, неконцентрирани и без додатог шећера или других слаткиша (ТБ 0401) у вриједности од 15,8 милиона КМ, уљане погаче и остали крути остаци добијени при екстракцији уља од соје (ТБ 2304) у вриједности од 13,7 милиона КМ и чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао (ТБ 1806) у вриједности од 12,1 милион КМ. Највећи раст у извозу од наведених производа остварен је код малина гдје је извоз порастао за 5,3%, затим уљане погаче и остали крути остаци добијени при екстракцији уља од соје за 5 милиона КМ и чоколада и остали прехранбени производи који садрже какао од 4 милиона КМ. Велики пад забиљежен је код извоза млијека и павлаке за 7,5 милиона КМ односно 32%.

4.2.3. Робна размјена са Турском

У 2015. години дошло је до значајног раста извоза пољопривредних производа у Турску од 100,39%, док је увоз пољопривредних производа из Турске смањен за 4,11%. Босна и Херцеговина забиљежила је значајан раст суфицита у размјени пољопривредним производима са Турском од 218,45%, те је вриједност суфицита у 2015. години била 171,01 милион КМ.

Табела 26. Робна размјена пољопривредним производима БиХ са Турском

Опис	2014	2015	Раст/Пад 2015/2014 (%)
Извоз	114,37	229,18	100,39
Увоз	60,66	58,17	-4,11
Суфицит	53,70	171,01	218,45
Покривеност	188,52	393,99	205,47

Извор: Агенција за статистику БиХ

* Пољопривредни производи су разврстани у складу са ЦН класификацијом

Пољопривредни производи који су се највише извожени у Турску у 2015. години су: уље од сјемена сунцокрета, шафранике или памука, хемијски немодификовани (ТБ 1512) у вриједности од 85,65 милиона КМ, говеђе месо, свјеже или расхлађено (ТБ 0201) у вриједности од 66,59 милиона КМ, затим говеђе месо, смрзнуто (ТБ 0202) у вриједности од 19,95 милиона КМ, те кукуруз (ТБ 1005) у вриједности од 18,08 милиона КМ. Од производа који су забиљежили раст извоза у Турску у 2015. години најзначајнији су говеђе месо, свјеже или расхлађено (ТБ 0201) и смрзнуто говеђе месо (ТБ 0202) у вриједности од 19,95 милиона КМ, док у 2014. години није забиљежен извоз ове групе производа у Турску.

Пољопривредни производи који су се највише увожени из Турске су: агруми, свјежи или суви (ТБ 0805) у вриједности од 7,96 милиона КМ, хљеб, пецива, колачи, кекси и остали пекарски производи (ТБ 1905) у вриједности од 6,17 милиона КМ, те производи од шећера (укључујући бијелу чоколаду), без какаа (ТБ 1704) у вриједности од 5,75 милиона КМ.

5. ПОЉОПРИВРЕДНА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИКА РУРАЛНОГ РАЗВОЈА

У овом дијелу извјештаја дат је преглед спроведених активности у области пољопривреде, исхране и руралног развоја које су везане за унапређење законске и правне регулативе, активности европских интеграција, имплементацију стратешких докумената и планова, мјере и приоритети политике у пољопривреди и руралном развоју предложене у Извјештају из области пољопривреде за 2014. годину, те институционалне структуре и административни капацитети институција на свим нивоима власти у БиХ надлежних за

спровођење мјера аграрне политике и развој сектора пољопривреде, исхране и руралног развоја.

5.1. Институционални оквир и циљеви пољопривредне политике и политике руралног развоја

На нивоу БиХ, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је надлежно за обављање послова и задатака који се односе на дефинисање политике, основних принципа, координацију дјелатности и усклађивање планова ентитетских органа власти и институција на међународном плану у области пољопривреде.

У саставу овог Министарства управне организације су:

- * Канцеларија за ветеринарство БиХ,
- * Управа БиХ за заштиту здравља биља, и
- * Канцеларија за хармонизацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине.

Кључне институције надлежне за управљање сектором пољопривреде и руралног развоја у Федерацији БиХ и Републици Српској су:

- * Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства
- * Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске,

Надлежности ентитетских министарстава су:

Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства врши управне, стручне и друге послове из надлежности Федерације Босне и Херцеговине које се односе на: заштиту и коришћење пољопривредног земљишта, заштиту пољопривредног биља и производа од узрочника болести и штеточина и корова, производњу и промет сјемена и садног материјала, производњу и унапређење сточарства, здравствену заштиту животиња, прехранбену индустрију, контролу здравствене исправности сировог меса, рибе, млијека, јаја, те сточне хране, унапређења производње у шумарству, узгој, заштиту и уређење и унапређивање шума, стање дрвног фонда, експлоатацију шума, пошумљавање деградираних и изданачких шума, олети и крша, ловство и ловну природу, водне изворе, планове и основне билансе вода, захватање и коришћење вода, осигурање вода за потребе водоснабјевања становништва и индустрије и друге послове утврђене законом.

Правни акти на којима је базиран рад Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства су Устав Федерације БиХ и Устав Босне и Херцеговине, Закон о управи Федерације БиХ, Закон о пољопривреди, Закон о пољопривредном земљишту, Закон о новчаним подршкама, Закон о вину, Закон о сточарству, Закон о сјемени и садном материјалу и Закон о ветеринарству у Федерацији БиХ.

У Федерацији БиХ надлежности су и додатно подијељене, тако да свих 10 кантона има успостављене институционалне капацитете надлежне за питања пољопривреде, ветеринарства, шумарства и водопривреде.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске врши управне и друге стручне послове који се односе на: заштиту и коришћење пољопривредног земљишта; заштиту пољопривредног биља и производа од узрочника болести, штеточина и корова; производњу и промет сјемена и садног материјала, едукацију пољопривредног произвођача, производњу и унапређење, узгој и селекцију сточарства; прехранбену индустрију; индустрију сточне хране; индустрију пића; ветеринарску дјелатност; здравствену заштиту и идентификацију животиња; контролу хигијенске исправности и квалитета сировина и производа животињског поријекла до момента стављања у промет, сточне хране, воде за напајање животиња; унапређење производње у шумарству, узгој, заштиту, уређивање и унапређивање шума, стање дрвног фонда; експлоатацију шума; пошумљавање деградираних и изданачких шума, голети и крша; комуникацију у шумама; ловство и ловну привреду;

интегрално управљање амбијенталним водама; припремање и доношење планова и основа; биланс вода; спровођење заштите од штетног дејства вода; одређивање услова и издавање дозвола за захватање и коришћење вода; спровођење и организовање контроле квалитета вода; предузимање мјера за обезбјеђење воде за потребе водоснабдијевања становништва и индустрије; хидромелиорације; функционисање републичког хидрометеоролошког завода и противградне заштите Републике Српске; пружање информација путем медија и других видова информисања о свом раду и врши друге послове у складу са законом и другим прописима Републике Српске и Босне и Херцеговине.

Основни закони на којима се базира рад Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде су: Устав Републике Српске и Устав БиХ, Закон о републичкој управи, Закон о државним службеницима, Закон о пољопривреди, Закон о пољопривредном земљишту, Закон о шумама, Закон о водама, Закон о ветеринарству у Републици Српској, Закон о храни, Закон о органској производњи.

У Брчко Дистрикту БиХ, Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду је надлежно за послове пољопривреде и руралног развоја.

Рад Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко Дистрикта БиХ везан је за развој и побољшање пољопривредне производње и узгајање стоке, заштиту и коришћење пољопривредног земљишта, ветеринарску и санитарну контролу здравља животиња и јавног здравља, примјену кредитне политике, заштите и рационалног коришћења пољопривредног земљишта, пружање савјетодавних услуга у пољопривреди и сточарству, обнављању шума, заштити од недозвољене сјече, одржавање структура за управљање водама.

5.2. Активности и мјере пољопривредне политике спроведене у 2015. години

5.2.1. Законодавство и правна регулатива

У циљу стварања бољих услова за привређивање и унапређења услова спољно-трговинског пословања у области трговине пољопривредним и прехранбеним производима, у току 2015. године се радило на изради измјена и допуна преднацрта прописа о пољопривреди, ветеринарству и храни, те реализацији одредби Закона о дувану.

* Израда измјене и допуне Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, Закона о ветеринарству Босне и Херцеговине, и Закона о храни Босне и Херцеговине

Једна од најзначајнијих активности на којима су надлежне институције радиле у току 2015. године су израда измјена и допуна Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ, Закона о ветеринарству Босне и Херцеговине, и Закона о храни Босне и Херцеговине. Поступајући по закључку Савјета министара БиХ, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је формирало и кординирало рад Интерресорне радне групе у чији су састав номиновани представници свих релевантних институција из ове области. Интерресорна радна група је након двадесет одржаних састанака припремила текстове Преднацрта закона о храни, Преднацрта закона о ветеринарству и Преднацрта закона о измјени Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине. Након завршетка рада Интерресорне радне групе и израде текстова преднацрта сва три прописа, исти су упућени надлежним институцијама и заинтересованим странама на увид и коментаре. На састанку министара министарстава надлежних за пољопривреду одржаног 29.07.2015. године у Сарајеву, закључено је да се у циљу завршетка активности израде текста сва три прописа формира стручно, техничко тијело састављено од високорангираних представника надлежних институција, који ће размотрити достављене коментаре и мишљења на преднацрте сва три прописа који су прикупљени у току јавних консултација након завршетка

рада Интерресорне радне групе. Коментари и мишљења су заприимљени од свих надлежних институција, Европске комисије, заинтересованих правних лица и појединаца. Стручни тим је формиран и интензивно се ради у циљу припреме Нацрта Закона о храни, Нацрта Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини и Нацрта Закона о измјенама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине. У току рада Стручног тима, одржана су још два министарска састанка на коме се разговарало о питањима која нису могла у потпуности бити дефинисана на овом стручном тијелу. Пошто је Стручни тим усагласио сва питања која су као отворена констатована на министарском састанку одржаном 30.12.2015. године, у току је припрема новог министарског састанка на коме се настоји утврдити коначан нацрт сва три прописа, након чега ће исти бити достављени у процедуру разматрања и усвајања.

* **Имплементација Закона о дувану Босне и Херцеговине**

Како би се реализовале одредбе Закона о дувану Босне и Херцеговине² који је донесен 2010. године било је потребно израдити и усвојити 6 правилника. Међутим, иако су правилници израђени по ступању Закона на снагу исти су усвојени знатно касније, односно закључно са крајем 2013. године. Кашњење у доношењу правилника који у потпуности стављају Закон о дувану у функцију у великој мјери је узроковано и дјеловањем лобија увозника дувана и дуванских производа, а посебно када је ријеч о Правилнику о разврставању цигарета и марака.. Како би се прописане одредбе правилника ставиле у пуну функцију министар МСТЕО БиХ је 25.12.2015. године донио Одлуку о именовању Комисије за утврђивање обиљежја дуванских производа и класификацију цигарета. С тим у вези, испред надлежних институција ентитета и Дистрикта Брчко БиХ именовани су представници који ће чинити Комисију за утврђивање обиљежја дуванских производа.

Осим наведеног, једна од посебно значајних активности које претходе потпуној имплементацији Закона о дувану, као и Правилника о разврставању цигарета и марака, и Правилника о регистрима, је успостављање укупно шест регистара и то три које ће водити и администрирати ентитетска министарства пољопривреде (регистар произвођача дувана у листу, регистар организатора производње и обрађивача дувана, и регистар произвођача дуванских производа) и три регистра везано за послове међународне трговине које успоставља Министарство спољне трговине и економских односа и то:

- * Регистар извозника и увозника дуванских производа,
- * Регистар велепродаје дуванских производа,
- * Регистар марки дуванских производа.

Уписивање у регистре и поменуте евиденције започињу тек након што Комисија буде у пуној функцији и уради надоградњу софтвера на постојећи Регистар пољопривредних газдинстава и регистар клијената.

Према Закону о дувану Републике Српске³ током 2015. године донесено је 20 рјешења о испуњености услова за производњу сировог дувана у листу, тј. дозвољен упис у Регистар произвођача сировог дувана.

5.2.2. Успостављање и развој Пољопривредног информационог система и статистике пољопривреде

Пољопривредни информациони систем (Agriculture Informaton Sistem) је систем информационе технологије који управља информацијама које се односе на пољопривредне податке. Главне подкомпоненте Пољопривредног информационог система укључују:

- * Попис пољопривреде,
- * Мрежу рачуноводствених података на фарми (FADN),
- * GIZ оквир за подручје истраживања на бази узорка,

² „Службени гласник БиХ“, број 32/10

³ „Службени гласник Републике Српске“, број 72/12

- * Систем идентификације земљишних парцела (LPIS)
- * Регистар газдинстава и клијената,
- * Систем идентификације и регистрације животиња,
- * Информациони систем о пољопривредним тржишним цијенама (PTIS),
- * Интегрисан систем административне контроле (IACS).

Подкомпоненте Пољопривредног информационог система које су у фази успостављања и развоја у БиХ су: Регистар пољопривредних газдинстава и регистар клијената, Фиторегистар, Систем идентификације и обиљежавања животиња и Мрежа рачуноводствених података фарми (FADN). Активности на развоју Система регистрације животиња и Фиторегистру су наведене у оквиру поглавља Ветеринарство и Фитосанитарна област.

Активности на успостављању и развоју поменутих компоненти у БиХ трају већ седам година, неки подсистеми су успостављени и за њих је потребно осигурати надоградњу у складу са измјенама које се дешавају у ЕУ, један дио је у фази имплементације, док су неки подсистеми у фази застоја. Међутим усљед непостојања јасног механизма координације, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у суштини заустављено у организовању и реализацији ефективне координације, тако да се већи дио информационог система или појединих сегмената система, посебно у ентитетима, развијају као засебне цјелине без међусобне функционалне повезаности и размјене података. Имајући у виду наведено Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је информисао Савјет министара БиХ о статусу и фази успостављања Пољопривредног информационог система у БиХ те неопходним наредним корацима и кључним активностима које је потребно реализовати у предстојећем периоду у циљу њиховог усклађивања са правном стечвином Европске уније. У складу са наведеним Савјет министара БиХ је задужио Министарство спољне трговине и економских односа БиХ да у сарадњи с надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, приводи крају активности на припреми оквирних смјерница за успостављање и развој пољопривредног информационог система у БиХ, те позвао све надлежне институције у БиХ да приоритетно приступе реализацији започетих активности на стварању информационих предуслова за коришћење средстава из IPA II програма за успостављање и развој пољопривредног информационог система у БиХ.

Регистар пољопривредних газдинстава и регистар клијената (РПГ и РК) се успоставља и развија уз осигурање њихове повезаности са другим регистрима који чине Пољопривредни информациони систем. Систем репликације података између сервера МСТЕО БиХ и МПВШ ФБиХ је израђен и уредно функционише. Током израде репликационог система направљена је инстанца за Брчко Дистрикт на серверима у МСТЕО БиХ, међутим, у Брчко Дистрикту још увијек није покренута продукција те стога није ни успостављена репликација података, иако су остварене све предрадње за њено покретање. Што се тиче Регистра пољопривредних газдинстава Федерације БиХ, исти функционише успјешно већ пету годину заредом.

У Федерацији БиХ је закључно са 31.12.2015. године укупно регистровано 62. 814 клијената, од чега са статусом породичних газдинстава 60.622 и 2.192 различитих форми правних субјеката. Укупно је евидентирано 124.404 особа, чланова и носитеља породичних пољопривредних газдинстава, и 16.756 запослених у правним субјектима. Укупна површина уписаног земљишта у РПГ у Федерацији износи 98.943,56 ха. Регистрација пољопривредних газдинстава и клијената, те ажурирање података за пољопривредна газдинства се спроводи у 79 општина у Федерацији Босне и Херцеговине

Када је ријеч о Регистру пољопривредних газдинстава у Републици Српској, до краја 2015. године је у базу података је уписано/регистровано 30.125 газдинстава, а од тога је 29.537 породичних пољопривредних газдинстава и 588 пословних субјеката. Укупно уписано пољопривредно земљиште у РПГ у Републици Српској износило је 147.766 ха.

Што се тиче Дистрикта Брчко БиХ, закључно са 2015. годином на подручју Дистрикта Брчко БиХ у Регистар пољопривредних газдинстава укупно су уписана 3.215 пољопривредних

газдинстава, док је укупна површина уписаног пољопривредног земљишта износила 7.507,9 ха.

Мрежа рачуноводствених података фарми (FADN) у БиХ – Иако се активности на успостављању Мреже рачуноводствених података у БиХ спроводе заредом већ неколико година, ипак се може констатовати да FADN није цјеловито успостављен на територији Босне и Херцеговине. Тренутно се активности на успостављању и развоју FADN система спроводе само на подручју Републике Српске и обухватају 104 пољопривредна газдинства. МПШВ РС је са пољопривредним произвођачима потписало уговоре о сарадњи тј. редовном прикупљању података. Када је ријеч о Федерацији БиХ, због недостатка сакупљача података обустављене су све активности, док у Брчко Дистрикту БиХ активности нису биле започете. Имајући у виду да су усвајањем Закона о пољопривредним савјетодавним службама у Федерацији БиХ створени предуслови за формирање структура потребних за прикупљање података, активности на успостављању FADN-а у Федерацији БиХ могу бити настављене. Такође, Одјељење за пољопривреду Дистрикта Брчко БиХ је исказало интерес да започне са спровођењем активности на успостављању FADN на подручју Дистрикта Брчко БиХ.

У складу са претходно наведеним, а у циљу осигурања успостављања хармонизованог FADN система у Босни и Херцеговини, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је припремило документ под називом „Смјернице за успостављање и развој Мреже рачуноводствених података пољопривредних газдинстава у БиХ“. Смјернице служе као водич у процесу припреме истраживања што укључује одређивање критеријума за одабир пољопривредних газдинстава, врсте података који се прикупљају и изглед образаца за вођење и евидентирање података. Такође, ради наставка у претходном периоду започетих активности, Смјернице служе надлежним институцијама и за израду планова рада, планирање потребних финансијских средстава за вођење система рачуноводствених података, ангажовање људских ресурса, набавку опреме, као и друге активности. Постојање Смјерница са јасно постављеним циљевима њихове имплементације је потребно и са аспекта планирања и коришћења техничке помоћи новог програма Европске комисије из IPA II за период 2014 - 2020. године.

Попис пољопривреде – Активности на припреми пописа пољопривреде нису ни у 2015. години започете с обзиром да није рјешено питање законског оквира који регулише ову област.

5.2.3. Мапа пута с циљем стварања услова за извоз производа биљног и анималног поријекла

Све активности овог документа се спроводе у континуитету, и може се констатовати да је већина активности реализована, као и да је реализација појединих активности у току, поготову оних које су у претходном периоду биле у застоју.

Наиме, свака од институција која је укључена у реализацију обавеза активности из Мапе пута, реализује те активности у складу са додијељеним задацима, укљученим у свом годишњем плану рада. Такође, у приоритетан рад се стављају активности из Мапе пута које Европска комисија у својим коментарима и препорукама сматра приоритетно проводивим.

Оно што је окупирало посебну пажњу реализације активности Мапе пута у овом извјештајном периоду, и што је означено приоритетном активношћу јесте припрема приједлога измјена и допуна Закона о храни, Закона о ветеринарству и Закона о пољопривреди, прехрани и руралном развоју, у којима треба ускладити обавезе и надлежности институција у мрежи хране у дијелу санитарног и фитосанитарног аспекта који се односи на храну, и то:

* Јасно дефинисати улогу и мјеродавност инспекција у поступку контроле “од њиве до трпезе”;

* Разријешити проблематику преклапања надлежности инспекцијских тијела;

- * Извршити јасну подјелу надлежности у свим фазама производње до коришћења коначног производа од стране потрошача;
- * Активности реализовати кроз низ консултација и одржаних састанака представника свих институција у мрежи хране.

Ово је сматрано приоритетном активношћу од почетка реализације документа Мапа пута. На министарској конференцији одржаној 29.07.2015. године у Сарајеву, закључено је да се у циљу завршетка активности израде текста сва три прописа формира стручно техничко тијело састављено од представника надлежних институција ранга помоћника министара и/или замјеника или помоћника директора агенција, који ће одмах започети са радом на финализацији текста Нацрта Закона о храни, Нацрта Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини и Нацрта Закона о измјенама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине, и достављање истих Министарству спољне трговине и економских односа БиХ и прослеђивање у процедуру разматрања и усвајања. Стручни тим је формиран и исти је одмах започео са радом и разматрањем достављених коментара и мишљења на преднацрте сва три прописа који су прикупљени у току јавних консултација након завршетка рада Интерресорне радне групе.

Нацрт закона о храни обухвата све области укључујући послове управљања ризиком, процјене ризика, комуникације ризика и у том је контексту у потпуности усклађен са Уредбом (ЕЗ) бр. 178/2002 Европског парламента и Вијећа Европе од 28. јануара 2002. године. Овим је Европска унија усвојила Општи закон о храни (Уредба ЕЗ 178/2002), дефинисањем свеобухватног оквира за научно утемељен регулаторни систем за храну. Кључне одредбе су биле функционално раздвајање процјене ризика од управљања ризицима те оснивање EFSA-е (Европске агенције за безбиједност хране), с нагласком на научну изврсност, независност, отвореност, транспарентност и одговорност, што су и данас кључне вриједности Европске агенције за безбиједност хране. Овим је EFSA - Европска агенција за безбиједност хране преузела улогу процјене ризика, док је управљање ризиком, надзор над регулаторним доношењем одлука, смјерницама и превенцијом те мјерама надзора додијељено Европској комисији и државама чланицама Европске уније

Поред обавезних елемената и начела из Уредбе бр. 178/02 у Нацрту закона о храни је јасно извршено функционално раздвајање процеса управљања ризика и процјене ризика и сходно томе дефинисани надлежни органи за управљање ризиком, надлежни органи за процјену ризика, и надлежни органи за комуникацију ризика, свако у свом дјелокругу рада и у складу са надлежностима, чиме су у потпуности испуњене препоруке и коментари које је доставила Европска комисија на преднацрт прописа. У текст Нацрта закона о храни су уграђени и елементи који у потпуности дефинишу област службених контрола, регистрацију и одобравање објеката у пословању са храном и храном за животиње, квалитет, слједивост, овлаштене и референтне лабораторије, а све то усклађено са уставним оквиром, обавезама и одговорностима надлежних институција у Босни и Херцеговини.

У сврху provedбе преузете ЕУ регулативе, овим се Законом прописују одредбе на којима се уређују:

- * надлежности за успостављање и спровођење политике сигурности хране у БиХ;
- * надлежности у подручју анализе ризика;
- * општа правила система брзог узбуњивања за храну и храну за животиње;
- * општа правила управљања кризом у подручју сигурности хране и хране за животиње;
- * послови Агенције за сигурност хране;
- * успостављање и координација мреже институција;
- * давање научног и стручног мишљења те пружање научне и техничке помоћи;
- * националне мјере потребне за спровођење политике сигурности хране
- * стандарди квалитета за храну и храну за животиње

Овим се осигурава испуњење захтјева и услова Европске уније за извоз свих пољопривредних роба анималног поријекла из Босне и Херцеговине на европско тржиште. У оквиру програма активности Радне групе за планирање и координацију међународне помоћи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја у Босни и Херцеговини осигурана је редовна сарадња и координација рада надлежних институција и различитих пројеката у области пољопривреде и производње хране који се реализују, чиме је повећана успјешност и допринос појединачних пројеката. У периоду између два извјештаја, 04.12.2015. године је одржан XXIV састанак Радне групе за планирање и координацију међународне помоћи. Овим је настављена ефикасна координација коришћења подршке унутар пројеката међународне заједнице у области пољопривреде и безбједности хране који се имплементирају у БиХ.

На иницијативу Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине иницирана је успостава SPS комитета са информацијском и нотификацијском тачком. Након одржавања радионице на тему „Споразум WTO у примјени санитарних и фитосанитарних мјера“ припремљена је Одлука о успостављању Одбора за подршку о успостављању и примјени прихватљивог нивоа санитарних и фитосанитарних мјера у Босни и Херцеговини и упућена надлежним институцијама на мишљење. Прикупљена су позитивна мишљења са свих инстанци и кроз активну комуникацију унутар SPS Одбора, очекује се убрзање активности на успостављању SPS мјера хармонизованих са EU, што ће створити услове за потпуну реализацију EU захтјева и равноправан положај босанскохерцеговачких пољопривредно-прехранбених производа на регионалном тржишту.

Имплементацију активности 5 која се односи на извоз пољопривредно-прехранбених производа, проводи Извозно вијеће у сарадњи са ВНЕРА - ВТК Босне и Херцеговине, ентитетске привредне коморе и Брчко Дистрикта. ВТК Босне и Херцеговине је израдила документ са приједлогом мјера за побољшање привредног и пословног амбијента у коме је обједињена и проблематика извоза прехранбених производа.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Агенција за безбједност хране су израдили дијаграм инспекцијских служби са свим институцијама укљученим у спровођење службених контрола. Ова активност се и даље континуирано спроводи са циљем утврђивања обавезе повезивања и начина функционисања од општине до БиХ нивоа власти. Првенствено је неопходно ојачати рад и организованост инспекцијских служби, а бројност и задаци службених контрола у инспекцијским структурама ће зависити од тога шта се усвоји кроз текстове Закона о храни, Закона о ветеринарству Босне и Херцеговине и Закона о измјени и допуни Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине.

У циљу успостављања система регистара у мрежи безбједности хране, израђен је Нацрт одлуке о локацији централне базе података за службени систем контроле хране и сточне хране и достављен надлежним институцијама у мрежи хране у Босни и Херцеговини на коментаре и мишљење. Законски основ је садржан и у члану 15. Закона о пољопривреди, прехрани и руралном развоју Босне и Херцеговине према којем је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ надлежно за успостављање интегрисаног система базе података за повезивање регистарских података и осталих релевантних информационих система ради осигурања техничке усаглашености постојећих и нових база података, у складу са најбољим праксама EU.

Основ за доношење ове Одлуке садржан је и у Закључку Савјета министара Босне и Херцеговине са 38. сједнице одржане 7. фебруара 2013. године, којим је Министарство спољне трговине и економских односа задужено да припреми приједлог Одлуке о институцији у којој би требала бити смјештена Централна база података за службени систем контроле у ланцу хране и сточне хране у Босни и Херцеговини.

Основни разлог за доношење ове Одлуке је покретање процеса успостављања централне базе података за службени систем контрола у ланцу хране и сточне хране у Босни и Херцеговини, чиме се испуњава један од битних захтјева за извоз пољопривредних

производа, а посебно производа анималног поријекла из Босне и Херцеговине на тржиште Европске уније. Успостављањем централне базе података треба да се створе услови за осигурање сталног прикупљања релевантних информација о редовном спровођењу службених контрола у ланцу хране на свим нивоима власти и на простору цијеле БиХ.

У процесу успостављања базе постоје двије активности које се не могу остварити без усвајања ове Одлуке. Прва активност је одређивање локације гдје ће бити смјештена обједињена база података. Након детаљних консултација са представницима надлежних институција и проведеним анкетама, закључено је да је оптимално рјешење за мјесто локације управо Министарство спољне трговине и економских односа БиХ. При томе су узете у обзир све техничке претпоставке, стање на терену, као и искуства на успостављању сличних система у другим земљама. Друга активност је припрема техничке и функционалне спецификације на основу које ће се развијати информациони систем за ове намјене и имплементирати заокружен систем службене контроле хране и хране за животиње.

Успостављањем централне базе података уједно се осигурава даљи развој пољопривредног информационог система у цјелини а који је један од важних предуслова коришћења предприступних фондова ЕУ. У досадашњем раду Министарство је развило информациони систем за Регистар пољопривредних газдинстава, а такођер даје техничку подршку и Фито-регистру, па је у техничком смислу спремно дати подршку развоју централне базе података за службени систем контроле у ланцу хране и сточне хране.

У дијелу који се односи на прикупљање и пренос података о обиму и врсти производње хране првенствено од стране асоцијација произвођача и прерађивача уз подршку Агенције за статистику БиХ и МСТЕО, ентитетских агенција за статистику и ент. министарстава пољопривреде.

Транспарентност система управљања подацима о производњи и потрошњи хране у Босни и Херцеговини и даље није на задовољавајућем нивоу. Ефикасност преноса података од стране асоцијација привредника, односно самих произвођача ка Спољно-трговинској комори БиХ је релативно добра, а спроводе се континуиране активности на унапређењу истог. У том смислу Спољно-трговинска комора БиХ представља мјесто прикупљања захтјева компанија извозника из сектора прехранбене индустрије и њиховог трансфера ка надлежним органима БиХ.

Активност се спроводи у континуитету, потребно је побољшати систем прикупљања и преноса података о обиму и врсти производње хране првенствено од стране асоцијација произвођача и прерађивача уз подршку Агенције за статистику БиХ и Министарства спољне трговине и економских односа, (а посебно Канцеларије за ветеринарство), ентитетских агенција за статистику и ентитетских министарстава пољопривреде.

Континуирано је настављен рад на спровођењу годишњих националних програма мониторинга, и то: болести биља, болести животиња, болести проузрокованих храном, мониторинг пестицида, минералних ђубрива, ветеринарских лијекова и здравствене исправности хране. У ту сврху Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља, у складу са Правилником о упису дистрибутера и увозника минералних ђубрива у регистар дистрибутера и увозника минералних ђубрива и Правилником о упису минералних ђубрива у регистар минералних ђубрива, врши континуиран упис минералних ђубрива на нивоу ентитетских министарстава пољопривреде, као и упис у регистар увозника и дистрибутера минералних ђубрива. Управа је урадила приједлог Одлуке о овлаштењу лабораторије Федералног агромедитеранског завода Мостар за испитивање квалитета минералних ђубрива и упутила исту Савјету министара Босне и Херцеговине на разматрање и усвајање. Канцеларија за ветеринарство је, у циљу провођења Наредбе о мјерама контроле заразних и паразитарних болести животиња, у 2015. години наставила са активним спровођењем вакцинације малих преживара старосне доби од 3 до 6 мјесеци против бруцелозе и контроле имуногености и провођења дијагностике говеда против бруцелозе. Агенција за безбједност хране проводи „План праћења здравствене исправности воде за пиће, природних минералних, природних изворских и стоних вода, те воћа и поврћа за 2015. годину“ у

сарадњи са надлежним ентитетским, кантоналним, градским, општинским и инспекцијским органима Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине. Сходно Плану, у 25 градова и општина Босне и Херцеговине је узето око 530 узорака хране на којима ће се урадити лабораторијске анализе. На 100 узорака воћа и поврћа ће бити утврђен ниво резидуа 25 активних материја како би се извршила процјена ризика изложености потрошача од неисправне хране биљног поријекла те спријечиле могуће баријере при извозу и увозу пољопривредно-прехранбених производа. На 430 узорака воде за пиће, из објеката јавног снабдијевања, природних минералних, природних изворских и стоних вода, анализирати ће се евентуално присуство: метола, нитрата, нитрита, минералних уља, тетраклоретена, триклоретена и микроорганизама. На основу резултата лабораторијских анализа, Агенција ће дати препоруке надлежним институцијама за даље поступање у циљу заштите здравља потрошача.

5.2.4. Реализоване мјере у циљу развоја и јачања конкурентности пољопривреде

Мјере за побољшање услова спољно-трговинског пословања и заштите домаће производње у области пољопривреде и прехранбене индустрије

Имајући у виду да Босна и Херцеговина има константан негативан биланс спољно-трговинске размјене пољопривредних производа, како са земљама Европске уније тако и са неким земљама СЕФТА Споразума, питање предузимања мјера за побољшање услова спољно-трговинског пословања и заштите домаће производње у области пољопривреде и прехранбене индустрије је постављено као једно од приоритета рада Министарства спољне трговине и економских односа БиХ.

У циљу смањења негативног биланса и побољшања услова за пословање у пољопривредном сектору, одржан је низ састанака са надлежним институцијама на којима су дефинисане мјере које треба предузети у циљу заштите домаће производње и побољшања услова спољно-трговинског пословања. Полазећи од изражених проблема везаних за спољно-трговинско пословање, поготово на граници, највише се радило на рјешавању евидентираних проблема на граничним прелазима приликом увоза пољопривредних и прехранбених производа, прије свега у циљу унапређења рада царинских и инспекцијских органа, а затим побољшања услова за извоз пољопривредних производа, посебно млијена и млијечних производа. Током интензивног рада представника свих укључених и надлежних институција свих нивоа власти у Босни и Херцеговини, припремљен је приједлог мјера које су у поставци распоређене у три различите цјелине. Прву цјелину обухватају мјере које се тичу контроле при увозу пољопривредних производа и које за циљ имају заштиту домаће производње од прекомјерног и нелојалног увоза, а све у складу са потписаним међународним споразумима. Другу цјелину представљају мјере којима се осигурава могућност или пак побољшавају услови када је извоз пољопривредних производа у питању. И трећу, ништа мање значајну цјелину представљају мјере које се тичу адекватних програма аграрне политике које би допринијеле унапређењу домаће производње и повећању конкурентности домаћих производа. По дефинисању мјера, израђен је План активности на унапређењу мјера спољно-трговинске политике и заштите домаће производње у области пољопривреде и прехранбене индустрије, на основу којег је Министарство спољне трговине и економских односа наставило рад и реализацију активности на унапређењу мјера спољно-трговинске политике и заштите домаће производње у области пољопривреде и прехранбене индустрије. Мјере у којима је у протеклом периоду остварен напредак у реализацији и побољшању услова спољно-трговинског пословања и заштите домаће производње у области пољопривреде и прехранбене индустрије су:

* Добијена дозвола за извоз кромпира у Европску унију

Испуњени су сви услови и добијена је дозвола за извоз кромпира на европско тржиште, чиме су стечени услови да се сви пољопривредни производи биљног поријекла могу без ограничења извозити у Европску унију. Министарство спољне трговине и економских односа

БиХ, Управа БиХ за заштиту здравља биља у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, успјешно су спровеле Програм посебног надзора (системске контроле) над карантинским штетним организмима на кромпиру на цијелој територији Босне и Херцеговине. Од изузетне важности је било осигурање свих потребних предуслова за позив и долазак FVO мисије за преглед стања у сектору производње кромпира. Мисија је ставила овај захтјев Босне и Херцеговине у програм рада који је реализован у марту 2014. године. Након свега три године провођења програма и успјешне реализације њихове посјете као и велике посвећености свих надлежних органа и институција у Босни и Херцеговини овом послу, стекли су се услови за извоз кромпира на европско тржиште. Стални одбор за биље, животиње, и храну за животиње Европске комисије, одговоран за безбједност хране, на састанку крајем марта ове године, позитивно је оцијенио податке достављене из БиХ, те дао зелено свјетло Европској комисији за припрему Проведбене Одлуке Комисије (EU) којом се проглашава да у БиХ нема прстенасте трулежи кромпира. Ово је и званично потврђено објављивањем Проведбене Одлуке Комисије (EU) 2015/1199 од 17.07.2015. године о признавању Босне и Херцеговине као земље без присуства организма *Clavibacter michiganensis ssp. Sepedonicus*, чиме је потврђена одлука о одобравању извоза кромпира на EU тржиште. Ова Одлука је објављена у Службеном листу Европске уније L 194 од 22.07.2015. године.

* **Добијена дозвола за извоз млијека и млијечних производа у Европску унију**

Осигурано је испуњење свих услова и добијена дозвола за извоз млијека и млијечних производа на тржиште Европске уније. Министарство спољне трговине и економских односа је упутило позив Канцеларији за храну и ветеринарство (FVO) Европске комисије да изврши преглед стања у области производње млијека и производа од млијека намијењених извозу из Босне и Херцеговине на тржиште Европске уније. Након доласка FVO инспекције и прегледа објеката и фарми са којих се испоручује сирово млијеко, дате су одређене препоруке за уклањање уочених недостатака. Након добијања извјештаја о обављеној мисији, Канцеларија за ветеринарство БиХ и надлежни органи ентитета и Брчко Дистрикта су у циљу исправљања утврђених недостатака FVO мисије садржаних у 6 препорука, припремили Акциони план контроле производње и прераде млијека и млијечних производа намијењених извозу на европско тржиште. Једна од најважнијих препорука коју спровођењем Акционог плана треба реализовати односила се на успостављање функционалног система службених контрола и овлаштења. Канцеларија за ветеринарство је крајем априла 2015. године доставила Европској комисији приједлог Акционог плана у којем се активности у вези успостављања система службених контрола заснивају на припремљеним рјешењима које су надлежне институције урадиле на измјенама Закона о храни, Закона о ветеринарству у Босни и Херцеговини и Закона о пољопривреди, прехрани и руралном развоју Босне и Херцеговине. Из Европске комисије је стигло мишљење да су достављени приједлози за отклањање уочених недостатака садржаних у Акционом плану усклађени са EU регулативом и као такви прихватљиви. Назначено је и да предложена рјешења треба спровести на терену у цијелости. Надлежне институције су наставиле са радом и имплементацијом Акционог плана, стриктно поступајући по добијеним упутама и препорукама. Након тога, Европска комисија је 19. јуна 2015. године доставила обавјештење да се сви поступци које су надлежне институције Босне и Херцеговине предложиле у Акционом плану за контролу производње и прераде млијека и млијечних производа намијењених за извоз у EU, у односу на достављене препоруке FVO-а у цијелости сматрају задовољавајућим. Овим је успостављен функционалан контролни систем производње и прераде млијека, као основе којом надлежни органи у Босни и Херцеговини дају гаранцију да производи намијењени за извоз на европско тржиште у потпуности испуњавају услове са становишта безбједности, односно траженом нивоу заштите здравља EU потрошача. Европска комисија потврдила је да је контролни систем сигурности хране у Босни и Херцеговини успостављен у складу са EU захтјевима, оперативан и ефикасан. Овим су стечени услови за коначну дозволу извоза млијека и млијечних прерађевина на европско

тржиште, а Босна и Херцеговина стављена на листу земаља којима је дозвољен извоз млијека и производа од млијека на европско тржиште. Канцеларија за ветеринарство је као одговорна институција у Босни и Херцеговини доставила листу одобрених објеката (мљекара) за извоз ових производа. Према урађеним инспекцијама, како домаћих надлежних тијела тако и раније FVO инспекције, мљекаре које су стављене на листу објеката које могу извозити у Европску унију су: Meggle, Milkos, Млијекопродукт и Мљекара Ливно. У наредном периоду, друге мљекаре које такође желе да своје производе пласирају на европско тржиште, подносе захтјев Канцеларији за ветеринарство која, у сарадњи са надлежним институцијама ентитета, кантона и Брчко Дистрикта, даје гаранције да је млијеко и други млијечни производи намјењени извозу у Европску унију из тих објеката произведени у складу са ЕУ стандардима и контролисани у складу са ЕУ захтјевима. Овим је остварена могућност извоза млијека у земље Европске уније и приступ тржишту од 500 милиона потрошача. Овим домаћи произвођачи постају равноправни пољопривредним произвођачима и прерађивачима из земаља у окружењу у смислу приступа тржишту земаља Европске уније. У исто вријеме, и друга тржишта попут турског и руског, постају веома значајна јер се стављањем Босне и Херцеговине на листу земаља којима је одобрен извоз млијека, омогућава и транспорт копненим путем преко територије Европске уније који је био главна препрека за значајнији наступ домаћих мљекара и извоз у Републику Турску и Руску Федерацију. Иако је било и другачијих мишљења појединих чланица Европске уније, да производи из Босне и Херцеговине не испуњавају у потпуности услове са становишта безбједности и заштите здравља потрошача, функционалност и квалитет успостављеног система службених контрола је још једном потврђен, а надлежно тијело Европске комисије је на додатном састанку одржаном 09.09.2015. године у Бриселу потврдило своју одлуку којом се одобрава увоз млијека и млијечних производа из Босне и Херцеговине на тржиште земаља чланица Европске уније. Такође, Министарство спољне трговине и економских односа с надлежним тијелима је интензивирало активности на стварању услова за извоз и других производа анималног поријекла, у првом реду других млијечних производа, меса перади и јаја.

* Обезбјеђен дугорочни извоз говеђег меса на тржиште Републике Турске

Осигуран је дугорочни извоз говедине у Републику Турску. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у циљу ублажавања катастрофалних посљедица у мају 2014. године, покренуло процедуру код надлежних институција Републике Турске за одобравање бесцаринског извоза говеђег меса од пољопривредних произвођача из Босне и Херцеговине. Првом Одлуком Вијећа министара Републике Турске одобрен је бесцарински увоз говедине из Босне и Херцеговине до краја године. Количина говедине која се може извести је ограничена на 15 хиљада тона на годишњем нивоу. Министарство економије Турске додјељује специјалне лиценце за увоз, које се не могу пренијети трећим лицима. Реализација ове Одлуке о одобравању увоза говедине из БиХ је додијељена државној дирекцији Завода за месо и млијеко Републике Турске. Пошто се ова трговинска сарадња показала обострано корисном, Вијеће министара Републике Турске је на захтјев БХ стране, до краја 2015. године продужило трајање Одлуке о увозу свјежег, охлађеног и смрзнутог говеђег меса. Упоредо са тим, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у оквиру билатералног споразума који је раније потписан између БиХ и Турске, започело разговоре у циљу осигурања извоза говедине под истим, бесцаринским условима, а да се даља трговина настави на начин да то буде саставни дио билатералног споразума о слободној трговини између двије земље. Намјера је да се оваквим договором и осигурањем тржишта по веома повољним цијенама домаћим пољопривредним произвођачима обезбједи основ и гаранција за дугорочну оријентацију, инвестиције и опредјељење за интензивну производњу говеђег меса.

- * Успостављене основе за регионалну сарадњу, инвестиције и трговину са НР Кином у области пољопривреде и руралног развоја

Унапређење сарадње и трговине у области пољопривреде између НР Кине и земаља Централне и Источне Европе, Министарство спољне трговине и економских односа спроводи у складу са Смјерницама које су усвојене на састанку премијера земаља Кине и Централне и Источне Европе, одржаном у Београду 16. децембра 2014. године. Планиране активности имају за циљ продубљивање и јачање сарадње на обострано корисној основи кроз размјену идеја, размјену добре праксе, истраживања за иновативним рјешењима, трговину и инвестиције. Регионални приступ у сарадњи са НР Кином треба да допринесе привредном развоју свих земаља регије, укључујући Босну и Херцеговину, помажући у проналаску одрживог модела пољопривреде, као и промовисању развоја трговине пољопривредним и прехранбеним производима. У току 2015. године је покренута процедура формирања Удружења које чине представници свих земаља и које треба да осигура и пружи техничку подршку у јачању билатералне и мултилатералне сарадње између Кине и земаља Централне и Источне Европе у области пољопривреде и производње хране, кроз идентификовање и избор његових кључних подручја и подршке ефикаснијој увезаности између привредних субјеката укључених земаља. Удружење ће бити платформа за планирање, промовисање и реализацију практичне сарадње између учесника у области примарне пољопривреде, прераде, производње пића, производње опреме, трговине, и инвестиција.

- * Уређена област коришћења бесцаринских квота

Пошто коришћење увозних бесцаринских квота није било регулисано подзаконским актима, а посебно начин и процедуре, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је у координацији и сарадњи са надлежним институцијама израдило Одлуку о управљању тарифним квотама за пољопривредне производе коју је усвојио Савјет министара БиХ. Наиме, иако је основна функција постојећих увозних квота била могућност регулисања одређених тржишних поремећаја, а такође да се омогући довољно сировине домаћим прерађивачима, ова мјера је имала и неповољне посљедице на домаћу пољопривредну производњу. Овом Одлуком су регулисани услови под којим привредни субјекти из Босне и Херцеговине могу користити одређене бесцаринске квоте, слично ономе како се то ради у земљама окружења. Поред стандардних услова, посебна пажња је посвећена критеријуму да потенцијални корисник увозних бесцаринских квота нема доспјелих а неизмирених обавеза по основу индиректних пореза, као и обавеза према пореским приходима ентитета. Усвајање Одлуке о начину и условима за кориштење бесцаринских тарифних квота утиче, како на стварање једнаких услова субјеката у пословању са храном у прехранбеној индустрији Босни и Херцеговини, тако и на развој домаће пољопривредне производње тржишним увезивањем са прехранбеном индустријом. Значајно је истаћи и да је ова мјера у исто вријеме имала и функцију заштите домаће производње.

- * Смањено оптерећење за извознике пољопривредних производа

У циљу смањења трошкова и олакшања пословања и предузећима која извозе, Одлуком Савјета министара смањене су таксе за ветеринарски сертификат који се наплаћује извозницима пољопривредних производа приликом припреме пошиљке за извоз. Наиме, приликом припреме извоза, ВН извозници су били обавезни да од више надлежних органа у Босни и Херцеговини прибаве низ докумената за чије издавање или поступање су у обавези платити одређене накнаде. Средства наплаћена на овакав начин представљају приход ентитетских буџета, или буџета БиХ, а ова додатна давања извозна предузећа редовно укалкулишу у цијену свога производа, што их додатно чини мање конкурентним. Одлуком Савјета министара о смањењу надокнаде за издавање ветеринарског сертификата, трошкови извозника су нижи, а домаћи производи конкурентнији, чиме се олакшава и појевтињује пласман наших роба на инфо-тржишта.

- * Покренута мјера олакшања производње пољопривредницима коришћењем „плавог дизела“

Увођење „плавог дизела“ је иницијатива која је у више наврата покретана, укључујући и иницијативу Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, али овај вид подршке домаћим пољопривредним произвођачима још увијек није у потпуности остварен. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је током 2015. године поново иницијало активности на покретању поступка за доношење Закона о допунама Закона о акцизама у Босни и Херцеговини у циљу ослобађања погонског горива који је један од најважнијих репроматеријала у пољопривредној производњи од додатних дажбина кроз увођење мјере „плавог дизела“. Савјет министара БиХ је на 25. сједници одржаној 29.09.2015. године усвојио ову Иницијативу и задужио Министарство спољне трговине и економских односа БиХ да, у складу са својим надлежностима, у што краћем року Управном одбору Управе за индиректно опорезивање Босне и Херцеговине, достави, мишљење на ову иницијативу, што је приоритетно и завршено. Ослобађање од плаћања акцизе и путарине на дизел гориво које се користи у примарној пољопривредној производњи значајно смањује трошкове производње и олакшава рад пољопривредника. Такође, увођење ове мјере спада у ред индиректних подстицајних мјера подршке која је дозвољена правилима Свјетске трговинске организације, и чиме се пољопривредни произвођачи у Босни и Херцеговини доводе у равноправан положај са произвођачима у окружењу у погледу висине трошкова које издвајају за погонско гориво, а тиме се повећава и конкурентна способност домаћих пољопривредних произвођача.

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ у сарадњи са надлежним институцијама и даље ради на реализацији мјера из Плана активности на унапређењу мјера спољно-трговинске политике и заштите домаће производње у области пољопривреде и прехранбене индустрије, а приоритетно оне које се односе на заштиту и јачање конкурентности домаће пољопривредне производње и прехранбене индустрије.

Мјере које су спроведене у Републици Српској у вези јачања конкурентности пољопривреде односе се на:

- * Унапређења капацитета производње сјемена – активност је реализовна у сарадњи Министарства пољопривреде са Пољопривредним институтом Републике Српске, на начин да одређена локација и резервисане земљишне површине за производњу сјемена; поднесен је елаборат на основу којег су кандидована кредитна средства код ИРБ за изградњу дорадног центра за сјеме; завршене су све активности које се односе на техничку припрему за изградњу пословне зграде Пољопривредног института.
- * Реализацију Twining пројекта „Даљње јачање капацитета фитосанитарног сектора у области фитофармацеутских средстава, здравља биља, сјемена и садног материјала, укључујући и фитосанитарне лабораторије и фитосанитарне инспекције“ финансираног од стране ЕУ којег у сарадњи са надлежним органима у БиХ спроводи Министарство пољопривреде, шумарства и хране Италије (водећи партнер), Државни инспекторат за заштиту здравља биља и инспекцију сјемена Пољске (други партнер). Крајњи циљ пројекта је развој одрживог фитосанитарног сектора у БиХ и његово постепено усклађивање са институционалним и регулаторним захтјевима и стандардима ЕУ.
- * Реализацију Програма педолошких анализа земљишта за потребе породичних комерцијалних газдинстава, при чему је у 2015. години извршена анализа 1250 узорака земљишта за 524 газдинства.
- * Почетак израде Програма трајног мониторинга пољопривредног земљишта у Републици Српској, објављене су консултације са ЈУ „Пољопривредни институт Републике Српске“ Бања Лука и прибављена мишљења Министарства екологије и

просторног уређења и Фонда за заштиту животне средине Републике Српске (припремљена радна верзија текста Програма).

- **Подршку развоју пољопривредног задругарства** кроз подршку Задружном савезу и задругама кроз рјешавање питања задружне имовине и у том смислу унапређење законске регулативе, инвентаризацију задруга и задружне имовине те усмјеравање подршке само на активне задруге, пружање подршке у иницијативи измјене Закона о посебним републичким таксама у циљу дефинисања посебног статуса пољопривредних задруга, суфинансирање пословних активности задруга, провођењу задружне ревизије, подршка одржавању сајма задругарства Републике Српске, као традиционалне манифестације пољопривредног задружног сектора Републике Српске, праћење реализације Програма развоја пољопривредног задругарства и израда Информација за Владу РС.
- **Јачање система противградне заштите Републике Српске**, кроз реализацију дијела Пројекта „Успостављање техничко-метеоролошког сервиса и модернизације система противградне заштите Републике Српске“ и израда нове Методологије противградне заштите, којом треба да се повећа ефикасност и економичност заштите од града у Републици Српској, односно да се кроз реализацију овог великог Пројекта, обезбједи ефикаснији систем противградне заштите на цијелој територији Републике Српске.
- **Унапређивање пословног и инвестиционог амбијента и проналажење стратешких партнера** за ревитализацију капацитета који нису у функцији, инвестиција у агроиндустријске зоне, савремене велетржне центре и прерађивачке капацитете са крајњим циљем повезивања свих учесника у ланцу производње, прераде и робног промета на дугорочној основи (дјелимично се реализује кроз ревитализацију ПД Семберија, рјешавање статуса АД Шећерана Бијељина, преговоре о повлачењу страних инвеститора и партнера из Италије, Руске Федерације, Словачке, Турске и других).
- **Реализација три основна извора финансирања у области пољопривреде, шумарства и водопривреде**
  - а) Средства подстицаја текућег и дугорочног развоја сектора аграра у износу од 60,0 милиона КМ у 2015. години од чега је реализовано 20,0 милиона. Усвојена су нова Правила пласмана по кредитним линијама и зајмовима Инвестиционо-развојне банке Републике Српске, којом је корисницима кредита и зајмова који су били погођени поплавама омогућило одобравање посебног грејс периода до 12 мјесеци, уз могућност истовременог продужења рока отплате до 12 мјесеци. Настављен је пласман средстава у оквиру посебне линије зајмова за пољопривреду и прерађивачку индустрију, са ограниченом каматном стопом на максимално 4%, са основном намјеном финансирања откупа домаћих пољопривредних производа као и финансирање набавке основних средстава, у сврху повећања обима производње. У току 2015. године је из линије зајмова за пољопривреду и индустрију прераде пољопривредних производа одобрено 15 захтјева на укупан износ од око 21 милион КМ, док је укупан пласман средстава ИРБ-а у сектор пољопривреде преко 26 милиона КМ.
  - б) Реализација кредитних средстава из Фонда Партнер, револвинг фонда заснованог на међународним донацијама, у 2015. години је знатно смањен због измјене услова реализације овог фонда, због чега је дошло до измјене Одлуке о коришћењу средстава прикупљених на издвојеном рачуну, те доношење новог Упутства о процедури и начину утрошка средстава прикупљених у Фонд Партнер. За унапређење пољопривредне производње, у периоду 2010-2015. године, из Фонда

Партнер пласирано је укупно 6.952.293 КМ. Од тог износа, путем НЛБ Развојне банке, пласирано је 3.948.470,00 КМ, а путем Банке Српске 3.003.823,00 КМ.

с) Трећи извор посебних кредитних средстава кредитна линија из Ревољвинг фонда основаног донацијом Владе Јапана, је стопиран због престанка рада и покретања поступка ликвидације „Бобар банке“ а.д. Бијељина, крајем 2014. године.

- * Средства међународних пројеката (као што су Свјетска Банка, Европска Инвестициона Развојна Банка, IFAD, кредитне и микрокредитне организације, и др), која се усмјеравају преко МПШВ у овој години износе 10,0 милиона КМ и биће реализована у цијелости. Пројекти се реализују у већем броју општина РС. Фонд солидарности је за санацију штета од поплава у биљној и анималној производњи обезбједио 12,0 милиона КМ што је око 20% у односу на укупне штете. Пројект развоја наводњавања се реализује из кредитних средстава Свјетске банке (укупна вриједност пројекта 34 милиона КМ). Такође, у току су припреме за изградњу спојног канала од ријеке Врбас до ободног канала Осорна-Борна, чиме би се обезбједило наводњавање око 3.818 ха површина у Лијевче Пољу (процијенена вриједност око 8 милиона КМ).
- * **Обнова регистрације и разврставање пољопривредних газдинстава** је континуиран процес који је настављен током 2015. године. Министарство је активно учествовало у изради Нацрта Закона о измјенама и допунама закона о доприносима, којим је смањена основица доприноса за некомерцијална породична пољопривредна газдинства и правичније су дефинисане стопе доприноса за носиоце газдинстава који су истовремено обавезно осигурани по основу личног примања (запослени и пензионери). Број регистрованих газдинстава је током 2015. године имао константан благи раст.

Што се тиче Федерације БиХ Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства је спровело активности које се односе на :

- * **Израду Нацрта Средњорочне стратегије развоја пољопривредног сектора Федерације БиХ за период 2014-2020. година** - Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства радило је на изради Нацрта Средњорочне стратегије развоја пољопривредног сектора Федерације БиХ за период 2015-2019. година, који је био један од главних стратешких циљева у реализацији планираних за 2015. годину. Стратешки план развоја пољопривреде Средњорочна стратегија развоја пољопривредног сектора у Федерацији БиХ (2015-2019.) је усвојио Парламент Федерације БиХ⁴ на сједници која је одржана 08.06.2015. године.
- * **Субвенционирање приватних предузећа и предузетника** - У циљу реализације ове активноти дефинисани су критерији расподеле субвенција приватним предузећима и предузетницима како би се смањила разлика у условима пословања те подстакла конкуретност пољопривредне производње и прераде, и руралног развоја. Буџетом Федерације за реализацију ове активности у оквиру Програма утрошка средстава за подстицаје одобрено је 65.800.000,00 КМ и реализовано је око 98% средстава из програма.
- * **Повећање бројности и квалитета сточног фонда** - Активност којом је предвиђен сет мјера за заустављање стагнације сточарске производње и повећање продуктивности, а тиме и конкурентности ове производње, како на домаћем, тако и на инотржиштима. С тим у вези, Федерално министарство пољопривреде је израдило преднацрте шест

⁴ („Службене новине Федерације БиХ“, број 47/15)

прописа а који су потребни да се реализује поступак усаглашавања и упоредног приказа са прописима ЕУ. Сетом од шест правних прописа регулисаће се узгојно селекцијски рад односно доступности квалитетног расплодног материјала за сточарску производњу у циљу унапређења домаће селекције.

- * Јачање препознатљивости пољопривредних и прехранбених производа на домаћем и интернационалном тржишту - У циљу стварања услова за повољнији пословни амбијент у прехранбеној индустрији израђено је неколико прописа којима ће се успоставити одговарајући правни оквир за несметано пословање субјеката у области винарства, виноградарства и прехранбене индустрије. Додатно, донесено је и шест одлука о финансијској консолидацији предузећа из прехранбене индустрије које је одобрила Влада Федерације БиХ.

У Дистрикту Брчко БиХ главе активности које су се спроводиле везане су за: реализацију подстицаја у пољопривреди и пласман новчаних средстава намјењених за кредитирање пољопривредне производње.

5.3. Политика руралног развоја

Босна и Херцеговина једна је од најизразитијих руралних земаља у Европи с обзиром да рурална подручја чине око 81% укупне површине, у којима, према процјенама, живи око 61% укупног становништва. Карактеристика руралних подручја у БиХ су неразвијеност, депопулација, старење становништва, немогућност запошљавања, неизграђена инфраструктура и лоши социоекономски показатељи који чине овај простор пасивним и мање пожељним за живот. С друге стране, рурална подручја посједују природна богатства и бројна културна насљеђа и друге погодности које се сматрају темељем руралног развоја. Пољопривреда је основна, али не и једина могућа активност становника руралних подручја. Чињеница је да инвестирање, ревитализација и развој руралних подручја у предстојећем периоду у БиХ представља процес којим треба да се тежи у циљу:

- * опстанка и одрживог развоја руралних подручја уз еколошку и привредну одрживост,
- * успостављања и јачања веза између пољопривреде и других сектора руралне економије,
- * јачања непољопривредних дјелатности које ће осигурати додатне приходе, што ће повећати егзистенцију становника руралних подручја коју је тешко достићи само бављењем пољопривредом.

Политика руралног развоја једна је и од приоритета Европске уније имајући у виду да половина популације Европске уније живи у руралним областима, које обухватају 91% територије, на којој живи преко 56% становништва, што указује на то да рурални развој представља значајну интересну област у ЕУ. Подстицај и помоћ руралном развоју у ЕУ се реализује кроз LEADER програм који представља Иницијативу Европске заједнице за мобилизацију и провођење руралног развоја у руралним заједницама кроз локална партнерства јавног и приватног сектора, формирањем Локалне акционе групе (ЛАГ).

Институције надлежне за политику руралног развоја у БиХ су Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства и Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ. Међутим, и друге институције, агенције и организације како на државном тако и ентитетском нивоу и Дистрикту Брчко имају своју улогу у остваривању цијева руралне политике која обухвата широк спектар различитих социоекономских активности као што су запосленост, индустрија, пољопривреда, здравље, транспорт, животна средина, социјалне службе, образовање, комуникације, финансије, културно насљеђе и слично.

Оквир за политику руралног развоја у БиХ је дефинисан Законом о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ и Стратешким планом и Оперативним програмом хармонизације пољопривреде, исхране и руралног развоја БиХ.

Када је ријеч о политици руралног развоја на нивоу ентитета основа за спровођење политике руралног развоја је Закон о пољопривреди Републике Српске и Закон о пољопривреди Федерације БиХ. Циљеви руралне политике Министарства пољопривреде Републике Српске и Федералног министарства пољопривреде су дефинисани и стратешким документима и унапријеђени усвајањем Средњорочне стратегије развоја пољопривредног сектора у Федерацији Босне и Херцеговине за период 2015 – 2019. године и Стратешког плана развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2016 - 2020. године.

Што се тиче Дистрикта Брчко циљеви руралне политике, осим што су дефинисани Законом о пољопривреди БиХ, дефинисани су и Стратегијом развоја пољопривреде, исхране и руралног развоја Брчко Дистрикта БиХ иако овај документ није званично усвојен од стране Владе Брчко Дистрикта БиХ, исти се имплементира и примјењује у реализацији задатака Одјељења за пољопривреду Брчко Дистрикта БиХ.

Имајући у виду рокове до којег су пројектовани горе наведени стратешки документи као и нови приступ и оквир заједничке аграрне политике ЕУ за период 2014-2020. године у 2015. години спроведене су следеће активности:

- * У складу са чланом 12., Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ⁵, министар спољне трговине и економских односа је донио Одлуку о приступању изради Стратешког плана руралног развоја БиХ и Одлуку о формирању Интерресорне комисије за израду Нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ.
- * Интерресорна комисија за израду Нацрта стратешког плана руралног развоја је израдила Акциони план за израду нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ и Пословник о раду Интерресорне комисије за израду нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ.
- * Припремљени су и пратећи документи неопходни за комплетирање комуникационих структура и регулисање питања дјеловања Интерресорне комисије, а то су:
  - Основе за формирање Техничких тимова Интерресорне комисије за израду нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ,
  - Описи послова Техничких тимова Интерресорне комисије за израду нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ,
  - Нацрт плана комуникације у процесу израде нацрта Стратешког плана руралног развоја БиХ и Нацрт концепта садржаја Стратешког плана руралног развоја БиХ.

5.3.1. Подршка руралном развоју и развоју сеоских подручја

Имајући у виду укупни буџет намјењен пољопривреди и руралном развоју у БиХ, евидентно је да су од укупног буџета, издвајања за подршку реализације мјера руралног развоја у 2015. години износила око 4,68 милиона КМ, што представља око 4,1% од укупног буџета. Иако са удјелом од само 4%, ова група мјера је на другом мјесту по висини од укупних буџетских издвајања. Када се говори о средствима намјењеним мјерама руралног развоја која су реализована у 2015. години још је битно истаћи да су била за 14 милиона КМ или за 75% мања у односу на претходну годину када је за ове мјере издвојено скоро 19 милиона КМ.

Модел подршке пољопривредним произвођачима кроз мјере руралног развоја у БиХ је подијељен на три осе и то:

ОСА 1 - Унапређење конкурентности пољопривредног и шумарског сектора - за коју се издваја највећи износ средстава у 2015. години и то 4,57 милиона КМ или око 98% средстава од укупног буџета намјењеног руралном развоју,

⁵ „Службени гласник БиХ“, број 50/08

ОСА 2 – Одрживо управљање земљиштем и ресурсима – висина средстава која су издвојена у 2015. години износила је 60 хиљада КМ што је око 1,3% од укупног буџета намјењеног руралном развоју,

ОСА 3 – Унапређење квалитета живљења у руралним областима и диверзификација руралне економије- за коју је издвојено око 1,1% од укупног буџета намјењеног руралном развоју.

5.3.2. Успостављање система за кориштење предприсупних фондова Европске уније намијењених пољопривреди и руралном развоју за период 2014-2020 (IPARD II)

Расположива подршка земљама приступницама у оквиру IPA II намијењена је испуњењу посебних циљева наведених у Уредби о успостављању IPA II, а у складу са потребама сваке земље кориснице као и њеним појединачним планом проширења. Како би се повећао ефекат финансијске помоћи ЕУ, иста је концентрисана на приоритете у којима су реформе и инвестиције најпотребније за испуњавање критеријума за чланство, што се за сваку земљу појединачно детаљније дефинише у **Индикативном стратешком документу**⁶ (енг. *Indicative Strategy Paper*). Индикативним стратешким документом се дефинишу приоритети финансијске помоћи земљама кандидатима ЕУ, као подршка на њеном путу у испуњавању критеријума у приступању ЕУ. У оквиру досадашњег инструмента претприсупне помоћи IPA, Босна и Херцеговина, као земља потенцијални кандидат за чланство у ЕУ, могла је користити средства у оквиру прве двије компоненте; Подршка у транзицији и изградњи институција и Прекогранична сарадња. Остале три компоненте инструмента IPA су биле доступне искључиво земљама са кандидадским статусом и изграђеним системом за децентрализовано управљање (DIS). Новом IPA II Уредбом, Босни и Херцеговини је остављена могућност да у наредном периоду користи средства у оквиру свих подручја политике. Међутим, у недостатку изграђеног DIS система, неусвајања стратешких докумената као и одређена неријешена питања везана за механизам координације ЕУ, помоћ Босни и Херцеговини је тренутно усмјерена ка секторима у којима постоје договорене стратегије као и механизми имплементације. Сектор пољопривреде не спада у подручја у којим су испуњени предуслови за финансирање из IPA II програма.

Успостављање IPARD оперативне структуре у БиХ

IPARD је претприсупни инструмент помоћи ЕУ намијењен искључиво финансирању пољопривреде и руралног развоја у земљама које приступају Европској унији. У новом претприсупном инструменту IPA II (IPARD II), представљен је као једно од подручја политика. IPARD II фонду могу приступити и земље које нису испуниле политички услов за приступање (земље потенцијални кандидати) уз услов да су испуниле технички предуслов, тј. успоставиле оперативну структуру. Подршка пољопривреди и руралном развоју кроз IPARD II ће се имплементирати на основу постојећег сета одабраних мјера, уз додатак мјера везаних за савјетодавне активности, агро-околишна плаћања, те шеме квалитета пољопривредних производа.

Циљеви подршке пољопривреди и руралном развоју кроз IPARD II су:

- унапређење одрживости и конкурентности газдинстава која се баве пољопривредом и примарном производњом хране и њихово прогресивно усклађивање са ЕУ стандардима,
- очување и побољшање екосистема који зависе од пољопривреде и шумарства, промоција друштвене и економске инклузије, смањење сиромаштва и балансиран територијални развој у руралним подручјима,

⁶ Индикативни стратешки документ за БиХ (2014-2017), усвојен је 15. 12. 2014. године.

- повећана примјена знања и иновација на пољопривреду, шумарство и рурална подручја, јачање капацитета администрације у имплементацији програма руралног развоја.

Ови циљеви требају бити основа програмирања, укључујући дефинисање индикатора за праћење сваког од њих. Због наглашеног секторског приступа у новом претприступном инструменту земље кориснице су у обавези да израде свеобухватне државне стратегије, подржане секторским стратегијама израђеним на бази секторских анализа.

IPARD структура се састоји од двије основне компоненте и то Управљачког тијела и IPARD Платног система. Укратко функција, Управљачког тијела је креирање IPARD програма, мониторинг и извјештавања о провођењу истог, док је функција IPARD система плаћања извршавање исплата корисницима којима су одобрена IPARD средства.

Успостављањем обје компоненте IPARD имплементацијске структуре, у оквиру цјеловите структуре Децентрализованог система имплементације (DIS) и њеном акредитацијом од стране Европске комисије, били би испуњени предуслови за коришћење IPARD средстава. Паралелно са успостављањем структуре, израђују се и основни стратешки документи, и то Стратешки план руралног развоја Босне и Херцеговине те IPARD план. Треба нагласити да IPARD план такође мора бити усвојен/одобрен од Европске комисије, како би се на тај начин смањило губитак средстава и повећала апсорпција истих кроз аплицирање квалитетних пројеката. Могућност коришћења фондова за развој пољопривреде и руралних области у БиХ би било посебно значајно с обзиром да је циљ истих јачање конкурентности пољопривреде земље кориснице, достизање стандарда ЕУ, као и припрема и јачање капацитета институција за имплементацију политика које су обавезне по стицању статуса члана ЕУ.

У реализацији овог посла, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, је започело координирање активности на успостављању IPARD оперативне структуре у Босни и Херцеговини, још од 2009. године када је Министарство донијело Одлуку којом су именоване двије Интерресорне радне групе са задатком приједлога модела организације IPARD оперативне структуре за БиХ. Чланови радних група су представници релевантних институција БиХ нивоа, ентитета и БД. Једна група је задужена да припреми предлог модела организације Управљачког тијела у БиХ, док друга има за задатак да припреми приједлог модела организационе структуре IPARD платног система. Радне групе су током рада до сада имале велики број техничких састанака на којима је расправљано о могућности организације IPARD структуре у БиХ. Поред интензивног рада зацртани циљ, односно усаглашен приједлог модела IPARD оперативне структуре за БиХ није постигнут. Основни разлог због којег није предложен усаглашен приједлог модела IPARD оперативне структуре су јасне одредбе ЕУ регулаторног оквира за IPARD по коме се у земљама кандидатима мора успоставити јединствена структура, а што није у складу са институционалним устројством и надлежностима у БиХ, гдје су системи плаћања и политике подршке пољопривреди и руралном развоју надлежност на нивоу ентитета.

Како радна група није била у могућности постићи договор на техничком нивоу средином 2011. године у организацији МСТЕО и уз подршку Делегације Европске уније у БиХ организован је састанак ресорних ентитетских министара и представника БД, а са циљем да се постигне договор о моделу IPARD оперативне структуре, али договор није постигнут ни на нивоу министара. На састанку је дата подршка техничким тимовима да и даље раде на усаглашавању модела IPARD оперативне структуре.

Као резултат претходне активности, уприличен је састанак са представницима Европске комисије у Бриселу, и то Генералног директората за пољопривреду (DG AGRI) и Генералног директората за проширење и сусједство (DG NEAR) на којем су учествовали представници Министарства спољне трговине и економских односа, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства, представници Министарства финансија и трезора БиХ, те представници Одјељења за пољопривреду БД. На састанку су изнешена два приједлога за успостављање IPARD структуре у БиХ. Један, који су изложили представници

Републике Српске (приједлог за успостављање више од једне IPARD структуре са координационим тијелом, а што је у складу са постојећим уставним надлежностима у пољопривреди), и други, који су заједнички изложили представници Федерације БиХ и Дистрикта Брчко (приједлог који је у складу са ЕУ регулативом у овој области, а предвиђа успостављање једне IPARD структуре у БиХ). Након састанка из Брисела је упућен допис са изјашњењем по достављеним приједлозима, као и образложење каква структура би могла бити успостављена у БиХ. У суштини коментари су пресликавали одредбе IPARD регулативе тј. да је у земљи кандидату потребно успоставити једну структуру, с тим да је могуће већину функција IPARD оперативне структуре делегирати другим извршиоцима, и то првенствено контролне функције. Након запримања писма, исто је прослијеђено надлежним институцијама ентитета и Дистрикта на мишљење и изјашњење о прихватљивости понуђених рјешења. Федерација БиХ и Брчко Дистрикт су прихватили предложени модел, док је РС одговорила да још увијек разматра приједлоге из наведеног писма.

Како би убрзали активности око постизања договора о успостављању модела IPARD оперативне структуре, припремљен је и долазак делегације Европске комисије из релевантних директората за пољопривреду и проширење у Босну и Херцеговину. Делегација је посјетила Министарство спољне трговине и економских односа, ентитетска министарства пољопривреде и Одјељење за пољопривреду Брчко Дистрикта. На састанцима је разговарано о препорукама из ранијег писма те о убрзању успостављања IPARD оперативне структуре у БиХ. Током разговора, све укључене стране су у суштини остале на истим позицијама. У циљу наставка активности на постизање договора око спорних питања, поново је организован састанак министара ентитетских министарстава, Одјељења за пољопривреду Брчко Дистрикта заједно са министром Министарства спољне спољне и економских односа и представницима Дирекције за европске интеграције. Међутим, ни на овом састанку није изнађено и усаглашено коначно рјешење. Министри су се сложили да је ово питање политичке природе и да би о истом требало да се разговара на високом политичком нивоу, нивоу премијера ентитетских Влада и предсједавајућег Савјета министара.

У међувремену је именовано руководство Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања у БиХ, институције која би могла да преузме активнију улогу координацији и хармонизацији система плаћања у пољопривреди. У том циљу, а у организацији Делегације ЕУ у БиХ и техничкој подршци Европске комисије, за све укључене стране у ово питање организован је и одржан састанак на коме је изложена презентација модела могуће IPARD оперативне структуре у БиХ. Презентацији су поред представника свих надлежних институција, присуствовали и представници Генералног директората за проширење. Приједлог модела који је презентован су урадили експерти Европске комисије и у складу је са IPARD регулаторним оквиром, препорукама из писма DG AGRI-ја, али је у великој мјери и осликавао стање на терену односно постојеће надлежности у пољопривреди. Након презентације одржана је расправа о кључним тачкама које су неусаглашене, те о наредним корацима у превазилажењу истих.

Један од закључака је био да Дирекција за европске интеграције припреми закључак са састанка и Савјету министара БиХ предложи организовање састанака на највишем нивоу (премијери ентитетских Влада и предсједавајући Савјета министара заједно са министрима пољопривреде и финансија ентитета и Дистрикта) на коме би се разговарало о начину успостављања адекватног модела IPARD оперативне структуре у БиХ. Други закључак је да се уз техничку подршку Европске комисије организује низ техничких састанака са представницима надлежних институција ентитета и Дистрикта, а у сврху прибављања приједлога/сугестија/мишљења о презентованом моделу IPARD оперативне структуре, са планом да се приједлози обраде и као такви послуже као технички материјал за планирани састанак на највишем нивоу.

Имајући у виду чињеницу да БиХ има прилику да користи ЕУ предприступна средства за пољопривреду и рурални развој, али уз услов да има успостављену и акредитовану IPARD оперативну структуру која је у складу са захтјевима ЕУ, али и у складу са надлежностима и

уставном структуром у БиХ, и даље је нужно укључивање високог политичког нивоа и разговори који могу допринијети договором око изналажења прихватљивог рјешења за успостављање адекватног модела IPARD оперативне структуре.

6. ПОДРШКА ПОЉОПРИВРЕДИ И РУРАЛНОМ РАЗВОЈУ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

6.1.1. Укупни буџети Влада ентитета и БД (у милионима КМ)

Владе ентитета и Брчко Дистрикта у оквиру својих расположивих могућности обезбјеђују новчана средства за подршку развоју пољопривреде и сеоских подручја. Подстицаји, односно новчана гарант средства су средства која се издвајају из буџета Федерације БиХ, Републике Српске, кантона и Брчко Дистрикта БиХ.

Табела 27. Укупни буџети Влада ентитета и БД за период 2009-2015. година (мил. КМ)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Федерација БиХ ⁷	2,133	1,863	1,699	1,923	2,214	2,357	2,348
Република Српска	1.670	1,600	1.600	1,825	1,945	2,025	2.033
Брчко Дистрикт	21,3	20,3	20,2	22,0	23,5	22,0	22,9

Висина издвајања средстава

Укупни износи подстицаја у последњих 7 година (након потписивања ССП-а са Европском унијом) су били у распону од 140 до 165 милиона КМ. Поред овако реално скромног буџета за подршке у пољопривреди и развоју сеоских подручја у БиХ, додатно брине чињеница да се посебно посљедњих неколико година биљежи стални пад у висини издвајања. Укупна сума средстава намијењених за подршке пољопривредницима у Босни и Херцеговини у 2015. години износи 143 милиона КМ, што је до сада међу најнижим у седмогодишњем периоду од 2009. до 2015. године. У поређењу са 2012. годином, када су издвајања за пољопривреду била највећа, смањење буџета у три наредне године закључно са 2015. годином је у просјеку било око 15%. У исто вријеме све земље у окружењу, као и ЕУ, су повећавале буџете за развој производње и подршку пољопривредницима.

Табела 28. Укупни буџети за пољопривреду у БиХ у периоду 2009-2015. година (у мил. КМ)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Федерација БиХ ⁸	71.126	79.393	74.636	86,404	78,161	75.671	74.600
Република Српска	81.547	81.186	62.862	73,169	60,000	59.893	60.000
Брчко Дистрикт	6.055	5.067	4.557	6,505	6,677	7.509	7.509
Укупно БиХ	158.730	165.646	142.056	166,078	144,838	143.073	143.109

Федерација БиХ је имала нешто стабилније буџете за подршке пољопривреди, и у периоду 2009 - 2015. године су у суштини имали годишња варирања у висини до 5 милиона КМ, док је у Републици Српској тај износ номинално умањен за око 20 милиона КМ у 2015. години у односу на 2009. годину. У Брчко Дистрикту су све вријеме била стабилна издвајања и тренд повећања буџета са 6 милиона КМ у 2008. на 7,5 милиона у 2015. години.

⁷ Подстицаји за ФБиХ укључују и подршку са кантоналних нивоа.

⁸ Подстицаји за ФБиХ укључују и подршку са кантоналних нивоа.

Подстицајна политика као и износи средстава која се користе за ту намјену су различита како по висини износа, тако по намјени и критеријумима расподјеле. Право на подстицаје и остале врсте подршке у пољопривреди имају пољопривредна газдинстава уписана у Регистар пољопривредних газдинстава или Регистар клијената у Републици Српској, Федерацији БиХ и Дистрикту Брчко. Што се тиче укупних издвајања и начина подршке у пољопривреди у БиХ, генерално посматрано овај се посао из године у годину одвија по истом или сличном систему. Проблеми са финансирањем буџета утицали су и на висину укупних издвајања за пољопривреду, кашњења у исплатама подстицаја а због недостатка новца у буџету одређене мјере/групе мјера су у потпуности изостављене из буџета за подршку.

Када је ријеч о Федерацији БиХ и активностима које су реализоване у дјелу подршке пољопривреди извршена је свеобухватна ревизија трошења буџетских средства за подстицаје обзиром на постојање дуговања из претходних година. Самим тим је и припрема и усвајање Програма новчаних подршки у пољопривреди и руралном развоју ФБиХ за 2015. годину донесена у скоро непромијењеном изгледу мјера за подршку, осим једног новитета који се односи на увођење мјере намијењене подршци регистрацији обрта за које је у периоду од 4 године предвиђено суфинансирање пензионог/здравственог осигурања. Битно је нагласити да су умањење подршке по јединици мјере за неке производе, са изузетком млијека, иако су увећани укупни планирани износи како за биљне тако и за животињске производе. Што се тиче подршке руралном развоју, адекватне мјере нису ни биле уврштене у Програм подршки за 2015. годину, као ни претходно подржавана инвестициона улагања која датирају још из 2012. године.

Што се тиче Републике Српске усвојен је Правилник о условима и начину остваривања права на новчане подстицаје за развој пољопривреде и села у 2015. години који је остао исти у смислу висине буџета који је планиран за подршку као и врсте мјера. Позитивно је истаћи да је ресорно министарство израдило нацрт Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, али је доношење наведеног прописа одгођено до момента испуњавања предуслова за реализацију појединих законских рјешења.

Регулаторни оквир који регулише област подршки пољопривреди и руралном развоју у Дистрикту Брчко БиХ за 2015. годину је измјењен на начин да су у Правилнику о подстицајима дефинисани „гарантовани“ и „максимални“ износи подстицаја. Гарантовани износ подстицаја је вриједност средстава која се одобравају одлуком о додјели подстицаја а утврђују се у проценту од 80 % од максималног могућег износа подстицаја. Максимални износ подстицаја је вриједност до које се може исплатити подстицај за одговарајуће врсте подстицаја зависно од расположивих средстава у буџету Брчко Дистрикта БиХ за 2015. годину. Такође, током 2015. године, припремљена је радна верзија Закона о подстицају пољопривреде и руралном развоју Брчко Дистрикта БиХ.

Реализација исплата за пољопривреду и рурални развој у БиХ у 2015. год.

Иако је владиним буџетима била предвиђена висина средстава подстицаја на сличном нивоу као и претходне године, анализом реализације, односно исплата укупне подршке намијењене пољопривреди и руралном развоју у Босни и Херцеговини за период од седам година, евидентно је да је намање средстава исплаћено 2015. године - 113,4 милиона КМ. Вриједност исплаћених новчаних средстава из буџета намијењеног пољопривреди у 2015. години је у односу на висине средстава издвојених за ове намјене у претходној години мањи за око 26 милиона КМ, односно за 19%. Упоредивањем буџета из 2015. године са највећом исплаћеном висином средстава која је забиљежена 2012. године од 166 милиона КМ, исти је у укупном износу мањи чак за 53 милиона КМ односно за 32%.

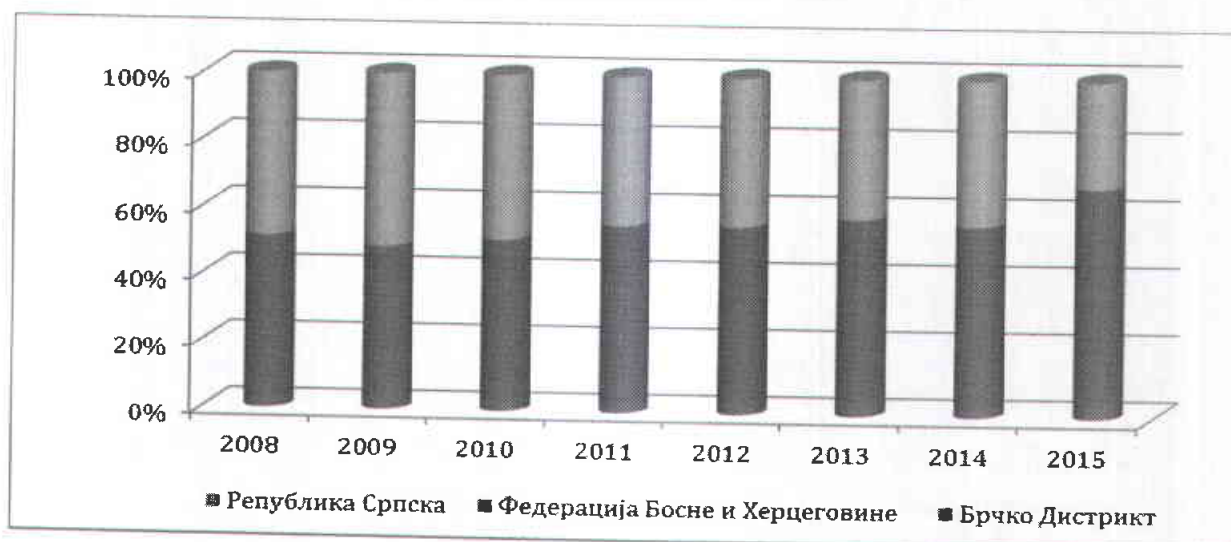
Табела 29. Исплате пољопривредних буџета у БиХ у периоду 2009-2015. година (000 КМ)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Брчко Дистрикт	6.055	5.066	4.557	6.505	6.676	3.607	5.549
Федерација БиХ ⁹	71.126	79.393	74.636	86.403	78.161	75.671	72.063
Република Српска	81.547	81.186	62.862	73.169	60.000	59.893	35.745
Укупно БиХ	158.730	165.646	142.056	166.078	144.838	139.171	113.358

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

Када је у питању сама структура исплаћених средстава, посматрајући вриједност издвајања у ентитетима и Брчко Дистрикту, евидентно је да око 64% удјела у укупном буџету има Федерација БиХ, Република Српска 32% и Дистрикт око 5%. Вриједност реализованих средстава намјењених за пољопривреду и рурални развој у Федерацији БиХ у 2015. години је износила 72 милиона КМ и у поређењу са вриједности из претходне године је мања за 4 милиона или 5%. Када је ријеч о реализованој подршци намјењеној пољопривреди и руралном развоју у Републици Српској она је износила 60 милиона КМ, али је од тога исплаћено око 36 милиона КМ и у поређењу са реализованом подршком из претходне године мања је за 24 милиона КМ или 40% у ефективу. Раст издвајања на име подршке у 2015. години биљежи само Брчко Дистрикт БиХ с обзиром да је за пољопривреду и рурални развој у 2015. години издвојено 5,5 милиона КМ, што представља повећање од скоро 2 милиона КМ или за 54% у поређењу са износом подршке из претходне године која је износила 3,6 милиона КМ.

Графикон 17. Структура пољопривредног буџета у Федерацији БиХ, Републици Српској и Дистрикту Брчко БиХ у периоду 2008-2015. година

6.1.2. Структура буџетске подршке по групама мјера

Мјере подршке намјењене пољопривреди и руралном развоју су разврстане на:

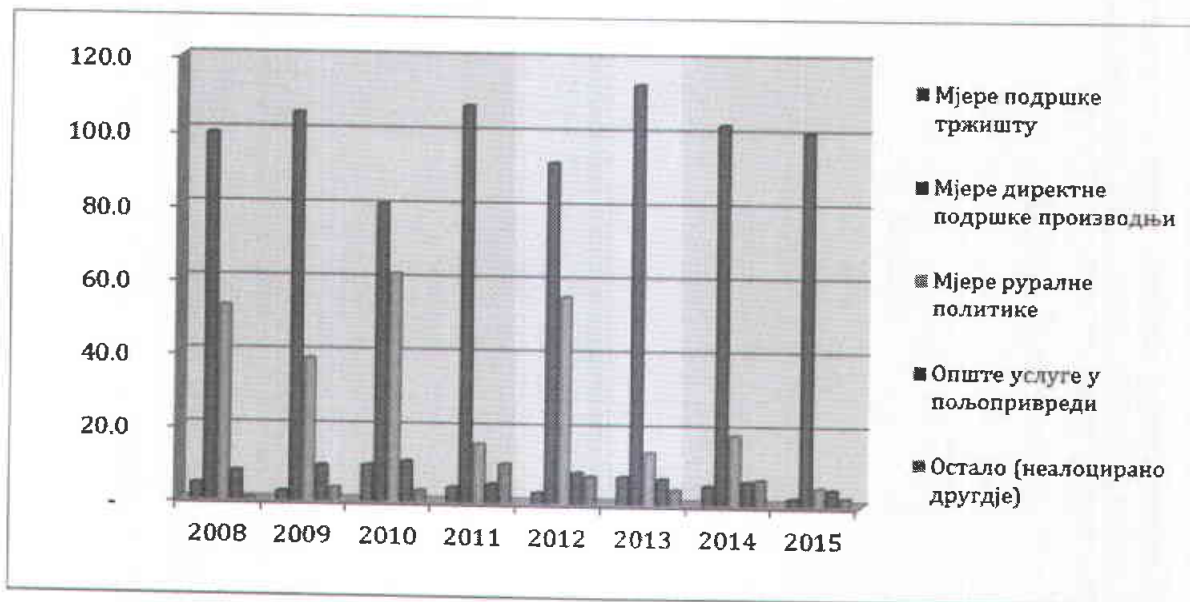
- * Мјере директне подршке производњи које у укупном буџету намјењеном за пољопривреду и рурални развој имају удио око 90%. За ову групу мјера у 2015. години издвојено је око 101 милион КМ што је у поређењу са вриједности подршке из претходне године мање за 2 милиона КМ или за око 2%, односно за 13 милиона или 11% уколико се пореди са подршком из 2013. године.

⁹ Подстицаји за ФБиХ укључују и подршку са кантоналних нивоа.

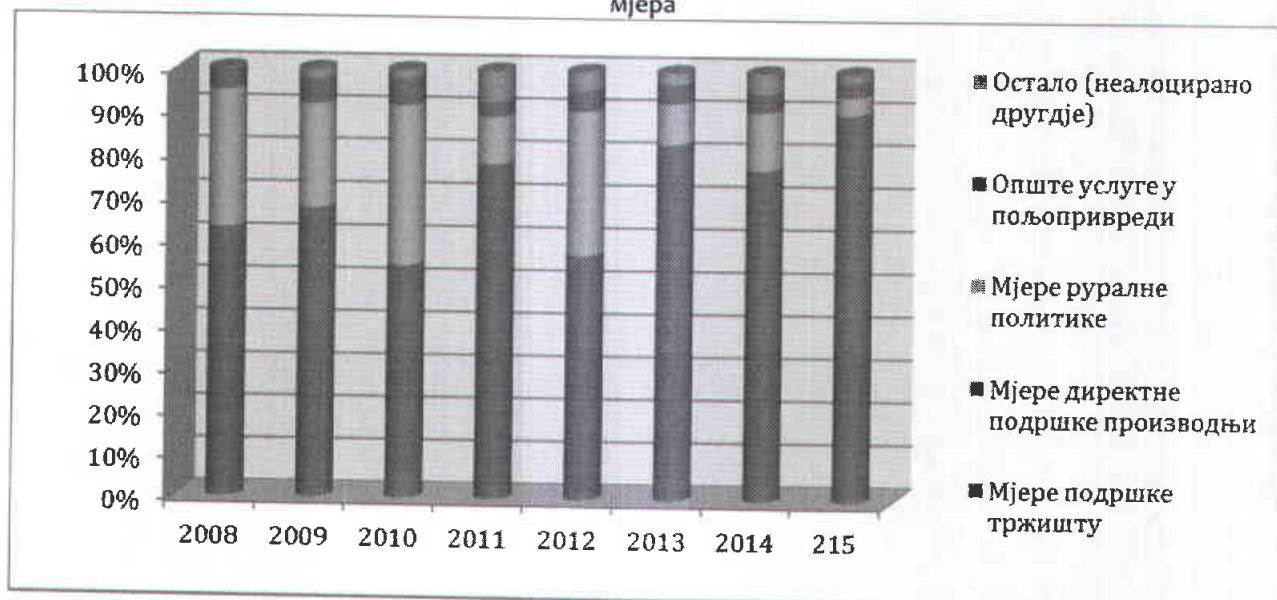
- * Мјере руралног развоја су на другом мјесту с обзиром да је удио ове групе мјера у укупном буџету за 2015. годину износио око 4%, односно изражено у вриједности 4,7 милиона КМ. Посматрајући вриједност средстава која су издвојена за ову групу мјера, најмање их је издвојено у 2015. години и то мање чак за 14 милиона у поређењу са претходном годином, па и знатно више у поређењу са вриједностима из 2013 или 2012. године.

Графикон 18. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008–2015 по групама мјера подршке (Мил. КМ)

- * Мјере општих услуга у пољопривреди су трећа група по учешћу у буџету за подршку пољопривреди са врло скромним износом средстава. За ову групу мјера у 2015. години издвојено је укупно 4,2 милиона КМ, односно 3,7% од укупног буџета, што је у односу на претходну годину мање за 2 милиона или 32%.
- * Мјере тржишно-цјеновне политике у 2015. години биљеже најмањи обим подршке. Са издвојених скромних 1,8 милиона КМ мјере подршке тржишту су у 2015. години учествовале са око 1,6% у укупном буџету. Иначе ова група мјера има и најмањи изражен континуитет у издвајањима за подршку пољопривреди и руралном развоју у БиХ.
- * Група неалоцираних средстава (остало) у прошлoгодишњем буџету биљежи смањење износа у реализацији као и самог учешћа у буџету. Наиме, за ову групу мјера у 2015. години је издвојено 2 милиона КМ што је у поређењу са вриједности средстава од 6,7 милиона КМ, колико је издвојено 2014. године, мање за 4,7 милиона или 70%.

Графикон 19. Структура пољопривредног буџета у БиХ за период 2008-2015. године по групама мјера

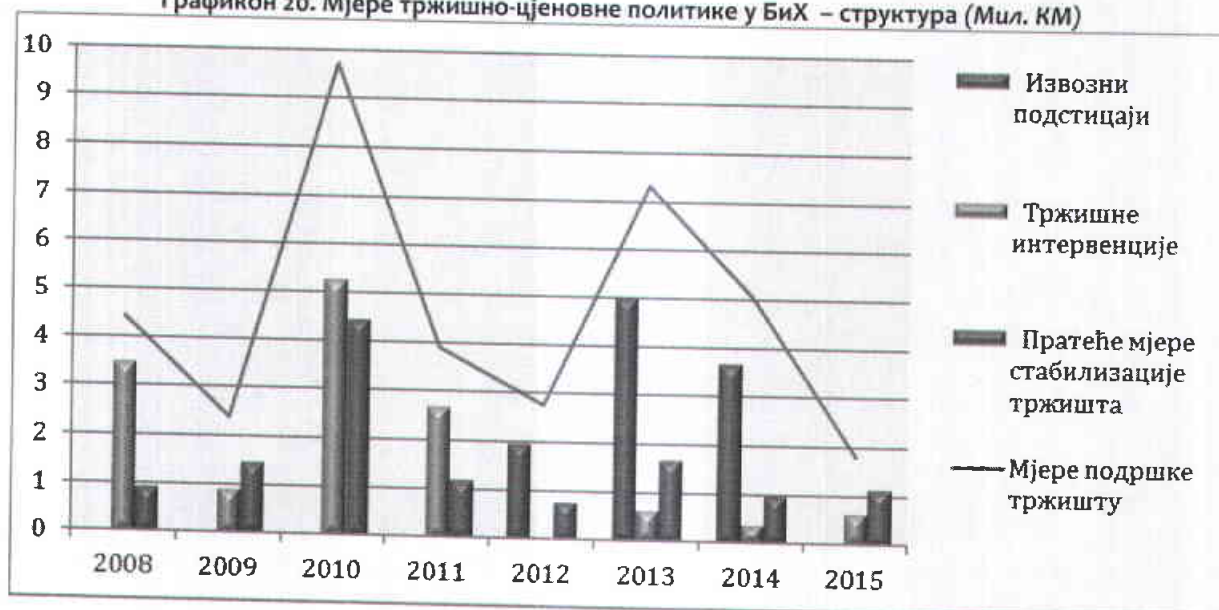

6.1.3. Анализа структуре подршке по мјерама

Тржишне мјере подршке

Мјере подршке тржишту традиционално заузимају мали обим издвајања из пољопривредних буџета. Такав тренд настављен је и у 2015. години када је за мјере тржишно-цјеновне политике издвојено 1,8 милиона КМ или 1,6% укупног пољопривредног буџета. То је до сада најмањи износ средстава усмјерен кроз мјере тржишно-цјеновне политике, с обзиром и да је у поређењу са претходном годином тај износ за 64%.

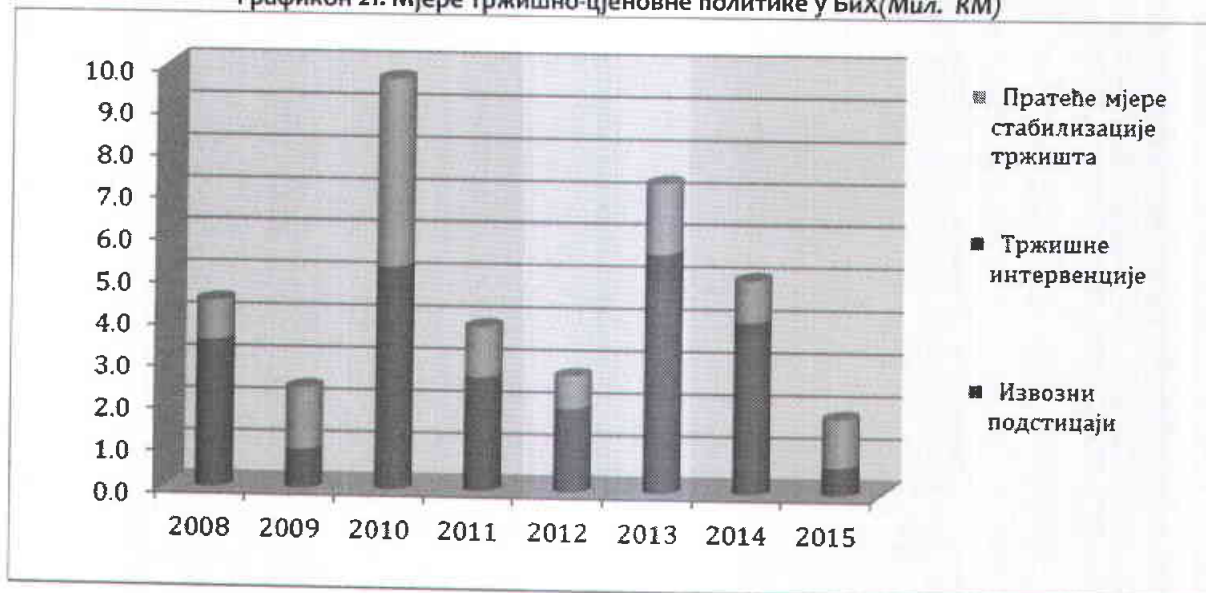
Графикон 20. Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ – структура (Мил. КМ)

Подаци јасно указују да ова група мјера последњих година биљежи негативан тренд учешћа у укупном буџету. Овако скромна издвајања, узимајући у обзир и друге факторе (расцјепкано тржиште уз непостојање јединствених мјера тржишно-цјеновне политике), указују да ове мјере не могу имати значајније ефекте на развој домаће пољопривредне производње. Кад је у питању сама структура ове врсте подршке, примијећују се одређене

измјене. Наиме, за мјеру извозни подстицаји која је задњих година била главна мјера у оквиру мјера подршке тржишту у 2015. години није забиљежен ни један трансфер. Пратеће мјере за стабилизацију тржишта, у које спадају углавном трансфери откупљивачима и прерађивачима су у 2015. години имале доминантно учешће у буџету за тржишно-цјеновне подршке. Тако је за ове мјере утрошено 1,15 милиона КМ или 64% буџета. На другом мјесту је мјера тржишне интервенције са учешћем од 655,0 хиљада КМ, односно 36,1% од буџета за мјеру тржишно-цјеновне подршке.

Графикон 21. Мјере тржишно-цјеновне политике у БиХ(Мил. КМ)

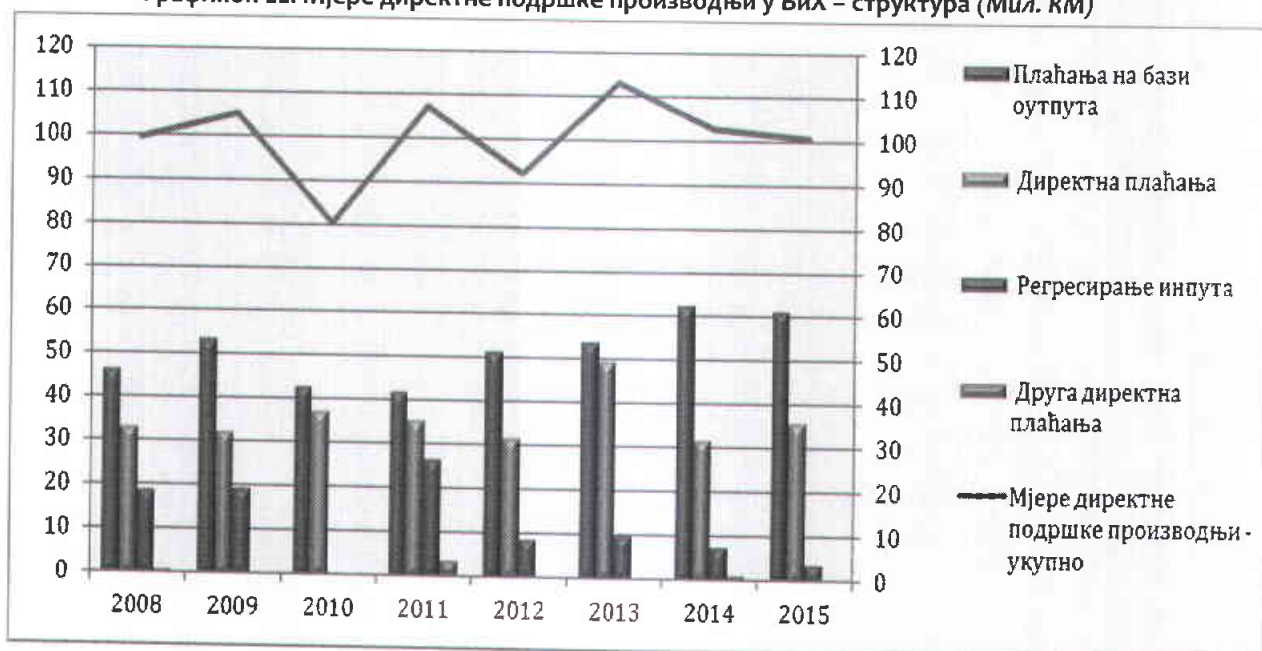
Мјере директне подршке произвођачима/производњама

Мјере директне подршке произвођачима је доминантна група мјера по обиму издвојених средстава за подршку. Као што је већ и наведено за ову групу мјера из буџетских средстава је у 2015. години издвојено 101 милиона КМ односно 89% од укупног буџета, с обзиром да ова група обухвата неке од најзначајнијих мјера подршке пољопривреди у БиХ. Када је у питању структура ове групе мјера свакако да највећи удио у групи имају мјере плаћања на бази произведене количине за које је у 2015. години издвојено око 61 милион КМ, што представља око 61% буџета усмјереног за директне подршке производњи, односно 54% од укупног буџета намјењеног за пољопривреду и рурални развој у 2015. години. Овако високе вриједности за плаћање на бази произведене количине су у највећој мјери резултат издавања намјењених за производњу млијека. Тачније, на производњу млијека у 2015. години је усмјерено око 55 милиона КМ, или 54 % буџета групе односно око 48% од укупног буџета за пољопривреду и рурални развој у 2015. години.

На другом мјесту по висини издвајања у оквиру групе директних подршки произвођачима су мјере директних плаћања по грлу и хектару. Износ усмјерен за директна плаћања по грлу и хектару у 2015. години износио је око 36 милиона КМ или процентуално изражено 35,4% од средстава намијењених реализацији мјера из ове групе, односно 31,4% од укупног буџета намјењеног за пољопривреду и рурални развој у 2015. години. За ове мјере је, у односу на прошлу годину, утрошено 4 милиона КМ или 13% више средстава. Најзначајније производње које се подстичу кроз ову групу мјера су тов животиња у анималној производњи, односно узгој житарица у биљној производњи.

Што се тиче овог вида подршке, позитивно је то да се у Брчко Дистрикту све производње подстичу путем мјера плаћања по грлу/хектару, што није случај када је ријеч о Федерацији или Републици Српској.

Графикон 22. Мјере директне подршке производњи у БиХ – структура (Мил. КМ)

Плаћања за регресирање инпута су на трећем мјесту по обиму утрошених средстава. За ове мјере је у 2015. години издвојено око 3,8 милиона КМ, што је дупло мањи износ него у 2014. години. Процентуално, плаћања за регресирање инпута су чинила 3,8% износа за групу директних подршки производњама. Највећи дио износа за регресе издвојен је за регресирање нафте у Републици Српској. Осим тога, одређене инпуте у пољопривреди регресирају и поједини кантони у Федерацији БиХ. Генерално, издвајања за ову групу мјера значајно осцилирају у посматраном седмогодишњем периоду и крећу се од 362,0 хиљаде КМ у 2010. години до рекордних 26,0 милиона КМ у 2011. години.

Мјере других директних плаћања су, по висини средстава која се издвајају, свртсане на посљедње мјесто у групи мјера директне подршке произвођачима. За ову групу мјера у 2015. години је утрошено око 11 хиљада КМ и то за компезаторна плаћања односно плаћање штета изазваних елементарним непогодама и еутаназију болесних животиња. С обзиром на висину средстава која су утрошена за ову групу мјера у током 2015. године могло би се закључити да нису ни забиљежене значајније штете у пољопривреди.

Мјере руралног развоја

Мјере руралног развоја као начин подршке активностима у сеоским подручјима, константно су на другом мјесту у структури укупног буџета за пољопривреду. Додатно, висина издвајања за ове мјере варира и веома је неуједначена по годинама. Средства за подршку руралног развоја су са 56 милиона КМ, колико је издвојено 2012. године, константно смањивана до 2015. године када је и забиљежена најмања висина средстава за рурални развој, тек од око 5 милиона КМ, када је реализовано 4,7 милиона КМ, односно 4,1% буџета. Овај износ подршке у 2015. години је за скоро 14 милиона КМ или 75% мањи у односу на претходну годину. Иако се генерално може рећи да се задњих година за пољопривреду издваја све мање средстава, ипак, када је ријеч о мјерама руралне политике, ту су ипак умањења значајна, чак вишетрука.

Графичким приказом поређења двију главних група подршке у моделу подршке у БиХ, видљиво је да свако повећање подршке кроз мјере руралног развоја има за посљедицу смањење директних подршки и обрнуто. Ово говори да су укупни буџети намијењени за подршку пољопривреди и развоју руралних подручја недовољни, па је узрочно-посљедична веза између ове двије групе мјера у систему подршке пољопривреди и руралном развоју у БиХ зависна, када се износи за једну врсту подршке повећавају, истовремено су смањене

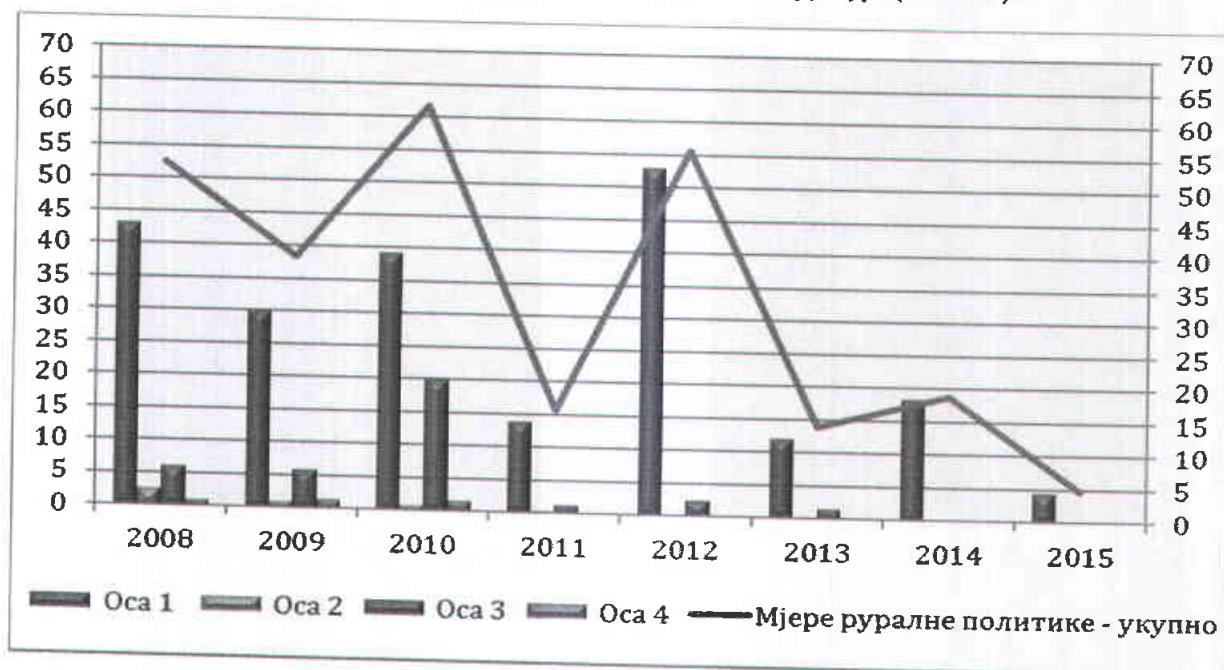
Друге подршке. Друга битна карактеристика представљеног односа је и међусобна разлика у издвајањима која се повећава кроз период посматрања. Наиме, током 2010. године реализовано је око 18 милиона КМ више за мјере директне подршке у односу на мјере руралног развоја, да би посљедњих година ова разлика била знатно већа. Највећа разлика у висини издвојених средстава од 99 милиона КМ је забиљежена 2013. године, док је у 2015. години та разлика износила око 95 милиона КМ.

Графикон 23. Поређење издвајања за мјере директне подршке и мјере руралног развоја (Мил. КМ)

У оквиру саме групе подршке руралном развоју, највише су подржаване мјере из Осе 1. Тако је у 2015. години, за мјере из Осе 1 утрошено нешто више од 4,5 милиона КМ, што износи 97,6% буџета за подршку кроз мјере руралног развоја. На другом мјесту су мјере из Осе 2 за које је издвојено око 60 000 КМ, што је 1,3% од укупног буџета за руралну политику. Према висини издвојених средстава мјере из Осе 3 су на посљедњем мјесту, њихово учешће у укупном буџету је 1,1%.

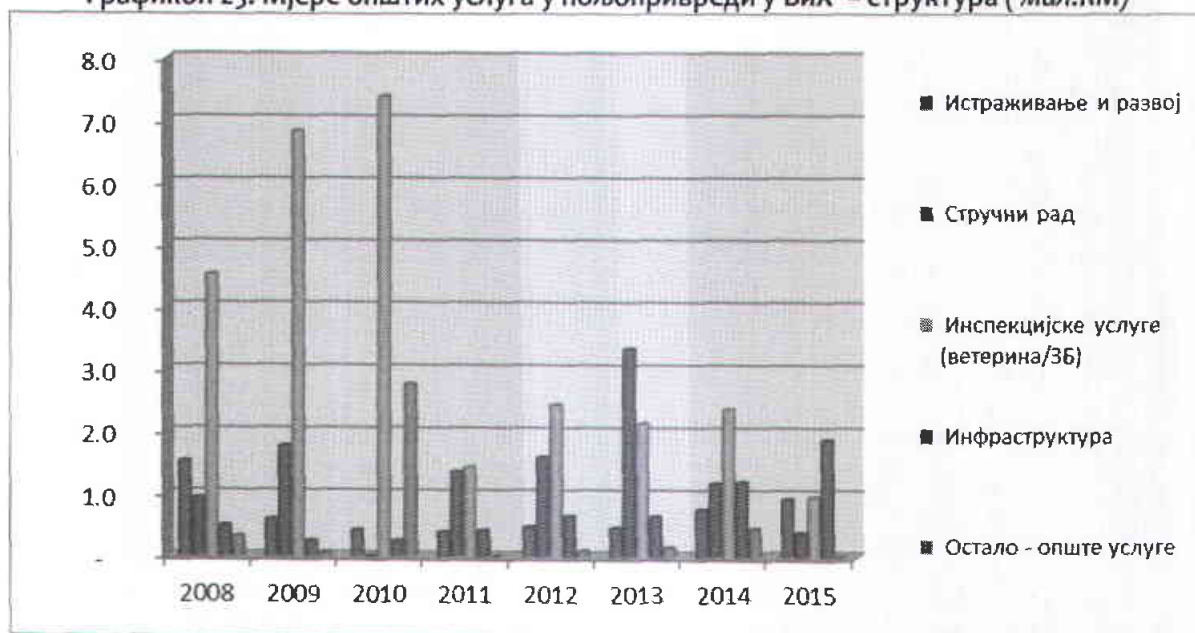
Графикон 24. Мјере руралног развоја у БиХ – структура (Мил. КМ)

Мјере општих услуга у пољопривреди

За мјере општих услуга у пољопривреди у 2015. години утрошено је око 4,1 милиона КМ односно око 3,7% буџета намјењеног пољопривреди и руралном развоју у БиХ. У односу на претходну годину буџет који је усмјерен за ово групу мјера, био је мањи за око 2 милиона КМ. Анализом по појединим мјерама у оквиру групе видљиво је да је највише средстава утрошено на успостављање инфраструктуре квалитета и то око 1,9 милиона КМ, односно 45% од буџета укупне суме за опште услуге. Сљедећа мјера по висини издвајања је подршка инспекцијским услугама за коју је утрошено 972 хиљада КМ, или 23,2% буџета за опште услуге у пољопривреди. Мјере за истраживање и развој су имале на располагању 938 хиљада КМ, односно за исте је утрошено 22,4% буџета намијењеног подршци општих услуга. На посљедњем мјесту према висини подршке у 2015. години су мјере намијењене подршци за стручни рад савјетодавних служби на терену, и то у висини од 388 хиљада КМ или нешто више од 9% буџета за опште услуге.

Графикон 25. Мјере општих услуга у пољопривреди у БиХ – структура (мил.КМ)

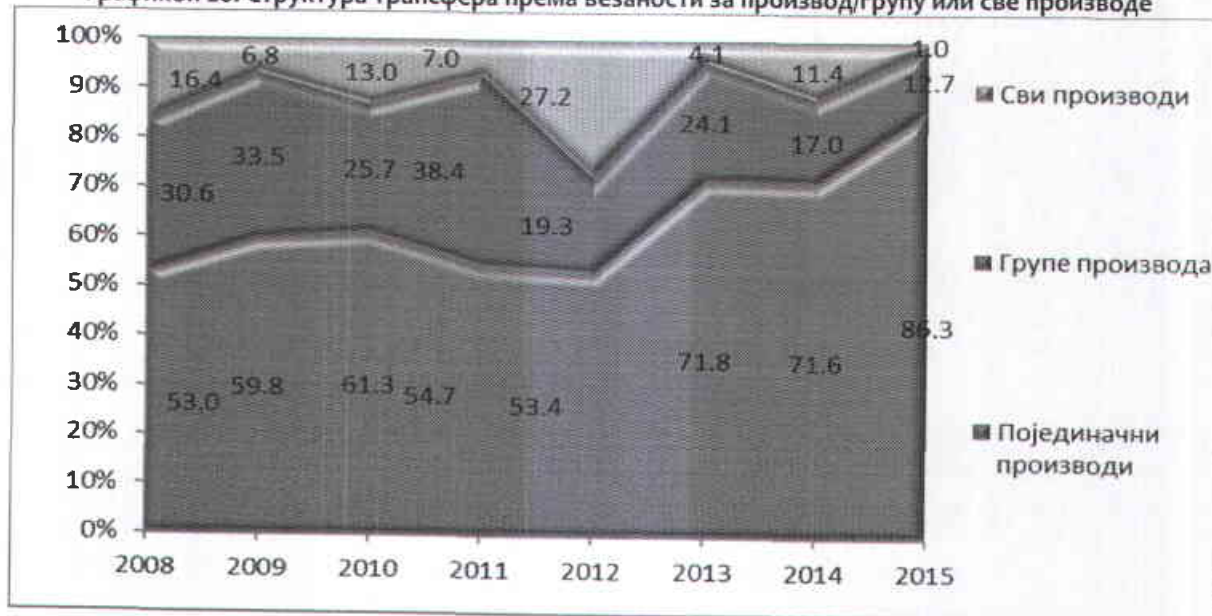
6.2. Структура подршке по производима/производњама

У овом дијелу Извјештаја је представљена структура буџета класификована према производу/има којим је намијењен. Појединачни производи као категорија су и у 2015. години водећи у структури укупног буџета са износом од 90,6 милиона КМ. Процентуално изражено, то је 86,3% буџета за подршку производњама. Иако су трансфери појединачним производима у посматраном периоду константно на првом мјесту, у 2015. години је достигнут максимум са увећањем од скоро 15% у односу на 2014. годину. Наведено увећање трансфера по појединачним производима утицало је на умањење трансфера за групе производа и групу сви производи.

Трансфер за групе производа се налази на другом мјесту и износио је 13,3 милиона КМ односно 13% укупног буџета.

Посљедња односно трећа група су трансфери свим производима са износом од 1 милион односно 1% буџета. Износ усмјерен за све производе је у прошлој години био знатно мањи него у 2014. години са умањењем већим од 10%

Графикон 26. Структура трансфера према везаности за производ/групу или све производе

Тренд раста трансфера за појединачне производе се наставио и у 2015. години, што је неповољно јер се структура трансфера треба постепено усмјеравати ка смањењу издвајања за појединачне производе а у корист групе производа и свих производа. Наиме, велики или нагло смањен прилив средстава за појединачне производе, неминовно тим истим производима изазива и поремећаје у трговини. С друге стране, трансфери за групе производа а посебно трансфери за све производе имају далеко мање утицаја на трговину датим производом с обзиром да нису специфично везани за само један производ. Мјерено на овај начин, најмањи утицај на трговинске токове има група трансфера тзв. остали трансфери који нису конкретно везани за производњу.

Појединачни производ који доминира у издвајањима у укупној подршци пољопривреди и руралном развоју је подршка производњи сировог млијека. На овај производ у прошлој години је издвојено чак 58,12% буџета усмјереног производима односно више од 2/3 средстава намјењених појединачним производима. Трансфери за млијеко су у константном порасту, с тим што је у 2015. години удио трансфера за овај производ највећи у посматраном периоду. Осим производње млијека, из групе производа животињског поријекла који су као појединачни производи били субвенционисани су говеђе, овчије, свињско и пилеће месо, те риба док су од биљне производње највеће учешће у подршкама остварени у производњи пшенице и кукуруза.

Од наведених производа, највеће повећање је евидентирано код овчијег меса за које је по појединачним производима у 2015. години исплаћено 4,32% од укупног буџета, а у години прије овај проценат је износио тек 1,16%.

У оквиру трансфера за групе производа, у 2015. години је забиљежено процентуално мање учешће у укупном буџету у односу на годину раније. Унутар групе, и даље је на првом мјесту биљна производња (уопштено), иако се и овдје може видјети умањење у односу на 2014. годину. Сљедеће групе по издвајањима су воће, поврће, млијеко/месо овце и козе и млијеко/месо говеда. Посљедњи су трансфери за све производе који су у 2015. години знатно умањени са процентуалним учешћем од само 1%. У посматраном периоду у 2015. години су евидентирани најнижи трансфери за све производе.

Табела 30. Дистрибуција подршки по производима/групама производа(%)

	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.
Млијеко (кравље)	37,92	37,27	33,61	36,64	44,76	47,35	58,12
Млијеко (овчије и козије)	0,11	0,19	0,30	0,39	0,43	0,46	0,17
Говеђе месо	3,29	6,00	4,35	3,18	6,79	4,75	5,09
Свињско месо	3,74	4,39	3,22	2,30	4,08	3,29	2,97
Овчије месо	1,78	0,44	0,81	0,07	0,71	1,16	4,32
Пилеће месо	1,45	1,80	1,27	1,47	1,16	1,63	1,94
Јаја	0,54	0,74	0,37	0,30	0,51	0,39	0,57
Мед	2,14	2,82	2,74	1,03	1,18	1,14	0,54
Риба	1,00	0,88	0,36	0,84	1,49	1,46	1,67
Ђурчићи	0,04	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Коњи	0,01	0,02	0,07	0,00	0,00	0,29	0,00
Биљна							
Пшеница	2,16	2,01	1,66	2,55	4,28	4,00	5,30
Кукуруз	0,92	1,62	2,27	3,20	3,96	3,73	3,25
Јечам	0,02	0,01	0,02	0,06	0,05	0,02	0,26
Дуван	2,96	0,91	1,88	0,35	0,66	0,44	0,34
Кромпир	1,16	1,33	0,87	0,43	0,64	0,49	0,34
Соја	0,23	0,29	0,28	0,29	0,37	0,00	0,34
Грожђе	0,12	0,08	0,11	0,00	0,10	0,12	0,75
Гљиве	0,03	0,00	0,03	0,22	0,30	0,81	0,01
Љековито и ароматично биље	0,15	0,44	0,44	0,11	0,38	0,10	0,30
Групе производа							
Поврће	2,78	3,21	4,12	2,74	2,54	2,67	1,88
Воће	8,12	8,87	5,34	3,49	3,35	4,72	3,43
Житарице	0,20	0,10	0,32	0,16	0,31	0,06	0,17
Крмно и индустријско биље	0,38	0,96	0,95	0,35	0,34	0,68	0,35
Биљна производња уопштено	15,50	0,61	23,12	7,69	8,98	6,79	4,61
Млијеко и месо - говеда	5,46	8,13	1,21	3,59	1,36	1,72	1,14
Млијеко и месо овце/козе	1,03	3,82	3,29	1,31	7,23	0,36	1,15
Сви производи	6,78	13,02	6,98	27,23	4,07	11,38	1,00

Извор: Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди, исхрани и руралном развоју БиХ

6.3. Успостављање механизма за извјештавање о пољопривредним субвенцијама у Босни и Херцеговини у складу са обавезама нотификације Свјетске трговинске организације

Једна од обавеза која је проистекла из процеса приступања БиХ Свјетској трговинској организацији (WTO) односи се на успостављање механизма нотификације и извјештавање о пољопривредним субвенцијама. Обавезе нотификације Свјетској трговинској организацији имају за циљ осигуравање максималне транспарентности, која је основни предуслов функционисања мултилатералне трговине. Чланица Свјетске трговинске организације је обавезна да извјештава, али такође има право и да тражи исто од било које друге чланице. Међутим, поред обавезе нотификације Свјетској трговинској организацији и осигуравања испуњавања преузетих обавеза, транспарентност политике подстицаја и новчаних трансфера омогућава значајан број других предности. Са економског становишта, транспарентност може помоћи при смањењу основе за ризик и неизвјесности везаних за трговинске политике које спроводе чланице. У исто вријеме, овим се подстиче инвестирање у секторе у којима

земље имају компаративну предност, повећава ефикасност и води ка бржим стопама раста свих земаља. Такође, транспарентност је незамјенљива у погледу спровођења договорене дисциплине, без које мултилатерални систем трговине не би могао функционисати. То помаже чланицама да боље разумију своја права и обавезе и на тај начин створе боље основе за процјену вриједности укључености у систем. Сама чињеница да процедуре нотификације приморавају земље које извјештавају, као и институције унутар њих да обрачунавају буџетске трошкове политика које се проводе, је добра основа за процјену примјене и валидности одређених политика у смислу очекиваног ефекта и испитивање евентуалних других инструмената који би били ефикаснији за постизање постављених циљева. С тим у вези, нотификација нуди могућност коришћења „научених лекција“ политика које спроводе друге чланице, а тиме би се избјегли одређени инструменти који не показују добре резултате, а који се могу замијенити другим.

За Босну и Херцеговину која је још увијек у процесу приступања Свјетској трговинској организацији и усклађивању политике пољопривреде са политиком у Европској унији, неопходно је имати рационалан и избалансиран приступ преузимања коначних обавеза везаних за домаће подстицаје према Свјетској трговинској организацији. Такође, с обзиром на циљ придруживања Европској унији, облик домаћих подстицаја треба прво ускладити са структуром и политикама подстицаја Европске уније, тако да приступање Свјетској трговинској организацији не блокира домаћу политику у структури која можда није компатибилна са истом у Европској унији.

По окончању преговора, односно ступањем у чланство WTO Босна и Херцеговина ће, као и све остале чланице, бити у обавези да доставља извјештаје по унапријед утврђеној форми и роковима за извјештавање о пољопривреним субвенцијама. Припреме за процес нотификације су обављене уз подшку EU пројекта за развој трговинске политике и капацитета у БиХ (EUTPP), а у припреми документа су узете у обзир уставне надлежности, постојеће законодавство и испуњавање обавеза WTO.

7. БЕЗБЈЕДНОСТ ХРАНЕ

Институционални и административни капацитети у БиХ надлежни за област безбједности хране су: Агенција за безбједност хране БиХ, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Републичка управа за инспекцијске послове РС, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, Федерална управа за инспекцијске послове, Одјељење за пољопривреду, водопривреду и шумарство БД БиХ и Инспекторат БД БиХ.

У области безбједности хране током 2015. године спровођене су активности везане за процјену ризика, система брзог узбуђивања за храну и храну за животиње, праћења обољења проузрокованих храном, прикупљање извјештаја о кретању заразних обољења животиња, провођење плана присуства пестицида у храни, издавање одобрења за стављање хране и хране за животиње на тржиште БиХ, признавање природних минералних, природних изворских и стоних вода, провођење плана праћења здравствене исправности воде за пиће, природне минералне и природне изворске воде, имплементацију прописа који регулишу област безбједности хране.

Одобравање извоза млијека и млијечних производа на тржиште EU је један од најзначајнијих резултата остварених у области безбједности хране за 2015. годину. Слиједећи препоруке EU, надлежни органи БиХ су израдили Акциони план контроле производње и прераде млијечних производа намијењених за извоз у EU. Европска комисија је потврдила да је контролни систем сигурности хране у Босни и Херцеговини успостављен у складу са EU захтјевима, оперативан и ефикасан. Овим су стечени услови за коначну дозволу извоза

млијека и млијечних прерађевина на европско тржиште, а Босна и Херцеговина стављена на листу земаља којима је дозвољен извоз млијека и производа од млијека на европско тржиште.

7.1. Реализоване активности у области безбједности хране

У складу са Програмом рада Агенције за безбједност хране БиХ за 2015. годину израђена су 24 подзаконска акта од којих је два усвојио Савјет министра БиХ а преостала 22 су упућена Управном одбору Агенције на одобравање. У организацији Агенције у сарадњи са Делегацијом Европске уније у Босни и Херцеговини, Канцеларијом за ветеринарство и храну Литваније и TAIEХ-ом, одржано је шест обука на којима је укупно учествовало 268 учесника.

Израда и усвајање прописа о храни усклађених са захтјевима ЕУ прописа

Правилници које је усвојио Савјет министара БиХ и који су објављени у Службеном гласнику БиХ у 2015. години:

- Правилник о измјени и допунама Правилника о условима и поступку издавања одобрења за стављање генетички модификоване хране и хране за животиње први пут на тржиште Босне и Херцеговине и захтјевима који се односе на њихову сједивост и означавање („Службени гласник БиХ“, број 62/15)
- Одлука о повећаном нивоу службених контрола при увозу кукуруза за исхрану људи („Службени гласник БиХ“, број 48/15),

Осим ово, како је већ наведено, припремљена су и 22 Правилника који су упућени Управном одбору Агенције на разматрање и одобравање.

Признавање природних минералних, природних изворских и стоних вода

Комисија за признавање природних минералних и природних изворских вода у БиХ донијела је мишљење о 68 предмета, на основу којих су донесена одговарајућа рјешења. Ажурирана су Листа признатих природних минералних и природних изворских вода у Босни и Херцеговини као и попис признатих стоних вода у Босни и Херцеговини и објављени у „Службеном гласнику БиХ“ у 2015. години. Листа и попис објављени су и на web страници Агенције о чему су обавијештени и надлежни инспекцијски органи у циљу осигуравања provedбе прописа у овој области.

Сходно наведеном у БиХ признато је укупно 44 природне минералне и природне изворске воде те 7 стоних вода. Све признате воде уписане су у Регистар Агенције за безбједност хране БиХ.

Провођење плана праћења здравствене исправности воде за пиће, природне минералне и природне изворске воде и пестицида у храни у БиХ

У циљу заштите здравља потрошача кроз процјену изложености потрошача, те усклађености са важећом легислативом Босне и Херцеговине о нивоима резидуа пестицида у храни и контаминантима у води за пиће из објеката јавног водоснабдијевања, природним минералним, природним изворским и стоним водама извршено је узорковање хране у оквиру „Плана праћења здравствене исправности воде за пиће, природних минералних, природних изворских и стоних вода, те воћа и поврћа за 2015. годину“.

Наведени План праћења провела је Агенција за безбједност хране Босне и Херцеговине у сарадњи са надлежним ентитетским, кантоналним, градским, општинским и инспекцијским органима Брчко Дистрикта БиХ. Сходно Плану, у 25 градова и општина у Босни и Херцеговини узето је око 530 узорака хране на којима је урађено око 4.550 лабораторијских анализа. Лабораторијским анализама утврђиван је ниво резидуа 25 активних материја у 100 узорака воћа и поврћа у сврху процјене ризика изложености потрошача од неисправне хране биљног поријекла.

На 430 узорака воде за пиће из објеката јавног водоснабдијевања, природних минералних, природних изворских и стоних вода анализирано је присуство метала, нитрата, нитрита, минералних уља, тетраклоретена, триклоретена и микроорганизама. Агенција је на основу добијених резултата лабораторијских анализа узорака а у оквиру Плана праћења, извршила процјену ризика на основу којих су надлежним инспекцијским органима ентитета, Брчко Дистрикта БиХ, кантона, градова и општина припремљене и достављене препоруке за предузимање мјера у складу са важећим прописима.

Агенција је доставила препоруке надлежним инспекцијским органима свих нивоа власти у Босни и Херцеговини да у оквиру својих надлежности изврше провјеру присуства на тржишту БиХ природних минералних, природних изворских и стоних вода које се не налазе на Листи признатих природних минералних вода и природних изворских вода у Босни и Херцеговини у складу са одредбама члана 37. Правилника о природним минералним и природним изворским водама¹⁰ и Листи стоних вода у Босни и Херцеговини у складу са одредбама члана 19. Правилника о стоним водама¹¹.

Агенција је о свим напријед наведеним активностима, доставила информацију надлежним институцијама ентитета, Брчко Дистрикта БиХ и кантона.

Област ГМО-а

У извјештајном периоду Вијеће за генетички модификоване организме (у даљем тексту: Вијеће за ГМО) је одржало осам сједница и дало 26 стручних мишљења из дјелокруга свога рада. Уз помоћ чланова Вијећа за ГМО финализирани су монографија „Генетички модифицирани организми (ГМО) и биосигурност“ и Приручник за узорковање репродукционог материјала, биља и производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетички модифицираних организама.

На основу Одлуке о висини посебне накнаде за издавање рјешења о одобрењу за стављање на тржиште генетички модифициране хране и хране за животиње¹², а у складу са Наредбом о уплатним рачунима за административне таксе¹³ Агенција је донијела Инструкцију о попуњавању уплатнице за уплату посебне накнаде. У складу са наведеном Одлуком у извјештајном периоду је у буџет институција Босне и Херцеговине извршена уплата средстава у износу од 18.240 КМ за одобрење и стављање на тржиште Босне и Херцеговине генетички модифициране хране за животиње која у складу с важећим прописима Европске уније и Босне и Херцеговине садржи максимално дозвољено присуство генетички модификованих организама, од чега је у 2015. години издано 18 рјешења.

Систем брзог узбуњивања за храну и храну за животиње (RASFF) и INFOSAN мрежа

Агенција, путем националне контакт тачке за EU RASFF, врши свакодневно праћење обавијести које упућује SANCO RASFF, надлежне службе ЕС. Задужена контакт тачка у Агенцији врши евалуацију примљених обавјештења и припрему обавјештења за упућивање надлежним органима у Босни и Херцеговини, примање повратних информација, те сачињавање информација за упућивање надлежној служби ЕС путем EU RASFF-а. Агенција је у периоду од 01.01. до 31.12.2015. године, запримила 12 обавјештења од SANCO RASFF-а, која су након обраде благовремено достављена на поступање надлежним инспекцијским органима у ВН-RASFF мрежи, као и осталим надлежним институцијама у Босни и Херцеговини које су чланице те мреже. Агенција редовно доставља извјештај Европској комисији о резултатима проведених истраживања у Босни и Херцеговини и предузетим мјерама. Овај је извјештај, путем RASFF WINDOW, SANCO RASFF, доступан свим чланицама RASFF мреже.

¹⁰ („Службени гласник БиХ“, број 26/10 и 32/12)

¹¹ („Службени гласник БиХ“, број 40/10 и 43/10)

¹² („Службени гласник БиХ“, број 61/14)

¹³ („Службени гласник БиХ“, бр. 19/14 и 61/14)

На основу извора информација изван EU RASFF-а упућено је укупно 11 обавјештења по питању идентификованих, односно могућих ризика.

У периоду од 01.01. – 31.12.2015. године, Агенција је запримила два INFOSAN обавјештења о чему су благовремено упознати чланови BH INFOSAN мреже.

Процјена ризика

У складу са одредбама Закона о храни, Агенција у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине врши процјену ризика. Током извјештајног периода обрађено је више тема из области безбједности хране, те је вршена процјена ризика у храни на основу достављених лабораторијских извјештаја тестирањем узорака за контролу хране у Босни и Херцеговини, као и достављеним извјештајима о обољењима надлежних институција здравства чији је узрок/пут преноса храна. Такође, праћена су и анализирана INFOSAN и RASFF обавјештења које је примила Агенција у периоду 01.01.-31.12.2015. године, као и обавјештења достављене из других извора. Извршен је увид у научне студије из области безбједности хране које су објављиване у релевантним научним и стручним публикацијама у свијету и код нас.

Комисија за праћење и процјену ризика поријеклом из хране, те предлагање одговарајућих мјера, свакодневно је вршила праћење и процјену ризика поријеклом из хране /хране за животиње/материјала у контакту с храном, на основу чега је предлагала одговарајуће мјере, те иницирала одржавање састанака у складу са потребама.

Агенција је прикупила податке од надлежних органа и урадила евалуацију података из области безбједности хране који се односе на евентуално присутне ризике у храни која се налази на тржишту Босне и Херцеговине. Наведени подаци детаљно су образложени у Информацији о безбједности хране са подацима из области безбједности хране у Босни и Херцеговини за период од 01.01.-31.12.2015. године, коју је Агенција израдила и припремила за достављање Савјету министара Босне и Херцеговине, такође у складу с чланом 61. Пословника о раду Савјета министара Босне и Херцеговине¹⁴

Осим наведеног, као задужена институција, Агенција је пратила активности Европског ауторитета за сигурност хране (EFSA), Свјетске здравствене организације (WHO), те Codex Alimentarius комисије.

Обрада лабораторијских извјештаја о контроли хране у Босни и Херцеговини

Агенција је у току извјештајног периода наставила успјешну сарадњу са свим лабораторијама за контролу хране у Босни и Херцеговини који редовно достављају извјештаје о резултатима лабораторијских анализа хране. Податке о резултатима лабораторијских анализа за период од 01.01.-31.12.2015. године достављали су следеће лабораторије: ЈУ Ветеринарски завод Херцеговачко-неретванског кантона, Ветеринарски завод Зеничко-добојског кантона, ЈУ Ветеринарски завод Тузланског кантона, ЈУ Ветеринарски завод Унско-санског кантона, КЈП Кантонална ветеринарска станица д.о.о. Сарајево, Федерални агро-медитерански завод, Пољопривредни Институт Републике Српске, Федерални завод за пољопривреду, Завод за јавно здравство Кантона Сарајево, Кантонални завод Зеничко-добојског кантона, Завод за јавно здравство Унско-санског кантона, Завод за јавно здравство Тузланског кантона, Завод за јавно здравство Херцеговачко-неретванског кантона, Одјел за здравство и остале услуге Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, Sistem Qualita's д.о.о., Еуро Инспект д.о.о., Институт за воде д.о.о., Ветеринарски завод „Теолаб“, Херкон д.о.о. и Ветеринарски факултет Универзитета у Сарајеву.

На основу прикупљених и обрађених података о лабораторијским анализама хране у периоду од 01.01.-31.12.2015. године у Босни и Херцеговини укупно је узорковано 56.298 узорака хране и урађено је 60.013 лабораторијских анализа. Од тог броја неодговарајућих је било 3.367 или 5,98% узорака, односно 5,61% лабораторијских анализа хране.

¹⁴ („Службени гласник БиХ“, број 22/03).

Микробиолошке анализе: укупно је урађено 44.455 анализа хране, од чега 2.264 (5,09%) није одговарало.

Физичко-хемијске анализе: укупно је узето 11.843 узорака и урађено је 15.558 лабораторијских анализа хране. Од чега је 1.103 или 9,31% неодговарајућих узорака, односно 7,09% неодговарајућих лабораторијских анализа.

Лабораторијске анализе на присуство ГМО

На основу одредби Одлуке о давању овлаштења испитним лабораторијама у Босни и Херцеговини за испитивање, контролу и праћење присуства генетски модификованих организама у храни и храни за животиње¹⁵ и Одлуке о обнови овлаштења испитним лабораторијама у Босни и Херцеговини за испитивање, контролу и праћење присуства генетски модификованих организама у храни и храни за животиње¹⁶ овлаштене лабораторије су обавезне Агенцији достављати збирне извјештаје о проведеним анализама и резултатима анализа на присуство генетски модификованих организама. Када су у питању предметне анализе, Агенцији су и у 2015. години достављени подаци о резултатима лабораторијских анализа на присуство генетски модификованих организама од четири овлаштене лабораторије:

- Пољопривредни институт РС Бања Лука,
- Институт за генетичко инжењерство и биотехнологију Универзитета у Сарајеву,
- Федерални пољопривредни завод Сарајево,
- Федерални агромедитерански завод Мостар.

Резултати о кретањима заразних обољења код животиња у Босни и Херцеговини

Агенција је и у 2015. години наставила прикупљати извјештаје о кретању заразних обољења животиња који су засновани на пријавама о појави заразних и паразитарних болести.

У извјештајном периоду Агенцији је достављено девет извјештаја од стране Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства према којима је регистровано укупно 535 обољења.

Најчешће регистрована обољења била су: бруцелоза (382 случаја), инфективна анемија коња (8), трицхинелоза (3), ноземозе (2), америчка гњилоћа пчелињег легла (139 пчелињих друштава) и туберкулоза (1).

Обољења чији је узрок/пут преноса храна у Босни и Херцеговини

У извјештајном периоду су настављене активности на праћењу, прикупљању и анализи епидемиолошких података о појави и кретању обољења чији је узрок/пут преноса храна. Агенција је наставила и унаприједила сарадњу са свим институцијама јавног здравства у Босни и Херцеговини које редовно достављају податке на бази мјесечних извјештаја о регистрованим обољењима (укупно регистрованих обољења и епидемијско јављање болести).

На основу прикупљених и обрађених података на подручју Босне и Херцеговине у периоду 01.01.-31.12.2015. године, регистровано је укупно 881 случај оболијевања гдје је храна потврђена као узрок/пут преноса, од чега:

- 398 регистрованих случајева оболијевања од *Salmonellosis*,
- 449 регистрованих случајева оболијевања од *Toxiinfectio / Intoxicatio alimentaris*,
- 34 случаја оболијевања од *Tricxinellosis*.

У истом периоду регистровано је пет епидемија у којима је храна потврђена као извор/пут преноса, са 430 обољелих (од чега 76 хоспитализираних случајева).

Регистроване су сљедеће епидемије:

¹⁵ („Службени гласник БиХ“, број 15/10)

¹⁶ („Службени гласник БиХ“, број 61/14)

- двије епидемије *Salmonellosis*, са 231 обољелих (од чега 62 хоспитализованих случајева). У оба случаја изолирани узрочник је *Salmonellosis enteritidis*;
- двије епидемије *Gastroenterocolitis ac.* са 167 обољелих (од чега шест хоспитализованих случајева). Код једне епидемије изолиран је узрочник *Streptococcus faecalis*;
- једна епидемија *Tricxinellosis* са 32 обољелих (од чега 8 хоспитализованих случајева). Изолирани узрочник је *Tricxinella spiralis*.

Смјернице и информативне брошуре

У циљу што бољег разумијевања и примјене преузете легислативе ЕУ, Агенција припрема и објављује информативне брошуре, смјернице, памфлете, водиче, приручнике, како би се објаснило и поједноставило тумачење одређених параметара и примјена прописа о храни, што олакшава и унапређује рад свим актерима у области система безбједности хране.

Програмом рада за 2015. годину израђене су сљедеће смјернице и водичи:

- Смјернице у погледу одређивања дозвољених одступања приликом навођења храњивих вриједности хране,
- Водич за субјекте у пословању с храном према одредбама Правилника о микробиолошким критеријима за храну,
- Приручник за узорковање репродукцијског материјала биља и производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетички модифицираних организама.

Приручник за узорковање репродукцијског материјала биља и производа који садрже и/или се састоје или потичу од генетички модифицираних организама је штампан средствима осигураним од стране ARDP пројекта, те је исти дистрибуиран свим заинтересованим странама.

8. ВЕТЕРИНАРСТВО

У овом поглављу извјештаја дат је преглед спроведених активности које се односе на здравствену заштиту здравља и добробити животиња, означавања и контроле кретања животиња, план праћења резидуа и ветеринарских лијекова и активности гранич не ветеринарске инспекције, те преглед хармонизованих прописа БиХ са прописима ЕУ.

Надлежна тијела за ветеринарство у БиХ су: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Канцеларија за ветеринарство БиХ (у даљем тексту: Канцеларија), Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства ФБиХ (сектор за ветеринарство), Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС (ресор за ветеринарство), (у даљем тексту надлежна ентитетска министарства), Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Брчко Дистрикта БиХ (Пододјељење за ветеринарство), Управа за инспекцијске послове ФБиХ и кантоналне управе за инспекцијске послове, Републичка управа за инспекцијске послове РС и Општинска одјељења за инспекцијске послове, као и Инспекторат БД БиХ (у даљем тексту надлежна инспекцијска тијела), Министарство привреде Кантона Сарајево, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Тузланског кантона, Министарство за привреду Босанско-одрињског кантона, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Херцеговачко-Неретванског кантона, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Херцегбосанског кантона, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Зеничко-Добојског кантона, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Унско-санског кантона, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Посавског кантона, Министарство

привреде Западнохерцеговачког кантона, Министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства Средњобосанског кантона

У међународном промету ветеринарску контролу проводи одјељење Граничне ветеринарске инспекције Канцеларије за ветеринарство, а у унутарашњем промету контрола је организована на нивоу надлежних инспекцијских тијела ентитета, кантона, Владе Брчко Дистрикта БиХ и општина.

8.1. Спроведене активности у области ветеринарства

- Усклађивање законодавства

У току 2015. године спроведене су активности на припреми и усвајању домаћих прописа у циљу заштите здравља животиња и осигурања услова трговину производима анималног поријекла.

У извјештајном периоду усвојени су сљедећи прописи:

- Одлука о допуни Одлуке о ветеринарском свједочењу о здравственом стању животиња и пошиљака животињског поријекла у унутрашњем и међународном промету („Службени гласник БиХ“, број 06/15),
- Наредба о мјерама контроле заразних и паразитарних болести животиња и њиховом провођењу у 2015. години („Службени гласник БиХ“, број 24/15),
- Одлука о спровођењу Плана праћења и контроле резидуа за 2015. годину („Службени гласник БиХ“, број 37/15),
- Одлука о допунама Одлуке о ветеринарском свједочењу о здравственом стању животиња и пошиљака животињског поријекла у унутрашњем и међународном промету („Службени гласник БиХ“, број 45/15),
- Одлука о измјени Одлуке о висини надокнаде за издавање свједочења (сертификата) („Службени гласник БиХ“, број 45/15),
- Одлука о усвајању Програма контроле салмонелозе код одраслих расплодних јата врсте Галлус галлус у Босни и Херцеговини за 2015. годину („Службени гласник БиХ“, број 45/15),
- Одлука о усвајању Програма контроле салмонелозе у јатима конзумних носилица врсте Галлус галлус у Босни и Херцеговини за 2015. годину („Службени гласник БиХ“, број 45/15),
- Одлука о усвајању Програма контроле салмонелозе код бројлера врсте Галлус галлус у Босни и Херцеговини за 2015. годину („Службени гласник БиХ“, број 45/15),
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о означавању и контроли кретања животиња у Босни и Херцеговини („Службени гласник БиХ“, број 52/15),
- Правилник о допуни правилника означавању и контроли кретања животиња у Босни и Херцеговини (Одлука Вијећа министара Босне и Херцеговине од 16.12.2015. године),
- Правилник о измјени Правилника о хигијени хране животињског поријекла („Службени гласник БиХ“, број 87/15),
- Одлука о оснивању етичке комисије („Службени гласник БиХ“, број 90/15) и
- Упутство о ветеринарско-здравственим условима које морају испуњавати пошиљке третираних кожа поријеклом из Сједињених Америчких Држава приликом увоза у Босну и Херцеговину („Службени гласник БиХ“, број 101/15).

У извјештајном периоду припремљени су и Правилник којим се утврђују хигијенски захтјеви за храну за животиње и Правилник о проведбеним мјерама за одређене производе на које се примјењују прописи о храни (оба правилника су предмет усклађивања са легислативом ЕУ).

- FVO мисија у сврху процјене контролног система производње и прераде производа од млијека намијењених за извоз у Европску унију

У току 2015. године, главне активности Канцеларије су биле усмјерене на уклањање недостатака утврђених током ревизијске мисије Канцеларије за храну и ветеринарство Европске уније (Food and Veterinary Office) из 2014. године за процјену испуњености услова за извоз млијека и производа од млијека у Европску унију, односно за припрему и реализацију акционог плана према 6 препорука FVO како би се омогућио извоз ове групе производа у Европску унију. Акциони план припремљен од стране Уреда и надлежних органа ентитета који је FVO одобрила, чиме су створени услови за извоз млијека и производа од млијека који су прошли прописани третман (колона Ц Уредбе ЕУ 605/2010), те је Европској комисији достављена листа објеката (4) који су одобрени за извоз у Европску унију. Упоредо, вршене су и активности за реализацију уочених недостатака односно одобреног акционог плана према препорукама FVO у смислу израде потребних упутстава и инструкција, обуке особља итд.

- Активности по питању здравља и добробити животиња

У дијелу који се односи на контролу здравља животиња настављене су активности кроз IPA пројект „Подршка контроли и ерадикацији одређених заразних болести у Босни и Херцеговини“, у оквиру којег се проводи орална вакцинација лисица против бјеснила и вакцинација малих преживара против бруцелозе. Активности на провођењу оралне вакцинације лисица одвијају се у оквиру двије кампање у току једне календарске године (прољеће и јесен). С тим у вези, у 2015. години, успјешно су проведене обје кампање на активности оралне вакцинације лисица. Након сваке успјешно проведене јесење кампање оралне вакцинације лисица против бјеснила, проводи се поствакцинални мониторинг бјеснила код лисица, као потврда успјешности имплементираних активности. Поствакцинални мониторинг бјеснила за ловну сезону 2015.-2016. године је започео у октобру 2015. године и траје све до јесење кампање 2016. године. Вакцинација малих преживара је проведена у 2015. години на свим малим преживарима старости од 3-6 мјесеци што је у складу са вишегодишњим програмом за ову активности која се наставља и у 2016. години. Такође, настављено је провођење мониторинга инфлуенце птица и вирусне болести риба што су континуиране активности које се проводе на нивоу цијеле државе, као и мониторинг бруцелозе говеда.

- Означавање и контрола кретања животиња

У дијелу који се односи на активности Агенције за означавање животиња БиХ потребно је истаћи да је набављена требована количина ушних маркица за означавање говеда те одговарајућа количина свих образаца. Такође, настављено је континуирано штампање ушних маркица за говеда које су достављене према исказаним потребама ветеринарских организација као крајњих корисника. У 2015. години одштампана је требована количина ушних маркица за означавање 87.660 говеда. Посебан акценат је стављен на штампу замјенских ушних маркица, тако да је у 2015. години одштампано 24.477,5 замјенских ушних маркица. У 2015. години одштампано је 112.316 сточних пасоша за животиње и 4.039 сертификата о имањима. Успјешно је настављено континуирано пружање техничке подршке регионалним канцеларијама за унос података, тако да није било прекида у комуникацији и уносу података у информациони систем Агенције за означавање животиња БиХ. У циљу унапређења система идентификације и контроле кретања животиња у БиХ извршене су одговарајуће измјене легислативе у вези означавања животиња, и то: Правилника о измјенама и допунама правилника о означавању и контроли кретања животиња у БиХ¹⁷ и

¹⁷ („Службени гласник БиХ“, број 52/15)

Правилника о допуни правилника означавању и контроли кретања животиња у Босни и Херцеговини¹⁸.

- **План праћења резидуа ветеринарских лијекова**

Једна од основних годишњих активности је припрема и провођење годишњег плана праћења резидуа ветеринарских лијекова и контаминаната код живих животиња и производа животињског поријекла. Тако је у периоду од марта 2014. године до марта 2015. године био спроведен план за 2014.годину чија је реализација износила 90% (извршене су 2.062 анализе узорака од 2.278 планираних). У току 2015.године је такође припремљен план и започета реализација за 2015. годину која се спроводи до марта 2016. године. У 2015. години континуирано су се проводиле активности у погледу издавања рјешења о непостојању ветеринарско-здравствених сметњи за увоз (издано је 136 рјешења за ветеринарске лијекове, 365 за увоз живих животиња, 664 за увоз сировина животињског поријекла и 608 рјешења за упис објеката у регистар Канцеларије, од тога 53 рјешења о одбијању захтјева за упис објеката у регистар) и издавање ветеринарско-здравствених сертификата за извоз живих животиња и производа животињског поријекла (издано је 12.719 комада сертификата).

- **Међународни промет**

У оквиру активности граничне ветеринарске инспекције постигнут је напредак у погледу смјештаја граничних ветеринарских инспектора и подизања стандарда рада граничне ветеринарске инспекције на већи ниво. У склопу пројекта финансираног средствима Европске уније, извршено је стручно усавршавање граничних ветеринарских инспектора. Гранична ветеринарска инспекција је активно учествовала у преговорима о техничкој имплементацији ветеринарских прелаза према Републици Хрватској. Када је у питању законски оквир, активно се прате све промјене у европском законодавству и настоји се прилагодити условима рада у Босни и Херцеговини. У току 2015. године вршена је имплементација мониторинг плана за граничну ветеринарску инспекцију који се односи на планско и системско узимање узорака пошиљки из увоза и слање на лабораторијска испитивања. Пошто се ради о службеном узорковању, средства за ове намјене су осигурана из буџета институција Босне и Херцеговине. Као резултат рада граничних ветеринарских инспектора у 2015.години је прегледано 49.368 пошиљки живих животиња и производа животињског поријекла приликом извоза и увоза, те 229 пошиљки при провозу кроз територију Босне и Херцеговине. У исто вријеме су издане 23 забране увоза живих животиња и производа животињског поријекла.

9. ФИТОСАНИТАРНА ОБЛАСТ

Институционални и административни органи надлежни за фитосанитану област у БиХ су: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Управа БиХ за заштиту здравља биља, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Републичка управа за инспекцијске послове и градска/општинска одјељења за инспекцијске послове у Републици Српској, Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства, Федерална управа за инспекцијске послове и кантоналне пољопривредне инспекције у Федерацији БиХ, Одјељење за пољопривреду, шумарство и водопривреду Владе Брчко Дистрикта БиХ и Инспекторат Брчко Дистрикта БиХ. Поред наведених надлежних органа, одређене послове обављају јавне и стручне институције (заводи, институти,

¹⁸ (Одлука Савјета министара Босне и Херцеговине од 16.12.2015. –Правилник објављен у „Службеном гласнику БиХ“, број 02/16)

факултети) према овлашћењима додијелим од Управе БиХ за заштиту здравља биља или од ентитетских министарстава пољопривреде.

У фитосанитарној области током 2015. године реализоване су активности на имплементацији законодавстава којим је регулисана фитосанитарна област, као и друге бројене активности које су биле обавезан дио рада надлежних органа у фитосанитарној области, а односе се на заштиту здравља биља, сјемена и садног материјала и заштитних средстава. Такође, спровођен је и Програм посебног надзора карантинских штетних организама на кромпиру, Ротердамске конвенције и анализе ризика.

Управа заједно са надлежним органима и институцијама у БиХ реализује два пројекта и то:

- Twinnig пројект IPA 2012. „Даље јачање капацитета фитосанитарног сектора у области фитофармацеутских средстава, здравља биља, сјемена и садног материјала, укључујући фитосанитарне лабораторије и фитосанитарне инспекције“ који је почео да се имплементира у јануару 2015. године ;
- Пројект са Чешком развојном агенцијом „ Институционална подршка сертификацији и контроли садног материјала“ траје од 2013. године који имплементира „Централни институт за надзор и тестирање у пољопривреди“, Брно, Република Чешка.

Када је ријеч о кадровском јачању Управе и надлежних органа у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ посебно кадровског јачања са фитосанитарним инспекторима у унутрашњем надзору није било значајнијих помака по овом питању. Битно је назначити да без унутрашње фитосанитарне инспекције, у пуном капацитету, није немогуће успоставити ефикасан фитосанитарни систем у БиХ. Такође, недостатак капацитета или неадекватна укљученост прогнозно-извјештајне и савјетодавне службе и даље представља посебан проблем за фитосанитарну област а посебно за здравље биља.

9.1. Реализоване активности у фитосанитарној области

Када је ријеч о фитосанитарној области битно је истаћи да је Босни и Херцеговини признат статус државе у којој нема прстенасте трулежи кромпира чиме су испуњени услови и добијена дозвола за извоз кромпира на европско тржиште, чиме су стечени услови да се сви пољопривредни производи биљног поријекла могу без ограничења извозити у Европску унију. Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, Управа БиХ за заштиту здравља биља су у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, успјешно спровеле Програм посебног надзора (системске контроле) над карантинским штетним организмима на кромпиру на цијелој територији Босне и Херцеговине.

- Имплементација Закона о заштити биља
У циљу имплементације Закона о заштити здравља биља усвојени су и у Службеном гласнику објављени :
- Програм посебног надзора (системске контроле) карантинских штетних организама на кромпиру у БиХ за 2015. годину („Службени гласник БиХ“, број 24/15).
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о условима и начину уношења одређеног биља и биљних производа из сусједних земаља у погранично подручје БиХ („Службени гласник БиХ“, број 17/15).
- Правилник о измјенама и допунама Правилника о фитосанитарном регистру и о биљним пасошима („Службени гласник БиХ“, број 35/15).
- Инструкција о начину прегледа пошиљака меркантилног кромпира намијењеног извозу и издавању фитосанитарних сертификата („Службени гласник БиХ“, број 73/15).

Савјет министара Босне и Херцеговине је на 19. сједници одржаној 20.08.2015. године, усвојио Извјештај о провођењу Програма посебног надзора (системске контроле) карантинских штетних организама на кромпиру у Босни и Херцеговини за 2014. годину.

- **Имплементација Закона о сјемени и садном материјалу пољопривредног биља**
У циљу имплементације Закона о сјемени и садном материјалу пољопривредног биља усвојени су:

- Правилник о службеном надзору сјеменских усјева пољопривредног биља у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 14/15).
- Правилник о службеном надзору садног материјала пољопривредног биља у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 13/15).
- Правилник о измјенама Правилника о стављању у промет сјеменског кромпира у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 73/15).

Припремљени су и Правилник о упису у регистре оплемењивачког права, Правилник о поступцима додјеле оплемењивачког права, Правилник о коришћењу фармеровог сјемена са пољопривредног посједа малих произвођача у сврху изузећа од оплемењивачког права и Правилник о трошковима у поступцима признавања сорти, службеног потврђивања и заштите права оплемењивача.

- **Имплементација Закона о фитофармацеутским средствима**

У циљу имплементације Закона о фитофармацеутским средствима усвојени су:

- Списак активних материја дозвољених за употребу у фитофармацеутским средствима у БиХ („Службени гласник БиХ“, број 73/15).
- Одлука о давању овлашћења Федералном агромедитеранском заводу Мостар за обављање анализа у сврху службеног испитивања квалитета минералних ђубрива, усвојена на 39. сједници Вијећа министара БиХ.
- Правилник о потребној документацији за оцјену фитофармацеутских средстава - усвојен на 35. сједници Вијећа министара БиХ.
- Правилник о јединственим принципима за оцјену фитофармацеутских средстава - усвојен на 35. сједници Вијећа министара БиХ.
- Правилник о разврставању, паковању, обиљежавању и опремању фитофармацеутских средстава упутством за примјену - усвојен на 35. сједници Вијећа министара БиХ.
- Правилник о потребној документацији за оцјену активних материја - усвојен на 35. сједници Вијећа министара БиХ.

У области фитофармацеутских средстава, у складу са одредбама Правилника о условима које морају испуњавати правна и физичка лица за промет фитофармацеутским средствима¹⁹ Управа је израдила приједлог Програма обуке одговорних лица за промет ФФС као наставак започетих активности везаних за реализацију обуке одговорних лица за промет ФФС након што су овлаштене институције које ће проводити ову обуку. Програм обуке је послат на коментаре надлежним министарствима.

- **Ротердамска Конвенција**

Управа је, у складу са чланом 4. Став (2) Одлуке о именовању државног тијела за координацију имплементације Ротердамске конвенције о поступку претходне обавијести о сагласности за промет неких опасних хемикалија и пестицида у међународној трговини, у сарадњи са надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта БиХ, израдила извјештај о провођењу Ротердамске конвенције који је разматран и усвојен на 25. сједници Савјета министра БиХ одржаној 29.09.2015. године. У току 2015. године, Управа је примила укупно 15 обавјештења о извозу из земаља Европске уније или Србије. Управа као DNA (Designated National Authority) земље увознице, у складу са одредбама Конвенције, благовремено шаље

¹⁹ („Службени гласник БиХ“, бр 51/11 и 79/13)

потврду о пријему обавјештења о извозу и редовно просљеђује примљена обавјештења о извозу надлежним органима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

- **Анализа ризика**

У 2015. години почело је успостављање основних функција Одјељења за анализу ризика које је реализовало следеће активности :

- Анализирање података, достављених од стране инспектората ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (Инспекторати) прављење мјесечних Извјештаја о раду фитосанитарних инспекција Инспектората на граничним прелазима у Босни и Херцеговини. Извјештаји су прављени за сваки ГП, Инспекторат и укупно;
- Мјесечно информисање фитосанитарних инспектора кроз информације и нова сазнања из фитосанитарне области;
- Учешће у раду заједничког Центра за анализу ризика, везано за сигурност

10. РИБАРСТВО

Босна и Херцеговина има изузетно повољне услове за производњу слатководне рибе и због тога се у региону појављује као све већи произвођач и извозник ове врсте производа. Природни потенцијали, а посебно богатство водним ресурсима су основа за експанзију и развој домаћег рибарства. Што се тиче производње конзумне рибе углавном је заснована на производњи пастрмке, затим шарана, као и маринокултуру односно узгој морске рибе и шкољкаша.

Рибарска производња у Републици Српској већином је заснована на производњи пастрмке, затим шарана и других врста рибе. Производни капацитети рибњака за производњу/узгој пастрмке у 2015. години су износили 53.369 м², и у поређењу са производним капацитетима из претходне године већи су за 19,4%. Капацитети рибњака за производњу шарана износе око 2.190 ха и повећани су за око 5% у односу на претходну годину. Укупно остварена производња конзумне рибе у Републици Српској је износила 2.993 тоне и биљежи повећање производње за 993 тоне или за 46% у поређењу са производњом из претходне године. На укупно повећање производње конзумне рибе имало је утицај повећање производње шарана и то за 335,6% и остале рибе више од 500%.

Табела 31. Производња конзумне рибе у Републици Српској у 2015. години

Врста рибе	Производња (тона)	Индекси 2015/2014
Шаран	941	435,6
Пастрмка	1 889	104
Остала риба	163	740,9
УКУПНО	2.993	145,7

Извор: Републички завод за статистику Републике Српске

Све до 2012. године област аквакултуре у Федерацији БиХ је била најбрже растући дио пољопривредне производње, након чега је уследио период стагнације, а у 2015. години пад производње који је узрокован повећањем цијена инпута у производњи и немогућност пласмана робе на тржишту. Број рибогојилишта смањен је са 41, колико их је регистровано 2014. године, на 38 у 2015. години од којих се 21 рибогојилиште бави маринокултуром и 17 узгојем слатководне рибе. Остварена производња слатководне рибе за 2015. годину је износила 1.384 тоне и мања је за 11% у поређењу са производњом из 2014. У структури производње слатководне рибе око 95% укупне производње чини производња калифорнијске пастрмке, затим око 1,2% производња поточне пастрмке и око 3,8% поточне златовчице.

Значајно је навести да је у Федерацији БиХ заступљен и узгој млађи поточне пастрмке за порибљавање отворених вода.

Табела 32. Производња рибе у Федерацији за 2014 и 2015. годину

2014. година			2015. година		
Слатководна риба (кг)	Морска риба (кг)	Број рибогојилишта	Слатководна риба (кг)	Морска риба (кг)	Број рибогојилишта
1.546.921	132.000	41	1.384.082	205.000	38

Извор: Надлежна кантонална министарства

Узгој морских организама (марикултура) је заступљен у херцеговачко-неретванском кантону у Неумском заливу, а чине га узгој морске рибе (орада и лубин) и шкољкаша (дагња и острига).

Што се тиче робне размјене рибе, рибљих прерађевина и осталих водених организама подаци показују да је у 2015. години количина извезене рибе и рибљих прерађевина већа за 22%, а вриједносно је извоз већи за 3 милиона КМ или 16%. Осим што је повећан извоз, повећан је и увоз рибе и рибљих прерађевина и то количине за 4,4% и вриједности за 8,6% што је ипак мање у поређењу са растом вриједности и количине извоза.

Табела 33. Робна размјена рибе и рибљих прерађевина

	2014		2015	
	Вриједност (Мил.КМ)	Количина (тона)	Вриједност (Мил.КМ)	Количина (тона)
Извоз	19	2.543	22	3.109
Увоз	26	7.199	28	7.518

Извор: Агенција за статистику БиХ

Када је ријеч о легислативи која регулише област рибарства у Босни и Херцеговини, потребно је уложити додатне напоре институција на свим нивоима власти које су надлежне за сектор рибарства за усклађивање исте у Босни и Херцеговини, чиме би се додатно створиле основе за пружању подршке производњи и извозу рибе и рибљих производа.

11. ЕВРОПСКЕ ИНТЕГРАЦИЈЕ И МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

11.1. Споразум о стабилизацији и придруживању – додатни протокол

Након што је Босна и Херцеговина 2015. подржала Писмену изјаву, а у складу са Закључцима Вијећа од 15. децембра 2014., постигнути су потребни услови за ступање на снагу Споразума о стабилизацији и придруживању (ССП), којим је од 1. јуна 2015. замијењен Привремени споразум о трговини и трговинским питањима који је био на снази од 1. јула 2008. Након ступања на снагу ССП-а успостављена су нова заједничка тијела између БиХ и Европске уније (ЕУ) - Вијеће за стабилизацију и придруживање и Одбор за стабилизацију и придруживање. Одбор за стабилизацију и придруживање је усвојио Одлуку²⁰ којом се оснива седам пододбора за стабилизацију и придруживање као и посебна група за реформу јавне управе.

Када је ријеч о трговини са Европском унијом, у 2015. години је задржан постојећи ниво царинске и количинске заштите домаћих пољопривредних и прерађених

²⁰ Службени гласник БиХ, број 1/2015

пољопривредних производа који је саставни дио Споразума о стабилизацији и придруживању између Босне и Херцеговине са једне стране, и Европске комисије у име 27 земаља чланица са друге стране, потписан 2008. године. Сходно одредбама члана 22. (3) Привременог споразума, обавеза страна уговорница је да приступе консултацијама у случају приступања треће државе Европској унији при чему се узимају у обзир обострани интереси, како интереси Европске уније, тако и интереси Босне и Херцеговине. У складу са тим, Босна и Херцеговина је испоштовала ову одредбу и благовремено предузела све потребне радње за покретање преговора о закључивању Протокола уз Привремени споразум да би се узело у обзир приступање Републике Хрватске Европској унији. Почетак преговора о додатном Протоколу је започео захтјевом и очекивањима Европске уније да би исти требао бити окончан адаптацијом ССП на основу традиционалне трговине, односно да БХ страна прихвати приједлог да Европска унија настави трговину са Босном и Херцеговином са истом количином роба које је Република Хрватска претходних година пласирала на босанскохерцеговачко тржиште, под потпуно истим условима како је то било и док је ова нова ЕУ чланица у СЕФТА Споразуму слободне трговине. Делегација БиХ за преговоре је задржала став да примјена методологије традиционалне трговине није правно обавезујућа за БиХ, а да је БиХ све остале обавезе из Споразума реализовала у складу са преузетим обавезама и роковима. Све вријеме преговора, овај приједлог за БиХ није био прихватљив јер би се тиме значајно угрозила домаћа пољопривредна производња, а посебно њен најосјетљивији дио производња млијека. Према постојећем споразуму између БиХ и ЕУ, царине на најосјетљивије пољопривредне производе треба да остану све док БиХ не постане чланица ЕУ или док се не постигне другачији споразум.

Надлежне институције у БиХ су благовремено припремиле Царинску тарифу БиХ за 2016. годину²¹ која обухвата номенклатуру роба која је у складу са Хармонизованим системом и са Комбинованом номенклатуром коју користи Европска унија, ознаке за посебне захтјеве државе и додатне шифарске ознаке, царинске стопе које се примјењују на робу обухваћену номенклатуром, преференцијалне царинске стопе у складу са међународним споразумима које је БиХ закључила са одређеним земљама или групама земаља као и тарифне квоте. Царинска тарифа БиХ за 2016. годину се примјењује од 01.01.2016. године.

11.2. Реализација обавеза Споразума СЕФТА 2006

СЕФТА Пододбором за пољопривреду и SPS у 2015. години предсједавала је Република Молдавија. Осмом састанку Пододбора за пољопривреду и SPS одржаном 26. маја 2015. године у Подгорици присуствовали су представници Албаније, Босне и Херцеговине, Македоније, Молдове, Црне Горе, Србије и Косова*²². На састанку је презентован и једногласно усвојен Програм рада Пододбора. Главни фокус предсједавања Молдавије стављен је на:

- Олакшавање трговине пољопривредним производима и унапређење сарадње на пољу санитарних и фитосанитарних мјера у оквиру СЕФТА-е,
- Учешће на преговорима Оквирног споразума о поједностављењу процедура и електронске размјене података и подршка унапређењу методологије и развоја мапирања пословних процеса у контексту захтијеване документације у трговини пољопривредним производима а у циљу олакшавања трговине,
- Промовисање трговине прерађених пољопривредних производа кроз идентификацију регионалних инструмената за бољи преференцијални приступ производа оријентисаних из СЕФТА-е.

²¹ Службени гласник БиХ, број 102/2015

²² *Овај назив не прејудуцира статус Косова и у складу је са Резолуцијом 1244 SB UN и одлуком Међународног суда правде о косовској декларацији о независности.

Такође, на састанку је представљен пројекат „Адресирање баријера у приступу тржишту у одобреним ланцима вриједности“ који финансира GIZ - а у оквиру којег ће се израдити студија путем које би се CEFTA странама обезбиједиле препоруке о политикама и инструментима за промовисање извоза и подизање конкурентности у сектору винарства. Присутни представници CEFTA страна су препознали важност поменутог пројекта и истакнуту важност укључености SPS институција и Пододбора за пољопривреду и SPS у имплементацију пројекта. У оквиру овог пројекта, пића су одобрена као један од ланаца вриједности у CEFTA-и гдје би приватни сектор требао успоставити савјетодавне групе које би дјеловале као консултантске групе CEFTA страна у контексту праћења баријера са којима се привредници сусрећу у приступу тржишту. Баријере које буду идентификоване ће бити анализирани од стране овлашћених институција а уз подршку ИТС-а и UNCTAD-а.

Први резултати Пројекта представљени су на IX састанку Пододбора за пољопривреду и рибарство који је одржан у Београду 5. новембра 2015. године. У циљу анализе баријера са којима се сусрећу пословни субјекти, организовано је шест састанака CEFTA страна у периоду од 8 до 19. јуна 2015. године. Додатно, у септембру је у Црној Гори одржана радионица за представнике савјетодавне групе приватног сектора пића (Private Sector Advisory Group - PSAG) са циљем унапређења дискусије и најважнијих нетарифних баријера идентификованих у току састанака, те формирање заједничке позиције и приједлога политика у оквиру регије. Основни заједнички идентифицирани проблем су недостатак признавања сертификата о квалитету (SPS), дискриминирајућа пракса (акцизе, посебни захтјеви за означавањем), питања која се односе на трговину (недостатак транспарентности, непредвидивост, кашњења у царинским процедурама и добијању сертификата итд), те је исказана потреба за подстицајима од стране владе. Сљедећи корак у имплементацији пројекта је елаборирање препорука од стране UNCTAD експерата како елиминисати нецаринске баријере, валидирање налаза од стране одговарајућих институција свих CEFTA страна те презентација приједлога политика свим CEFTA странама.

Представљен је још један од пројеката под називом „Мапирање потребних докумената и припрема пројектног приједлога о трговинској логистици прерађених пољопривредних производа“ који ће бити финансиран од IFC пројекта Свјетске банке. CEFTA Секретаријат је укратко презентовао важност студије и везу исте са концептом олакшавања трговине и са планираним пројектом EU о олакшавању трговине у оквиру CEFTA-е. Приједлог овог пројекта је у фази одобрења код Свјетске банке а има за циљ идентификацију ограничења у трговини пољопривредним производима у CEFTA регији и квантификацију њихових трошкова.

CEFTA Секретаријат је припремио приједлог нове CEFTA структуре а у циљу адекватног одговора новим изазовима који су постављени CEFTA регији:

- Олакшавање трговине захтјева високо-рангирану и сложену интер-министарску координацију,
- Регионалне активности у олакшавању трговине су у складу са EU *acquis-em* и међународним споразумима или нису директно обавезујући или дефинисани *acquis*.
- Олакшавање трговине (и либерализација трговине услугама) захтјева укљученост и дјеловање у контексту времена, новца и сл.

Циљеви нових CEFTA тијела и структура су бољи одговор на нове приоритете и изазове у имплементацији CEFTA, у циљу јачања координације између CEFTA тијела у подручју међусекторских акција као што су олакшање трговине и омогућавање само-мониторинга у имплементацији стратегије за Југоисточну Европу ЈИ 2020 те извјештавање према CEFTA заједничком одбору које је усмјерено ка резултатима.

Активности Радне група за пољопривреду, укључујући санитарна и фитосанитарна питања БиХ

Радна група у оквиру Пододбора за пољопривреду и SPS²³ одржала је два састанка (31. марта и 22. децембра 2015. године) током којих су разматрања следећа питања:

- CEFTA трговинска статистика у 2014. години;
- Информације о активностима у оквиру предсједавања Републике Македоније CEFTA Пододбором за пољопривреду укључујући санитарна и фитосанитарна питања у 2014. години;
- Презентација и усвајање Програма рада Пододбора за пољопривреду укључујући санитарна и фитосанитарна питања, предложеног у оквиру предсједавања Молдавије Пододбором у 2015. години;
- Информације о преговорима Оквирног Споразума о поједностављењима граничних процедура и размјени података у 2015. години.
- Информације о преговорима Додатног протокола 5 у оквиру CEFTA Споразума
- Информација Спољно-трговинске коморе о трговини унутар CEFTA-е у првих 8 мјесеци 2015. године.

11.3. Међународни споразуми о сарадњи у области пољопривреде и руралог развоја

Примарни циљ покретања процедура и закључивања Споразума/Меморандума је потреба за унапређењем и проширењем међусобне сарадње у оквиру процеса приступања Европској унији, посебно у подручју усклађивања законодавства са правном стечевином Европске уније, те коришћења фондова Европске уније за пољопривреду и рурални развој. С тим у вези су покренуте и инициране активности на потписивању/закључивању следећих Споразума/Меморандума:

- * Меморандум о разумијевању између Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине и Министарства пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде Републике Србије,
- * Закључивање споразума о сарадњи у области шумарства између Владе Републике Турске и Савјета министара Босне и Херцеговине

Такође, Министарство спољне трговине и економских односа БиХ је започело активности и на потписивању Протокола о оснивању и раду канцеларије Сталне радне групе за регионални рурални развој (Regional Rural Development Standing Working Group in South Eastern Europe - SWG RRD) у Босни и Херцеговини.

У протеклом периоду редовна сарадња се одвијала са међународним организацијама попут OIV-а, SWGRRD, FAO-а.

11.4. Планирање и координација међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја

Активности на планирању и координацији међународне помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја водила је Радна група за планирање и координацију међународне помоћи. Ова радна група систематски прати програмирање и реализацију донаторске помоћи, прикупља запажања о свим релевантним партнерима, ажурира базе података о

²³ Савјет министара БиХ на 12. сједници одржаној 04.07.2012. године размотрило је и усвојило Приједлог за именовање чланова радних група унутар формираних Пододбора.

међународној помоћи, планира и реализује одржавање донаторских састанака. Чланови ове радне групе су представници ентитетских министарстава пољопривреде и Одјељења за пољопривреду, шумарство и водопривреду БД БиХ, те представници задружних савеза БиХ, РС и ФБиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларије за ветеринарство БиХ, Канцеларије за хармонизацију и координацију система плаћања, Министарства финансија и трезора, Дирекције за европске интеграције и Агенције за унапређење страних инвестиција БиХ.

У циљу информисања Савјета министара БиХ о активностима донатора и ефектима донаторске помоћи у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја МСТЕО БиХ израдио је Извјештај о међународној помоћи за сектор пољопривреде, исхране, шумарства и руралног развоја за 2014. годину. Извјештај је размотрио и усвојио Савјет министара БиХ на 9. сједници одржаној 02.06.2015. године.

Радна група је у 2015-тој одржала укупно три састанка током којих су разматране текуће и планиране активности и приоритети сектора за будућу донаторску помоћ и информације о припремним активностима и условима коришћења новог пакета подршке Европске уније за финансијски период 2014-2020. године.

11.4.1. Реализација и имплементација међународних пројеката и активности донатора у области пољопривреде, исхране и руралног развоја

Главни донатори у сектору пољопривреде, исхране и руралног развоја у Босни и Херцеговини су Европска унија, Јапан, Холандија, Шведска, Чешка, Њемачка, САД, Италија, Швајцарска и организације при Уједињеним народима: UNDP и FAO. Многе државе чланице EU пружају циљану помоћ у појединачним секторима. Међународне финансијске институције као што су IFAD и Свјетска банка са чланицама обезбјеђују кредите за развој пољопривреде Босне и Херцеговине.

Европска унија – У дијелу који се односи на Европско партнерство и IPA II Индикативни стратешки документ за Босну и Херцеговину (2014-2017) усвојен 15.12.2014. године, пољопривреда није укључена у приоритетне области за финансирање из програма IPA II ради неиспуњавања услова за добијање те помоћи, односно неусвајања cjеловитог стратешког документа за област пољопривреде и развоја руралних подручја. У 2015. години започело се са припремама за коришћење фондова Европске комисије – IPA II за период 2016-2017. године гдје је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ, као водећа институција, уз помоћ Дирекције за европске интеграције и пројекта ЕК, а у сарадњи са надлежним органима, крајем 2015. године започело се са припремом Секторског планског документа за област Конкурентност и иновације. Ова област је комплексна и обухвата више подсектора: мала и средња предузећа, пољопривреду и рурални развој, туризам и иновације. За пољопривреду и рурални развој планирана је Акција 1.4 – Економски развој недовољно развијених општина са фокусом на агро-рурални развој из програма IPA II 2017.

Канцеларија за ветеринарство Босне и Херцеговине је учесник у имплементацији пројекта „Јачање капацитета за производњу у аквакултури и надзора у земљама Јадранског мора – CAPS2“, IPA Adriatic прекогранична сарадња. Из програма IPA 2012 Програм контроле и искорјењивања животињских болести у Босни и Херцеговини, проводи се од 2014.-2016. године и IPA 2012 - Програм оралне вакцинације лисица против бјеснила.

Такође, из IPA 2012 Управа Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља корисник је Twinning пројекта „Даље јачање капацитета фитосанитарног сектора у области фитофармацеутских средстава, здравља биља, сјемена и садног материјала“, укључујући фитосанитарне лабораторије и фитосанитарне инспекције. Циљ овог пројекта је да се ојача фитосанитарни систем у Босни и Херцеговини у складу са стандардима Европске уније, те да се на тај начин помогне да производи биљног поријекла из Босне и Херцеговине буду

конкурентнији на тржишту Европске уније и међународним тржиштима, чиме се повећава могућности за њихов извоз. Током 2015. године, наставило се са имплементацијом пројеката из Програма IPA I.

У 2015. години Центар за пољопривреду и рурални развој (CARD) у партнерству са Удружењем грађана Нешто Више реализовао је пројекат „Унапређење политика за органску пољопривредну производњу и усклађивање са ЕУ стандардима. Пројекат је подржан од стране Европског фонда за Балкан (Програм регионалне политике „Think and Link“). Циљ пројекта је креирање приједлога за доношење домаћих политика у области органске производње, које би биле у складу са стандардима Европске уније. Приједлози ће бити поднесени релевантним институцијама на основу опсежних анализа домаћих и европских политика. Европска комисија је Босни и Херцеговини пружала и краткорочну техничку помоћ у оквиру Инструмента за техничку помоћ и размјену информација (TAIEX) за политике пољопривреде и руралног развоја, сигурност хране, ветеринарске и фитосанитарне политике.

Програмом вишекорисничке IPA-е Европска комисија је, кроз пројекат Јачања европских интеграција, подржала активности Сталне радне групе за регионални рурални развој земаља Југоисточне Европе – SWG RRD (South East Regional Rural Development Standing Working Group) на имплементацији пројекта "Припрема за имплементацију приступа заснованог на развоју територије (Area Based Development) на Западном Балкану - II Фаза". Главни циљ ове грант шеме је јачање интегрисаног економског развоја у регионима "Дрина - Тара" и "Дрина - Сава" кроз подршку предузетничким иницијативама, фокусирајући се на јачање туристичке понуде у региону и побољшање производних ланаца пољопривредних и прехранбених производа, побољшање туристичких услуга кроз интегрисане пројекте подстицања сарадње између учесника у ланцу вриједности.

У оквиру инструмента IPA, Босна и Херцеговина учествује и у активностима пројекта чији је главни носилац SWG RRD Подршка за SWG RRD- ABD (Support to the Regional Rural Development Standing Working Group) АД 12 Вишекорисничка IPA II 2014 и Подршка за SWG RRD – IPARD (Regional cooperation and networking in the field of agriculture, rural and economic development of cross-border areas) АД 8 Вишекорисничка IPA II 2016.

Кроз програме прекограничне сарадње и Програма Европске Комисије и у 2015. је настављена имплементација пројекта „Животној средини прихватљив, нови и органски приступ пољопривреди“ (Environment friendly, new and organic approach to agriculture - ENO – Agri), „Пчеларство - активности за будућност“ (Beekeeping - Activity for Future BAF) и пројект „Нека Европљани уживају у винама Херцеговине и сиру из Пљеваља“ (Let Europeans enjoy in Wines of Herzegovina and Pljevlja Cheese - WINE and CHEESE).

Јапан/ЈИСА - Јапан заједно са осталим донаторима и међународним организацијама, пружа Босни и Херцеговини помоћ која за циљ има промовисање етничког помирења и економске стабилизације, што представља основу за јачање мира у Босни и Херцеговини. Приоритетни сектори јапанске развојне помоћи су: (1) Промоција тржишне економије (2) Животна средина и (3) Допринос миру. Пројект за изградњу повјерења кроз рурални развој (2014-2017), којег финансира Влада Јапана, састоји се од мањих пројеката усмјерених на развој пољопривредне производње и прераду пољопривредних производа. Ови пројекти доприносе економском расту и запошљавању становништва. Генерално, пројекат подстиче увезивање и сарадњу различитих заинтересованих страна у ланцима вриједности.

Краљевина Холандија - Поред осталих земаља којима помаже, Холандија континуирано има билатерални развојни програм за БиХ. Та је помоћ углавном усмјерена на креирање одрживе, транспарентне и поуздане административне структуре у земљи у складу са процесом ЕУ интеграција, са посебним освртом на побољшање пословне климе за развој приватног сектора и директних страних инвестиција. Од 2012. године билатерална развојна помоћ Холандије за Босну и Херцеговину се трансформисала из традиционално развојног

односа у однос усмјерен ка приступању ЕУ. Билатерални приступ Холандије земљама региона се постепено креће ка регионалном стратешком приступу.

Краљевина Холандија у највећем обиму финансира имплементацију: Програма опоравка регије Сребреница (SRRP IV) и Пројекта развоја и сарадње у регији Бирач (BIRAC). Ове програме финансијски подржавају UNDP и општине.

Краљевина Шведска/Сида - Регионални стратешки принцип је примјењен код креирања стратешког документа Краљевине Шведске. Овај документ, под називом „Results strategy for Sweden's reform cooperation with Eastern Europe, the Western Balkans and Turkey for the period 2014–2020“. фокусира се на три резултата:

- Побољшање економске интеграције са ЕУ и развој тржишне економије,
- Јачање демократије, веће поштовање људских права и развијање владавине права,
- Побољшање животне средине, смањење утицаја климатских промјена и побољшање отпорности на климатске промјене.

Краљевина Шведска је суфинансијер пројекта: Пољопривреда и рурални развој ARDP (грант) са Свјетском банком. Током 2015.године извршене су припреме за пројекат FARMA 2 са SAD/USAID.

Република Чешка/CzDA. Стратегија за развој и сарадњу Републике Чешке 2010-2017, поред осталих, обухвата сектор пољопривреде у БиХ као циљани сектор за финансирање. Донаторска подршка Чешке се заснива на „Програму сарадње између Босне и Херцеговине и Чешке Републике за раздобље 2011-2017.“. Током 2015.године Чешка је учествовала у имплементацији дијела FARMA пројекта (уз USAID и SIDA-у) за Управу Босне и Херцеговине за заштиту здравља биља: „Институционална подршка за сертификавање и контролу садног материјала“. Такође, финансирала је главне самосталне пројекте које имплементирају тијела која одабере CzDA и мале пројекте које имплементирају локалне организације по избору Амбасаде Републике Чешке у БиХ.

Република Италија - Крајем 2014. године Република Италија је креирала нови стратешки приступ развојној помоћи који има другачији приступ актерима и инструментима, те нови начин дјеловања у складу са стандардним принципима који су се у међувремену развили у међународној заједници. С друге стране, овај приступ има за циљ да систем италијанске развојне помоћи буде у складу са моделима у партнерским земљама ЕУ. Овај приступ дефинише и нови систем управљања развојном сарадњом, чији ће кохерентност и координацију политика надгледати Интер-министарски одбор за развој и сарадњу (CICS), радна група састављена од министарстава одговорних за активности развојне сарадње на челу са Министарством иностраних послова. Нови приступ има слиједеће циљеве развојне сарадње: искорјењивање сиромаштва, смањење неједнакости, афирмацију људских права и достојанство појединца - укључујући и родну равноправност и једнаке могућности - за спречавање сукоба и за подршку мировним процесима. У БиХ је у 2015. години у току даља имплементација пројекта Пилот акције за интегрални рурални развој и ревитализацију територије Босне и Херцеговине. Такође, током 2015. године италијанска развојна помоћ је била усмјерена на реконструкцију и санацију штета од поплава које су се десиле 2014.године.

Савезна Република Њемачка/GIZ- Њемачка се залаже да помогне БиХ у развоју функционалне тржишне економије, при усклађивању правног система са *acquis communautaire* ЕУ, као и за превазилажење посљедица рата и недавних поплава. Током 2015. године, област пољопривреде је заступљена у структури „Програма за локалну самоуправу и економски развој“ (ProLocal програм) којег, средствима Владе Републике Њемачке, имплементира GIZ (*Die Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit*). Активности су покренуте у све три циљане регије овог програма. У БиХ је у 2015. текла имплементација пројекта „Генетски немодификована квалитетна соја из Дунавске регије – Босна и Херцеговина и Србија“. Овај пројекат обезбјеђује чврсту основу за производњу висококвалитетне хране за људе и животиње без генетски модификованих организама (ГМО) и која има безбједно, контролисано поријекло, а намијењена је региону Дунава и западно-европском тржишту.

Сједињене Америчке Државе/USAID Стратешки документ је: USAID Развојна стратегија за Босну и Херцеговину 2012-2016 (*USAID/Bosnia and Herzegovina Country Development Cooperation Strategy 2012-2016*). Активности које USAID проводи у оквиру својих пројеката, базиране су на развојним циљевима ове стратегије, и у првом реду су усмјерене на економски развој у циљу јачања конкурентност БиХ тржишне економије, те осигурања бољих економских могућности за све грађане. У 2015. години уз помоћ USAID-а започета је имплементација пројекта у којем је дио средстава обезбиједила дијаспора „Партнерство за развој агробизниса“, те се наставила имплементација пројекта „Подршка развоју пољопривреде у Херцеговини“. Пројекат FARMA, којег финансирају владе Америке, Шведске и Чешке (USA/USAID, Шведска/SIDA, Чешка/CzDA) завршио је са радом у мају 2015. године.

Швајцарска, у складу са својом Стратегијом за сарадњу са Босном и Херцеговином 2013-2016 (*Swiss Cooperation Strategy Bosnia and Herzegovina 2013-2016*), има за свеобухватни циљ допринос транзицији Босне и Херцеговине према социјално инклузивној тржишној економији и децентрализованом, демократски оријентисаном политичком систему, уз дугорочнију перспективу за процес приступања у ЕУ. Швајцарска финансира, поред осталих и Пројекат интегрираног локалног развоја (ILDP), који својим активностима подржава различите пројекте у пољопривреди и руралном развоју на нивоу локалне заједнице. Овај пројекат имплементира и суфинансира UNDP. Поред тога, Швајцарска финансира пројекте који индиректно јачају конкурентност сектора пољопривреде: Прилика Плус (Skills for Jobs) којег имплементира Агенција за развој малих и средњих предузећа РС (PAPS), Пројекат „MarketMakers“ као и Швајцарски програм за промоцију увоза (*Swiss Import Promotion Programme – SIPPO*)

Република Хрватска је постала нови члан донаторске заједнице у БиХ кроз пројекте одрживог повратка везаним за пољопривреду: „Отварање нових радних мјеста за повратнике и домицилно становништво у пољопривредној производњи“ и „Подршка одрживом повратку у Босанску Посавину“.

Свјетска банка – Стратегија партнерства за Босну и Херцеговину за период 2012-2015 (*International Development Association and International Finance Corporation Country Partnership Strategy for Bosnia and Herzegovina for the Period 2012–2015*), усвојена је 2011.

Током 2015. године настављена је имплементација Пројекта пољопривреда и рурални развој (ARDP) и Пројекта развоја наводњавања (IDP) из кредитних средстава. Након катастрофалних поплава у мају 2014. године, по хитном поступку, креиран је и одобрен Пројекат хитног опоравка од поплава - FERP, у чијој финансијској конструкцији пољопривреда учествује са око 25%. Пројекти се имплементирају на нивоу ентитета, путем јединица за имплементацију пројеката (PCU и APCU).

Међународна организација за храну и пољопривреду при Уједињеним Народима (Food and Agriculture Organisation of the United Nation – UN FAO). Као организација у оквиру UN-а, FAO стратешки приступ се базира на Миленијумским развојним циљевима, затим на Оквирном програму за период 2010-2019, те на Средњорочном плану за период 2014-2017. Пет стратешких циљева овога плана су: (1) Доприносити искорјењивању глади, несигурности у обезбјеђењу довољних количина хране и потхрањености; (2) Повећати и унаприједити пружање производа и услуга од пољопривреде, шумарства и рибарства на одржив начин; (3) Смањивати рурално сиромаштво; (4) Омогућити ефикасне пољопривредне и прехранбене системе на локалном, националном и међународном нивоу укључивањем свих актера и (5) Повећати отпорност средстава за живот на пријетње и кризе.

У складу са наведеним циљевима, експерти FAO учествују у реализацији пројеката из средстава FAO TCP инструмента (*Technical Cooperation Programme*) или из средстава других донатора. Путем овог инструмента и уз финансијску подршку ЕК, у 2015. години, је финализиран преглед сектора шумарства и рибарства у Босни и Херцеговини у припреми за IPARD. Завршена је имплементација FAO TCP пројекта „Ургентна помоћ угроженим власницима стоке погођеним поплавама и изградња капацитета за брзи опоравак од поплава“, („Emergency support to vulnerable livestock holders affected by floods and resilience-

building – TCP/BIH/3401“) у вриједности од 476.000 USD. Пројектом је дистрибуирано 749,5 тона локално произведене хране за животиње за 3.058 малих узгајивача стоке (245 кг по домаћинству) у подручјима погођеним поплавама. Додатно, пројекат је пружио техничку помоћ за 531 са циљем унапређења спремности како се носити са стоком у случају поплава. Завршна изјава пројекта са препорукама је достављена надлежним органима власти у Босни и Херцеговини. У 2016. години, по окончању процедуре за закључивање Споразума о имплементацији у складу са Законом, очекује се учествовање Босне и Херцеговине у регионалном пројекту под називом „Јачање капацитета за управљање и смањење ризика од катастрофе (DRRM) и увођење пракси прилагођавања климатским промјенама (CCA) у сектору пољопривреде на Западном Балкану“ (*Enhancement of Disaster Risk Reduction and Management (DRRM) capacities and mainstreaming Climate Change Adaptation (CCA) practices into the Agricultural Sector in the Western Balkans*), за чију је имплементацију одобрено 485.000 USD. У току је имплементација регионалног пројекта „Техничка подршка за коришћење дрвне енергије у циљу унапређења економски одрживог руралног развоја и испуњавања циљева обновљивих извора 2020 за Западни Балкан“ TCP/RER/3502.

Међународни фонд за развој пољопривреде – IFAD (International Fund for Agricultural Development) Стратегије: Босна и Херцеговина – Стратешки програм прилика заснован на резултатима (*Bosnia and Herzegovina Result Based – Country Strategic Opportunities programme-RB-COSOP*) за период 2013-2018, усвојен 2013. године. RB - COSOP настоји допринијети смањењу сиромаштва на начин који омогућава одрживо и ефикасно коришћење природних ресурса, диверзификацију активности и побољшање живота на селу, те помоћи у ублажавању ризика који потичу од климатских промјена - посебно у најугроженијим категоријама становништва.

Током 2015. године имплементиран је Пројекат побољшања животних услова на селу (*The Rural Livelihoods Development Project – RLDP*) те је његова имплементација продужена и за 2016. годину. Истовремено се радило на дизајнирању наредног IFAD пројекта под називом: Пројекат развоја конкурентности у руралним подручјима (*The Rural Competitiveness Development Project – RCDP*). Пројекат развоја руралног пословања (*The Rural Business Development Project - RBDP*) је одобрен у децембру 2011. године и постао је оперативан почетком 2015. године, ради дугог процеса ратификације финансијског споразума. Овај пројекат ће надопунити напоре и представити сличан стратешки приступ предвиђени RB-COSOP-ом, те ће служити као прелаз из приступа ка новом моделу приступа који се развио код RCDP.

Развојни програм Уједињених народа - UNDP (*United Nation Development Programme*) – Стратешко опредјељење за Босну и Херцеговину базирано је на Миленијумским развојним циљевима (*Global Millennium Development Goals - GMDP*). Уз Швајцарску и Холандију, UNDP суфинансира и имплементира програме и пројекте везане за више сектора, па таквим приступом утиче на развој пољопривреде у БиХ.

ЕУ техничка помоћ у оквиру TAIEX (*Technical Assistance and Information Exchange*)

TAIEX (*Technical Assistance and Information Exchange*) је техничка помоћ и инструмент за размјену информација у оквиру Генералног директората за проширење Европске комисије (DG ENLARG). Циљ TAIEX-а је да земљама новим чланицама ЕУ, земљама у процесу приступања, земљама кандидатима и земљама Западног Балкана пружи краткорочну техничку помоћ у складу са опћим циљевима политика Европске комисије, у пољу приближавања, транспозиције и увођења ЕУ легислативе. У Босни и Херцеговини је током 2015. године у областима пољопривреде, прехране и руралног развоја одржано 15 TAIEX радионица, 4 експертске мисије и 1 студијско путовање. Корисници ових обука су представници Министарства, МПШВ РС, МПВШ ФБиХ, Одјељења за пољопривреду Владе Брчко Дистрикта БиХ, Агенције за безбједност хране БиХ, Управе БиХ за заштиту здравља биља, Канцеларије за ветеринарство БиХ и представници других институција и организација

чији је рад непосредно везан за област пољопривреде, прехране, шумарства и руралног развоја (ветеринарски инспектори, лабораторијско особље итд.).

Осим TAIEХ техничке помоћи у оквиру BTSF тренинга у организацији Европске комисије (*Better Training for Safer Food*) одржане су обуке:

- BTSF тренинг на тему TRACES-а у периоду 29.09-02.10.2015. године у Будимпешти;
- BTSF конференција на тему система здравља животиња (Истра, Италија, 23.09.-25.09. 2015.)
- BTSF тренинг у области здравља биља, фитофармацеутских средстава и уређаја за апликацију фитофармацеутских средстава.

12. МЈЕРЕ И ПРИОРИТЕТИ У ОБЛАСТИ ПОЉОПРИВРЕДЕ, ИСХРАНЕ, И РУРАЛНОГА РАЗВОЈА ЗА 2016. ГОДИНУ

Мјере и приоритети у области пољопривреде, исхране, и руралнога развоја за 2016. годину везани су за активности које су кључне за напредак БиХ у контексту европских интеграција и спровођења реформи, међународну сарадњу, усвајање и имплементацију стратешких докумената, побољшање и унапређење политике подстицаја, убразање процеса усклађивања регулативе са Европском унијом и имплементације преузетих хармонизованих прописа, развој пољопривредне политике и политике развоја руралних средина. Планирани развојни циљеви Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Федералног министарства пољопривреде, водопривреде и шумарства и Одјељења за пољопривреду Дистрикта Брчко имају истовјетне основе којима се тежи повећање нивоа продуктивности, подизање нивоа конкурентности, повећање техничко-технолошке опремљености, избалансиран интегрални аграрни, рурални и регионални развој, стварање стабилног домаћег тржишта пољопривредно-прехранбених производа и повећање извоза.

12.1. Приоритети и мјере политике у области пољопривреде, исхране и руралног развоја за 2016. годину

Остваривање напретка Босне и Херцеговине у процесу приближавања Европској унији условљено је испуњавањем приоритетних услова и провођењем нужних реформи. У том смислу приоритети рада институција на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини који су надлежни за пољопривреду, исхрану, шумарство и рурални развој, у наредном периоду су усмјерени на бржи и ефикаснији развој и интегрисање пољопривреде у европско и свјетско тржиште.

Реформски процеси су усмјерени на:

- правно усклађивање, односно преузимање и имплементацију прописа са правном стечевином Европске уније
- изградњу и јачања институционалних капацитета,
- израду и усвајање стратешких документа,
- достизање потребног нивоа стандарда квалитета и сигурности хране за несметану трговину пољопривредним робама и извоз свих роба животињског поријекла на тржиште Европске уније
- испуњавање услова за кориштење предприступних фондова ЕУ за пољопривреду и рурални развој
- пољопривредне политике и политике руралног развоја,

У области **ЗАКОНОДАВСТВА** као једног од приоритетних подручја за провођење реформи у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја, планирано је усвајање:

- ✓ Закона о измјени Закона о храни Босне и Херцеговине;
- ✓ Закона о ветеринарству Босне и Херцеговине;
- ✓ Закона о измјенама Закона о пољопривреди, исхрани и руралном развоју Босне и Херцеговине;
- ✓ Законодавног оквира за развој и јачање органске производње у Босни и Херцеговини;
- ✓ Регулаторног оквира за контролу увоза хране која није животињског поријекла;
- ✓ Плана усклађивања-усвајања правне тековине Европске уније у области пољопривреде и руралног развоја, ветеринарства, безбиједности хране и заштите здравља биља,
- ✓ Имплементација и реализација обавеза Споразума и стабилизацији и продруживању.

У дијелу обавеза које се вежу за **ИЗГРАДЊУ И ЈАЧАЊЕ ИНСТИТУЦИОНАЛНИХ КАПАЦИТЕТА** у сектору пољопривреде, прехране, руралног развоја, потребно је:

- ✓ унаприједити пољопривредну статистику кроз развој Пољопривредног информационог система, тако што ће се:
  - убрзати процес хармонизације Регистра пољопривредних газдинстава и Регистра клијената;
  - наставити активности на успостављању система земљишних регистра (LIPS-a).
  - наставити активности на успостављању и развоју Мреже рачуноводствених података пољопривредних газдинстава,
  - започети активности на успостављању Пољопривредно-тржишног информационог система
- ✓ институционално и административно ојачати капацитете система службене контроле хране и инспекције, посебно на одређеним граничним контролним тачкама,
- ✓ ојачати способности за аналитику спроведених политика, стратегија, програма и мјера,
- ✓ интензивирати активности на успостављању система мониторинга и евалуације у сектору пољопривреде, прехране и руралног развоја,
- ✓ интензивирати напоре у проналажење модела за IPARD оперативне системе у складу са ЕУ захтјевима и уставним надлежностима у БиХ,
- ✓ Израдити и усвојити:
  - Нацрт Стратешког плана руралног развоја Босне и Херцеговине,
  - Смјернице за успостављање и развој Пољопривредног информационог система
  - Стратешки оквир за управљање животињским нуспроизводима у складу са ацџуис-ом

У дијелу који се односи на **ПОЛИТИКЕ ПОЉОПРИВРЕДЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА** потребно је:

- ✓ Ревидирати постојећи Стратешки план и Оперативни програм за хармонизацију пољопривреде, исхране и руралног развоја у складу са новим оквиром Заједничке политике у Европској унији,
- ✓ Постепено хармонизовати мјере подршке у пољопривреди,
- ✓ Ускладити мјере руралног развоја у оквиру постојећег програма субвенција у ентитетима и Брчко Дистрикту БиХ и развити мјере руралног развоја у складу са ЕУ мјерама,
- ✓ Подстицати усвајање стандарда квалитета и јачање конкурентности произвођача,
- ✓ Побољшати ефикасност кориштења и ниво заштите расположивих пољопривредних ресурса,
- ✓ Иницирати потписивање и реализација билатералних споразума за унапређење сарадње и трговине, а посебно споразума који се односе на унапређење и проширење међусобне сарадње у оквиру процеса приступања Европској унији у дијелу усклађивања

- законодавства са правном тековином ЕУ и кориштење фондова Европске уније за пољопривреду и рурални развој,
- ✓ Побољшање услова спољно-трговинског пословања и заштите домаће производње у области примарне пољопривреде и прехранбене производње,
  - ✓ Изградити капацитете за суочавање са природним катастрофама у циљу повећавања нивоа спремности за спрјечавање и заштиту од ванредних ситуација које могу утицати на пољопривредни сектор (поплаве, суша и др.).

У циљу ИСПУЊАВАЊА УСЛОВА ЗА ИЗВОЗ ХРАНЕ нужно је:

- Реализовати препоруке Агенције за храну и ветеринарство ЕУ (FVO) из ревидираног Акционог плана за извоз меса перади и конзумних јаја у ЕУ који су БиХ власти припремиле,
- Реализовати у потпуности све активности дефинисане у Мапи пута с циљем стварања услова за извоз производа животињског и биљног поријекла,
- Израдити и усвојити прописе и мјере за увођење тржишних стандарда квалитета у складу са европским и ОЕСД стандардима (тржишни стандарди за воће и поврће, житарице, месо и млијеко...) односно са стандардима организације заједничког тржишта ЕУ,
- Ојачати ланац управљања и систем службене контроле хране и хране за животиње који је усклађен са европским стандардима и централну базу података,
- Организовати и спровести низ обука за субјекте у пословању са храном о стандардима ЕУ о контроли квалитете,
- У области рибарства убрзати активности на усклађивању домаћег законодавства које уређује ову област и уложити додатне напоре у спровођењу *acquisa* за област аквакултуре.